

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL ANASANAT DALI

**DERİLERDE FARKLI YÜZEY ETKİLERİNİN ELDE EDİLME
YÖNTEMLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

DERYA ALTUN

İstanbul, 2015

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL ANASANAT DALI

**DERİLERDE FARKLI YÜZEY ETKİLERİNİN ELDE EDİLME
YÖNTEMLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

DERYA ALTUN

DANIŞMAN: Prof. ASUMAN ÇİĞDEM ÇİNİ

İstanbul, 2015

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
Güzel Sanatlar Enstitüsü

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : Derya ALTUN

Anasanat Dalı : Tekstil

Tezin Adı : **DERİLERDE FARKLI YÜZEY ETKİLERİNİN ELDE EDİLME YÖNTEMLERİ**

....4.12.2015.tarihinde yapılan Tez/Sergi/Proje Savunma sınavında savunulan tez; kapsam, nitelik ve şekil yönünden başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans tezi olarak **KABUL** edilmiştir.

ADI VE SOYADI:	ÖĞRETİM ÜYESİNİN ADI VE SOYADI:	DANIŞMAN VE ÜYELER:	KURUM ADI:	İMZA
Derya ALTUN	Prof. Çiğdem ÇİNİ	Danışman	M.Ü.GSF Tekstil	
	Prof.Dr. Recep KARADAĞ	Asıl Jüri Üyesi	M.Ü.GSF. Geleneksel Türk Sanatları	
	Prof.Dr.İsmail USTA	Asıl Jüri Üyesi	M.Ü.Teknoloji Fak.Tek.Müh.	
	Prof.Dr.Fatma KALAOĞLU	Asıl Jüri Üyesi	İ.Teknik Üniverstiesi	
	Doç.Sevim ARSLAN	Asıl Jüri Üyesi	MÜGSF. Geleneksel Türk Sanatları	
	Prof.Dr.Nevin ENEZ	Yedek Jüri Üye	M.Ü.GSF Tekstil	
	Yrd.Doç.Dr.Lale MEYANCI ÖZER	Yedek Jüri Üyesi	M.Ü.Teknoloji Fak.Tek.Müh.	

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü yönetim Kurulu'nun28 /...12...../2015.. tarih ve....2015...../XXV-8...sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof.Nilüfer ERGİN DOĞRUER
Müdür

ÖNSÖZ

Tarih öncesi devirlerden bu yana insanlar örtünme gereği duymuş, etinden sütünden yararlandıkları hayvanların derilerini örtücü unsur olarak kullanmışlardır. Zamanla sadece giyim için kullanılan derinin, süslenme, kaplama ve saklama gibi ihtiyaçlar için kullanılmaya başlamasıyla ilk dericiliğin temelleri atılmış oldu. İlk çağlardan bu yana, gelişen teknoloji ile birlikte deri üzerinde birçok farklı teknik uygulanabilmektedir. Fakat yapılan çalışmalarda deri üzerine uygulanabilecek tekniklerle ilgili kesin bilgiye ulaşılamamıştır. Bu sebeple çalışmanın deri üzerine uygulanabilecek teknikleri ve bunların sonucunda elde edilen yüzey etkilerini konu alması ile bu konuyla ilgili yapılacak çalışmalara örnek olması hedeflenmiştir. Derinin organik bir yapıya sahip olmasından dolayı günümüze ulaşabilen deri eser örneklerine nadiren ulaşabilmekteyiz. Derinin ilk kullanım şekli olan "post" Prehistorik (tarih öncesi) Döneme dayanırken günümüze ulaşan kaynaklar duvar resimleri ve sınırlı sayıdaki müzelerde yer alan deri eserlerdir. Derilerde farklı yüzey etkilerinin elde edilme yöntemlerini incelerken; derinin ham halinden mamul deriye dönüşmesi süreci, mamul derinin kullanılacağı alanların incelenmesine kadar geniş kapsamlı bir araştırma yapılmıştır.

Tez çalışmamda bana yardımcı olan değerli fikir ve önerileriyle bu çalışmayı hazırlamama yardımcı olan Sayın Prof. Çiğdem Asuman ÇİNİ' ye, Akademik anlamda destek veren değerli hocam Sayın Prof. Dr. Recep KARADAĞ' a, Sektör bazındaki çalışmalarında değerli katkılarını sunan KUZEY DERİ ve Sayın Ferhat GÖKSU' ya, çalışmalarım boyunca yanımda olup desteklerini esirgemeyen DOĞU DERİ çalışanları ve Sayın Mehmet Ali DİNÇ' e ve bu süreçteki diğer destekçim olan Ailem ve Arkadaşlarıma teşekkürlerimi bir borç bilirim.

DERYA ALTUN

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZET	iv
SUMMARY	v
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM	2
1. DERİNİN TANIMI VE YAPISI.....	2
1.1. Derinin Tanımı	2
1.2. Derinin Yapısı	3
1.2.1. Derinin Histolojik Yapısı	4
1.2.2. Derinin Kimyasal Yapısı.....	5
1.3. Derinin Tarihçesi	7
2. BÖLÜM	9
2. DERİNİN TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDE YERİ VE GELİŞİMİ	9
2.1. Derinin Tarihsel Süreçteki Yeri ve Gelişimi	9
2.1.1. Tarihte İlk Tabakhane ve Tabakhanelerin Geçmişi	11
2.1.2. Tarihte İlk Sepileme ve Sepileme Formülü	13
2.2. İlk Çağ'da Dericilik	15
2.3. Osmanlı Döneminde Dericilik	21
2.4. Türkiye'de Dericilik	37
2.4.1. Kazlıçeşme	38
2.4.2. Beykoz Fabrikası	40
2.4.3. Saraçhane	41
3. BÖLÜM	42
3. HAM DERİNİN MAMUL DERİ HALİNE GETİRİLMESİ ve DERİ YAPISINA GÖRE İŞLENTİ BASAMAKLARI.....	42
3.1. Büyükbaş Hayvan Derileri ve Özellikleri.....	42
3.1.1. Başlıca Büyükbaş Hayvanları	46
3.1.2. Büyükbaş Hayvan Derisinin İşlentisi	48
3.2. Küçükbaş Hayvan Derileri ve Özellikleri.....	53
3.2.1. Başlıca Küçükbaş Hayvanları	54
3.2.2. Küçükbaş Hayvan Derisinin İşlentisi	56

3.3. Kürklük Deri ve Özellikleri	57
3.3.1. Başlıca Kürk Hayvanları	58
3.3.2. Kürklük Derinin İşlentisi	61
3.4. Egzotik Deri ve Özellikleri	63
3.4.1. Başlıca Egzotik Deri Elde Edilen Hayvanlar	63
3.4.2. Egzotik Derinin İşlentisi	65
3.5. Suni Deri ve Özellikleri	66
3.6. Deri Çeşitleri ve Kullanıldığı Yerler	67
4.BÖLÜM	71
4. TABAKLAMA İŞLEMİ TAMAMLANMIŞ DERİLERE UYGULANAN FİNİSAJ İŞLEMLERİ ve FİNİSAJ İŞLEMİNİN AMACI	71
4.1. Finisaj'ın Tanımı	71
4.2. Finisaj'ın Amacı	72
4.3. Finisaj'ın Yapısı	73
4.4. Kimyasal İşlemlerle Yapılan Finisaj İşleminin Sınıflandırması	75
4.4.1. Bağlayıcı Maddeler ile Finisaj Tekniği	75
4.4.1.1. Kazein Finisajı	75
4.4.1.2. Binder Finisajı	76
4.4.1.3. Nitroselüloz veya Kolodyum Finisaj	76
4.4.1.4. Rugan Finisaj	76
4.4.1.5. Poliüretan Finisaj	76
4.4.2. Teknik İşlemlerle Yapılan Finisaj İşleminin Sınıflandırılması	77
4.4.2.1. Perdah Finisajı	77
4.4.2.2. Ütü (Plaka) Finisajı	79
4.4.2.3. Perdah-Ütü Finisajı	79
4.4.2.4. Kadife Finisajı	79
4.4.2.5. Pistole Finisajı	80
4.4.2.6. Roll-Coat Finisajı	83
4.4.2.7. Köpük Finisaj	84
4.4.2.8. Baskı Finisajı	84
4.4.3. Elde Edilen Görünüme Göre Finisaj'ın Sınıflandırılması	99
4.4.3.1. Antik Finisaj	99
4.4.3.2. Anilin Finisaj	99
4.4.3.3. Yarı Anilin Finisaj	99
4.4.3.4. Örtücü Finisaj	99
4.4.3.5. Lak Finisaj	99
4.5. Finisaj Reçete Örnekleri	99

5.BÖLÜM	104
5. DERİ YÜZEYİNE FİZİKSEL YÖNTEMLERLE UYGULANAN YÜZEY SÜSLEME TEKNİKLERİ.....	104
5.1. Aplikasyon Tekniği.....	104
5.2. Kabartma Tekniği	111
5.3. Oyma (Kati) Tekniği.....	115
5.4. Kakma (Gömme) Tekniği.....	121
5.5. İşleme Tekniği	126
5.6. Dikiş Tekniği	131
5.7. Yakma (Dağlama) Tekniği	136
5.8. Baskı Tekniği.....	139
5.9. Boyama Tekniği.....	146
5.10. Keserek İşleme ve Linol İşleme Tekniği	148
5.11. Islatarak Şekil Verme Tekniği	151
5.12. Birleştirme Tekniği	155
6.BÖLÜM	200
6. DERİ YÜZEYİNE FİZİKSEL YÖNTEMLERLE UYGULANAN YÜZEY SÜSLEME TEKNİĞİNDE KULLANILAN ALETLER	200
6.1. Kesim İçin Kullanılan Aletler	200
6.2. Birleştirmek İçin Kullanılan Aletler	203
6.3. Oyma İçin Kullanılan Aletler	206
6.4. İşleme İçin Kullanılan Aletler.....	208
6.5. Diğer Kullanılan Aletler	208
7.BÖLÜM	210
7. FİZİKSEL VE KİMYASAL ÖZELLİK KAZANDIRILMIŞ DERİLERİN KULLANIM ALANLARINA GÖRE SINIFLANDIRILMASI.....	210
7.1. Saraciyelik Deri	210
7.2. Ayakkabılık Deri.....	212
7.3. Giysilik Deri'nin Tarihi ve Kullanım Alanları.....	217
SONUÇ	219
KAYNAKÇA	222
RESİM LİSTESİ.....	225
SÖZLÜK	235

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyadı : Derya Altun
Anabilim Dalı : Tekstil
Programı : Tekstil
Tez Danışmanı : Prof. Çiğdem Asuman Çini
Tez Türü Ve Tarihi : Yüksek Lisans - Aralık 2015

ÖZET

DERİLERDE FARKLI YÜZEY ETKİLERİNİN ELDE EDİLME YÖNTEMLERİ

İlk çağlardan bu yana deri işçiliği kendini farklı alanlarda göstermiştir. Örneğin; çanta, cüzdan, kemer, koşum takımı ve giyim gibi birçok üründe deri kullanılmıştır. Deri Anadolu'da 15 yy.' dan bu yana sürdürülen bir zanaat aracı iken; günümüzde moda dünyasının dönüşümü ile bugünkü en önemli sektörlerden biri halini almıştır. Zamanla teknolojinin ilerlemesi ve modanın özgün işler üretmesi ile deri kullanımı da çok farklı noktalara gelmiştir.

Deri üzerine uygulanabilecek fiziksel, kimyasal ve el ile müdahalelerle deriye farklı boyut kazandırılabilceği fikrinden yola çıkarak; Deri de farklı yüzey etkilerinin elde edilme yöntemlerini inceledim. Bunları geniş kapsamlı ve sonra yapılacak araştırmalara kaynak olabilmesi için geniş bir perspektifte ele alarak incelenmiştir.

İlk Bölümde; Derinin tanımı ve yapısını inceleyerek derinin fiziksel ve kimyasal yapısı ele alınmış ve derinin tarihçesine ön bir giriş yapılmıştır.

İkinci Bölümde; Derinin tarihsel süreç içerisindeki yeri ve gelişimi incelenmiş ve alt başlıklarda; eski çağda dericilik, ilk tabakhane ve ilk sepileme formülüne yer verilmiştir. Diğer başlıklarda ilkçağda dericilik Osmanlı Dönemi ve Türkiye'de dericilik konusu işlenmiştir.

Üçüncü Bölümde; Ham derinin mamul hale getirilmesi ve işlenti basamakları anlatılarak derinin ürün haline getirilmesi konusuna girilmeye çalışılmıştır.

Dördüncü Bölümde; İşlenti basamaklarından sonra derinin bitiş işlemleri ve bu bitiş işlemlerinin türlerine değinilerek derinin kimyasal maddelerle son halini alması konusuna değinilmiştir. Kendi içerisinde üç başlık altında toplanmıştır. Bunlar; Bağlayıcı Maddelerle Finisaj Tekniği, Teknik ve Mekanik İşlemlerle Finisaj Tekniği ve Elde Edilen Görünüme Göre Finisaj Tekniğidir.

Beşinci Bölümde; Deri yüzeylerde süsleme tekniklerinin fiziksel yollarla uygulama tekniklerine değinilmiştir.

Altıncı Bölümde; Deri yüzeylerde fiziksel yöntemlerle uygulanan yüzey süsleme tekniklerinde kullanılan aletlere yer verilmiştir.

Son Bölümde ise; Fiziksel ve Kimyasal özellik kazandırılmış derilerin kullanım alanlarına göre sınıflandırılması konusuna değinilmiştir.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Derya Altun
Field : Textile
Programme : Textile
Supervisor : Professor Çiğdem Asuman Çini
Degree Awarded and Date : Master - December 2015

ABSTRACT

METHODS FOR OBTAINING DIFFERENT SURFACE EFFECTS IN LEATHERS

Since the antiquity, leather craft has shown itself in different areas. For example, leather has been used in many products such as purses, wallets, belts, harnesses and clothing, etc.

Although leather is a material of craft that has been maintained in Anatolia since the 15th century, it has become one of the most important industries with the transformation of the fashion world in our day.

Use of leather has reached very high positions with the advancement of technology and creation of unique works by fashion.

I analyzed the methods for obtaining different surface effects in leathers based on the idea that leather can gain a different dimension by physical, chemical and manual interventions to it. I examined these with a wide perspective so that this study can be a source for any subsequent research.

The First Part presents a definition of animal integument and a description of its structure, discusses its physical and chemical structure and offers an introduction to its historical background.

The Second Part analyze the place and development of leather in the course of history while sub-headings discuss leather craft in antiquity, the first tannery in the first tanning formula. Leather craft in ancient history and in the Ottoman Period and in Turkey are addressed under other headings.

The Third Part explains the process of transforming leathers into product and the steps of processing involved.

The Fourth Part deals with the finishing works on leathers after processing steps, types of these finishing applications are discussed, and use of chemical substances for giving leathers their final shape is elucidated. It includes three headings; Finishing by Binding

Substances, Finishing by Technical and Mechanical Applications, and Finishing According to Appearance.

The Fifth Part discusses application of adornment techniques on leather surfaces by physical methods.

The Sixth Part is about the tools utilized in surface adornment techniques applied on leather surfaces by physical methods.

The Final Part makes a classification of leathers processed by physical and chemical methods by their areas of use.

GİRİŞ

İlkçağlardan bu yana insanlar örtünmek için hayvan derilerinden faydalanmışlardır. Zamanla ihtiyaçtan doğan deri kullanımı; kendini farklı kullanım alanlarında da göstermiştir. Prehistorik (tarih öncesi) dönemden bu yana günümüze ulaşan eser sayısı yok denilecek kadar azdır. Çatalhöyük' te bulunan duvar resimleri Neolitik Dönemden günümüze ışık tutarak deri kullanım alanlarını gözler önüne sermektedir. Tarihe ışık tutan bu duvar resimlerine göre; Anadolu halkı birçok yeniliğe imza atarak ilk deriyi işlemişlerdir. Bu işlemin yapılmasının sebebi uzun süre kullanılabilir nitelikte bir malzemeye sahip olmaktır. İlk çağlardan bugüne ulaşan Anadolu' daki dericilik serüveni, kullanılan eşyaların yanı sıra tabaklama maddelerinin ve tabaklama şeklinin de birçok uygarlığa örnek olduğunu göstermektedir. Anadolu dericiliği, kendinden sonraki Yunan ve Roma uygarlıklarını geniş ölçüde etkilemiştir. Deri işlemeciliği ilk çağlardan günümüze çeşitli teknikler kullanılarak gelişmiştir. Osmanlı döneminde, İstanbul' un fethinden sonra Fatih Sultan Mehmet' in girişimi ile dericilik zanaatı önemli derecede gelişmiş ve birçok tabakhane açılmıştır. Zamanla gelişen teknoloji ile birlikte imalathaneler açılmış ve Türk derisi Avrupa pazarında önemli bir konuma gelmiştir. Fakat 19. yy. ortalarında Avrupa' da başlayan sanayi devrimi; gelişen teknoloji ve yeni yöntemlerin keşfedilmesi, deri üzerine uygulanabilecek teknikler açısından yeni yöntem arayışlarına yöneltmiştir. Deri işlemeciliği, bugün gelişen teknolojinin ışığında günün modası ve geleneklerine uygun biçimde üretilmektedir.

Üretilen deri yüzeylere uygulanabilecek yöntemler teknoloji ışığında gelişmeye devam ederken; tez konumu oluşturan, "Derilerde Farklı Yüzey Etkilerinin Elde Edilme Yöntemleri" ile; deri üzerine fiziksel ve kimyasal yöntemlerle uygulanan müdahaleler incelenmiş ve kategorize edilmiştir.

Araştırmalarıma kaynak olabilecek birçok yazılı kaynağın yanı sıra deri sektörü ve fabrikalar ile görüşmeler yapılarak detaylı bir çalışma hazırlanmıştır.

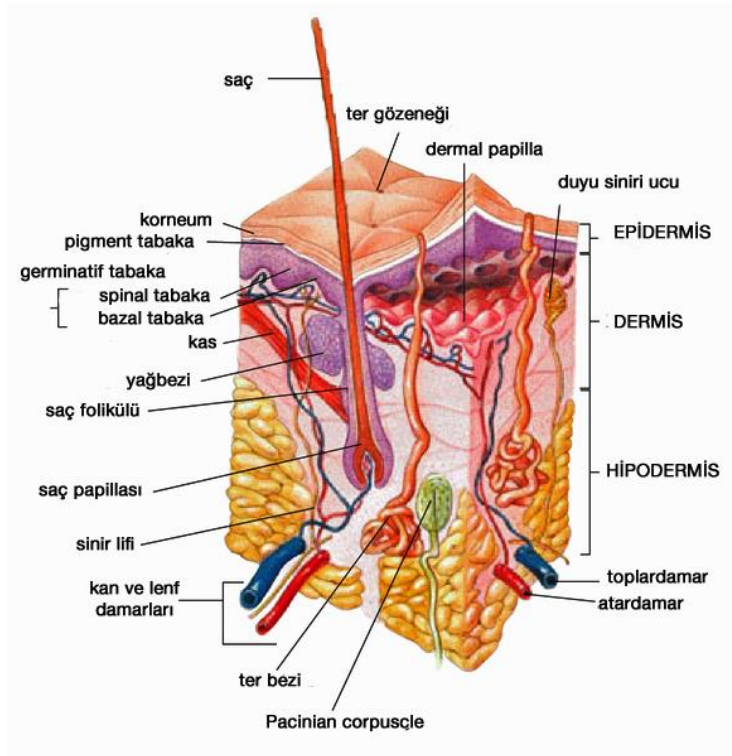
Tez konumu destekleyecek ve kaynak bakımından bu araştırmadan faydalanacak kişileri de göz önüne alarak geniş kapsamlı ve birbirini destekleyecek konulara değinilmiştir. Bunlar; derinin tanımı ve yapısı, derinin tarihsel gelişimi, kimyasal işlemlerle deri işlentisi, bitiş işlemleri, fiziksel işlemlerle çeşitli yüzey teknikleri, yüzey uygulamalarında kullanılan aletler ve kullanım alanlarına göre sınıflandırmalar yapılmıştır.

1. BÖLÜM

1. DERİNİN TANIMI VE YAPISI

1.1. Derinin Tanımı

Deri; omurgalılarda vücudun dış yüzeyini saran ve çeşitli deri türevleriyle birlikte gerçek bir organ sistemi oluşturan koruyucu örtüdür. Derinin temel işlevleri, sıcak, soğuk, basınç, zararlı güneş ışınları gibi dış etkenlere ve hastalık yapıcı mikroorganizmalar, zehirler gibi yabancı maddelere karşı canlıyı korumak ve bir duyu (dokunma duysusu) organı olarak çevreden aldığı bilgileri canlıya iletmektir¹.

Resim 1: Deri Kesiti

Kaynak: Bahadır Ürkmez, "Laboratuvardan Yaraların Üzerine: Yapay Deri", Açık Bilim Dergisi. 2013 <http://www.acikbilim.com/> (23 Ağustos 2015)

¹ Anonim, "Deri", **Ana Britannica**, 10.cilt, İSTANBUL: Ana Yayıncılık A.Ş., 1993-94, s.46.

Et kombinalarında veya bu işi gören diğer yerlerde kesilen hayvanların derileri dikkatle yüzülür, özürsüz, bütün olarak çıkarılmaya çalışılır. Böylece elde edilen deriye "yaş deri" denir².

Hayvanlardan elde yüzülerek alındıktan sonra konserve edilerek depolarda bekletilmeye alınmış veya deri fabrikalarına getirilerek bazı ön işlemler görmüş veya tabaklama için ön işlemlere alınmış derilere "ham deri" denir. Ön işlemleri bitmiş, ürüne dönüştürülebilecek hale getirilen ham deriye ise "mamul deri" denir.

1.2. Derinin Yapısı

Deride doku ve tabakalar bulunur. Bu dokular epitel doku, bağ ve destek dokusu, kas dokusu ve sinir dokusudur.

- Epitel Doku: Bedenin hava ile temas eden üst yüzeyini ve etle yapışık olan iç yüzeyini kaplar. Bağ dokusuna benzer alt tabakadan geçen kan damarlarınca beslenen hücrelerden oluşmuştur. Üst deri çok katlı epitel dokulardan meydana gelmiştir. Gelişimini tamamlamış hayvanlarda en üst epitel doku hücreleri boynuzlaşarak sağlam bir koruyucu tabaka haline gelir.

- Bağ ve Destek Dokusu: Deride en kalın tabakayı oluşturur. Birçok protein çeşitlerinden meydana gelmiştir. Bunlardan kolegen, keratin ve elastin fazla miktarda bulunan proteinlerdir.

² Mükerrerem Aker ve Huriye Bostancıoğlu, **Genel Teknoloji**, 1.Basım, Ankara:Güneş Matbaacılık A.Ş., 1970, s.397.

- Sinir Dokusu: Sinirler, sinir hücrelerinden meydana gelir. Deri tabakasının en üstünde bulunurlar. Sinirler miktar olarak çok az ve ince bir yapıda dağılmışlardır. Deri üretimi açısından önemsizdir.

- Kas Dokusu: Deride bulunan kaslar; kıl kası, yağ ve ter bezleri çevresindeki kaslardır. Kıl kası kılın hareketini sağlar ve yağ bezlerinden yağın boşalmasına yardımcı olur. Kıllar kıl kökü ve sırçaya elastin lifleri ile tutunmuşlardır. Kıl kasları yapılanmış proteinden oluşmuşlardır. Kireçlik ve sama işleminden etkilenmez³.

1.2.1. Derinin Histolojik Yapısı

Omurgalıların derileri 3 farklı tabakadan oluşmaktadır. Bu kesitler incelendiğinde yapı, gelişim, fizyolojik ve kimyasal olarak birbirlerinden farklıdır.

- Epidermis (Üst deri); Derinin en dışta bulunan tabakasıdır. Bu tabakada; derinin hava almasını sağlayan gözenekler, kıl, yün ve tırnak bulunur. İşlenti sırasında epidermis üzerinde bulunan tırnaklar deriden uzaklaştırılır, yün ve kıllar kürklük deri üretimi yapılmayacaksa deriden uzaklaştırılır.

- Corium (Öz deri); Vücudu çarpma, vurma, yaralanmaya karşı koruyan ve vücut ısısını dengeleyen fizyolojik bir göreve sahiptir, toplam deri kalınlığının yaklaşık %85' ini teşkil eder. Deri üretiminin değişik aşamalarında üst deri ve alt deri uzaklaştırılır, corium tabakası mamul deriyi oluşturur⁴.

³ MEGEP (Meslekî Eğitim Ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi), **Giyim Üretim Teknolojisi, Derinin Yapısı**, Ankara: MEB (Millî Eğitim Bakanlığı), 2007, s.4.

⁴ Ahmet Toptaş, **Deri Teknolojisi**, 1. Basım, İstanbul: Sade Ofset Matbaacılık, 1993, s.7.

- Subcutis (Alt deri); En alt kısımda ter yağ bezleri, kıl kökleri, damarlar, sinirler bulunur. Bunların uçları orta deriden geçerek üst deriye uzanır. Deri işlenirken üst deri kireçlikte kimyasal yollarla, en alt deri de bıçak ve makinelerle kazıma esnasında giderilir ve geriye orta deri tabakası kalır. Deri olarak faydalanılan kısım burasıdır. Kürklerde yalnız en alt deri kazınarak terbiye edilir.

Derinin İhtiva Ettiği Kimyasal Maddeler;

%50,2 Karbon

%25,4 Oksijen

%17,8 Azot

%4-6 Hidrojen

%2 Kükürt 'dür⁵.

1.2.2.Derinin Kimyasal Yapısı

Hayvan derisi proteinler, az miktarda yağ ve mineraller ile fazla miktarda sudan oluşur. Bu maddelerin her birinin payı derinin türüne, ırka, yaşa, cinsiyete ve yaşam koşullarına göre değişir⁶.

Hayvan derisinde bulunan su oranı yaklaşık olarak % 60-70' dir. Sepileme işlemi sırasında suyun büyük bir bölümü deriden uzaklaştırılır.

⁵ Aker ve Bostancıoğlu, s.39.

⁶ MEGEP, s.8.

Deride mineraller maddeler kalsiyum, magnezyum, alüminyum, demir ve alkali bileşikleri halinde genellikle klorür, sülfat, karbonat, fosfat ve silikatları olarak bulunur. Mineral maddeler derinin kuru ağırlığının %1' inden azdır. Derinin bütün bölgelerinde homojen olarak dağılmış bulunan mineral maddeler genellikle suda çözündükleri için ıslatma sırasında deriden uzaklaşırlar⁷.

Yağlar; hayvanın cinsine, ırkına, iklimine ve yaşına bağlı olarak değişmektedir. Örneğin; sığırdaki %5, keçide %15, koyunda %25-30 arasında değişmektedir. Ancak tabaklama kısmında deride bulunan ham yağlar deriden uzaklaştırılır. Özellikle hayvanın boyun ve karın kısmında yağ oranı yüksektir. Yağı uzaklaştırılmayan deride abraj olmaktadır.

Proteinler derinin esas maddesidir ve derinin %33 gibi büyük bir kısmını oluşturur. Keratin ve kolajen deri tabakalarının ana maddesidir. Keratin; Epidermis (üst deri) tabakasının ana maddesidir. Keratin kolajene oranla dış etkenlere daha dayanıklıdır. Kolajen; Corium (öz deri) tabakasının ana maddesidir. Hayvanın yaşı ve cinsiyetine göre protein yapıları değişkenlik gösterebilir.

⁷ Toptaş,s.26.

1.3.Derinin Tarihçesi

İlk çağlarda insanlar hayvanların; etinden, sütünden ve derisinden faydalanmaktaydılar. Hayvanlar bir besin kaynağı olarak kullanıldığı gibi derileri de örtücü bir unsur olarak kullanılmaktaydı. Zamanla ihtiyaca yönelik deri örtücü bir unsur olmanın yanında süslenme, giyinme, kaplama gibi alanlarda da kullanılmaya başlanmıştır. Fakat herhangi bir işlemde geçmeyen deriler zamanla bozulmaya ve kokuşmaya başlamıştır.

Zamanla derilerin sertleştiği, koktuğu göz önüne alınarak hayvan yağlarıyla yumuşatmaya çalışılmak suretiyle ilk dericilik başlanmış oldu.

Kuran ve İncil' in yazdığına göre Adem ile Havva cennetten kovuldukları zaman üzerlerinde koyun derisi varmış.

Tarihi vesikalardan Çin, Sümer, Asur, Mısır ve Hitit medeniyetlerinde deri işlerinin önemli bir yeri olduğu ve tabaklamayı bilhassa Hititlerin siyah Meşe Mazısıyla (Quercus Infectoria) yaptıkları anlaşılmaktadır. Anadolu' da derilerin sepilenmesi için şapların kullanılması çok eskiden beri bilinmekteydi. Avrupa' da şap bu işlerde daha sonra kullanılmaya başlanmıştır.

18. yüzyıla kadar dünyada dericilik Yakın ve Ortadoğu memleketlerinin inhisarı altında idi.

Yüksek kaliteli deriler Araplar tarafından İspanya' ya, Venedik ve Cenevizliler tarafından da diğer Avrupa memleketlerine sevk ediliyordu.

Bilhassa Anadolu' da dericilik pek yayılmış bir el sanatı idi. Osmanlı İmparatorluğu ordularının bütün deri ihtiyacı müttehassıs işçiler tarafından karşılanmaktaydı.

Fransa' nın 1793 yıllarında Türkiye de işlenen derinin sırlarını öğrenmek üzere casuslar gönderildiği söylenmektedir. Bu tarihten sonra Fransa' yla başlayan deriyi ıslah etme hareketi bütün Avrupa' ya yayıldı. Avrupalılar dericiliği ilkel durumdan kurtarıp modern bir endüstri haline getirmeye çalıştılar.

19. yüzyılda bilhassa Fransız derileri piyasada aranan deriler haline geldi. 19. yüzyılın ikinci yarısında ise yapılan çalışmalarda deri endüstrisinde kimya bilgilerinden faydalanıldı ve dericiler teknolojik metotlarla çalışmaya başladılar.

Dericilikte o zamana kadar yağlar ve bitkisel sepi maddeleri kullanılmaktaydı. 1880 de Dr. Knapp sayesinde deri terbiyesi yeni bir görüş kazandı. Krom tabaklanması, derinin anilin boyları gibi sentetik boylarla boyanması işlemleri dericilikte büyük gelişmelere yol açtı. Dericiliğe makineleşme de girdi. Böylece deri imalatı endüstrinin bir kolu haline geldi⁸.

⁸ Aker ve Bostancıoğlu, s.394-395.

2. BÖLÜM

2. DERİNİN TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDE YERİ VE GELİŞİMİ

2.1. Derinin Tarihsel Süreçteki Yeri ve Gelişimi

İnsanlar doğa şartlarına karşı koymak amacıyla, bedenlerini örtme, barınma ve avlanma gibi ihtiyaçlarla dericiliğe yönelmişlerdir. Derinin ilk kullanım şekli olan post, Prehistorik (tarih öncesi) döneme tarihlendirilir. Yapılan arkeolojik çalışmalarda elde edilen bulgular insanların ilkel yollarla avlanma ve örtünme şekillerini gözler önüne sermektedir.

Daha Paleolitik (Eski/ Yontmataş Çağı) İÖ.6000000-10000 Çağ ile Mezolitik (Epi-Paleolitik) İÖ.10000-8000 Çağlar döneminde deriden yararlanılmaktaydı. Bu konuda mağara resimleri, kazıyıcı, kesici (bıçaklar), delici (bizler) ve dikmeye yarayan (iğneler) aletler ele geçmiştir⁹.

Dericilikte kullanılan aletler Doğu uygarlıklarından, Batı uygarlıklarına benzerlik gösterir. Bu aletlerin bir kısmı tarih öncesi (Prehistorik) devirde; kemik, taş ve sileks iken Paleolitik (Eski/Yontmataş Çağı) devirde de aynı aletler deri işlemede kullanılmıştır.

Paleolitik (Eski/Yontmataş Çağı 6000000- 10000) ve Mezolitik(Epi-Paleolitik- İÖ. 10000-8000) dönemlerde kabaca işlenen deri, Neolitik (Yeni/Cilalıtaş Çağı- İÖ. 8000-5500) devirde yerleşik yaşama geçilince, hayvanların evcilleştirilmesi sonucu bilinçli olarak işlenmeye başlanmıştır¹⁰.

⁹ Lütfü Dağtaş, **Anadolu'da Dericilik**, 1.Basım, İzmir:Dönence Basım ve Yayınevi, 2007, s.17-18.

¹⁰ Dağtaş, s.11.

Sert derilerin yumuşatılması, çürümenin yani bozulmalarının önlenmesi, Paleolitik devirden itibaren, en basit şekilleri ile başlamış olmalıdır. En azından kamp ateşlerinin dumanlarında, erimiş yağın yardımı ile deriler korunmaya ve onlara esneklik kazandırılmaya çalışılmıştır. Ancak daha bilinçli tabaklama işlemi, Mezolitik devirden sonra başlamış olmalıdır. Gene de derinin basitçe korunması için tabaklamadan önce yapılması gereken basit işlemler, tarih öncesi devirlerde bir rastlantı sonucu bulunmuştur¹¹.

Prehistorik devirden günümüze ulaşan deri eserlerin büyük bir kısmı çöl iklimine sahip veya kutup iklimine sahip bölgelerdeki eserler oluşturur. Bunun yanı sıra bu iklim özelliğine sahip olmayan fakat duvar resimleri, heykeller, kabartma ve rölyeflerle günümüze ulaşan belgeleri görmekte mümkündür. Bunlardan en önemli kaynaklara sahip deri eserleri; Ankara' daki Anadolu Medeniyetleri Müzesinde görmek mümkündür.

Neolitik dönemin sonlarına doğru deri yalnızca giysi olarak değil, çeşitli barınak ve ev eşyasında da kullanılmıştır. Aynı zamanda derinin alış-veriş metası olarak para gibi kullanıldığı pişmiş kil tabletlerden anlaşılmaktadır¹².

Bunun yanı sıra; Louvre Müzesi'nde bulunan Zannatum Steli'nde (İÖ.2440) deri giysi, yine aynı müzede yer alan Akad Kralı Naramsin' in (İÖ.2270-2233) Steli' nde deri giysi olduğundan hareketle, Sümerler ve Akadlar dönemlerinde, İÖ. 3.Bin yılında deri giysilerin giyildiği söylenebilir. Yine Mezopotamya' da olduğu gibi Eski Mısır' da da deri kullanımının uzun bir geçmişi vardır. Ülkenin kuru iklimi sayesinde günümüze gelen deri eşyalar veya bunlara ilişkin parçalar dışında, arkeolojik tasvirlerde bu kullanımı kanıtlamaktadır. Mısır'ın Badavi Bölgesinde yer alan gömütlerde İÖ. 5.Bin yılından kalma deri eşya kalıntıları bulunmuştur¹³.Deri kalıntılarının bulunması, derinin tarihsel süreç içerisinde çeşitli işlemlerden geçtiğini ve bu işlemler için özel atölyelerin kurulduğunu göstermektedir.

¹¹ Dağtaş, s.12.

¹² Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, **Geçmişten Günümüze Dericilik**, 1.Basım, Ankara:TC.Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.24.

¹³ Dağtaş, s.14.

2.1.1.Tarihte İlk Tabakhane ve Tabakhanelerin Geçmişi

Deri işleminin, debagatın, sepilemenin yapıldığı yer tabakhanedir¹⁴.

Tabakhanelerin geçmişi Eski çağlara kadar uzanmaktadır. Ancak kayıtlanan dönemlere ait Anadolu' da herhangi bir tabakhane kalıntısına rastlanamamıştır.

BASF firmasının yayınladığı "Ledertechnik in Zeit und Raum" adlı kitabın onuncu sahifesinden öğrendiğimize göre; Araştırmacı E.Schiaparelli yukarı Mısır'da, Ghebelen mevkiinde yaptığı kazılarda tarihin ilk tabakhanesini bulmuştur. Kazılar sırasında beş bin yıla tarihlenen deri parçaları, yarı mamul deriler, gerçek bir tabaklama atölyesi, deri işleme aletleri ve sepileyici bitki kalıntıları bulunmuştur.Yapılan kimyasal analizler sonucunda sepileyici bitkinin, "acasia nilotica" olduğu ve %31 oranında tanen içerdiği anlaşılmıştır. Sudan bölgesindeki tabaklar bugünlerde bile acasia nilotica bitkisinin sepileme maksadıyla kullanılmaktadırlar. Deri tarihçileri, sepileme sanatının binlerce yıl önceki başlangıcını anlatırken derilerin üzerine çöken ağaçların sepilemeyi gerçekleştirdiğini varsaymaktadır. Bu güçlü hayalin örneğimizde hakikat olduğunu görmekteyiz. Kazılar esnasında yarım veya bir metre derinliğinde çukurlar içinde kılları çıkarılmış derilerle, acasia nilotica bitki karışımları saptanmıştır. Ülkemizde ve birçok memleketlerde zamanımızda bile bitkisel tanenlerde kireçlenmiş, yıkanmış, alkali artıkları sökülmüş derilerin üst üste havuzlarda uzun müddet bekletilerek sepilendiğini biliyoruz. Kösele üretiminde binlerce yıl boyunca yukarıdaki örneğe benzer sepileme yöntemleri kullanıla gelmiştir. İlk tabakhane de, ilk sepileme metodu da aynı zamanda ele geçirilmiştir denilebilir¹⁵.

¹⁴ Dağtaş, s.11.

¹⁵ Hasan Yelmen, **Kazlıçesme'de 50.Yıl/1**, İstanbul:Merkez Matbaası, 1992, s.148-149.

Mezopotamya ve Mısır'da eski tabakhane kalıntıları yoktur. Buluntular ancak eski Yunan-Roma dönemi ile ortaya çıkmıştır. Özellikle Homeros, Plinius, Atina ve diğer kentlerdeki geniş tabakhanelerden söz etmişlerdir. Helenistik devirdeki Yunanistan ve Mısır' da lisanslı deri imalathaneleri, deri toplayan ve işleyen dükkânlar, Roma döneminde de devam etmiştir. Roma dönemine ait olarak Bonn, Wiesbaden, Mainz ile Pompei' de tabakhane kalıntılarına rastlanmıştır¹⁶.

Tabaklama işleminin yapılmasının sebebi uzun süre kullanılabilir nitelikte bir malzemeye sahip olmaktır. Mısır ve Mezopotamya uygarlıkları deri işlemeciliği ile üne kavuşmuş toplumlardır. Deri; kralların, din adamlarının, devlet büyükleri ve onların ailelerinin kullanabildiği bir ürün olması ve sepilmenin az kişi tarafından bilinmesi sebebi ile önemli bir sanat haline gelmiştir.

Fakat binlerce yıl kutsal bir malzeme olarak kullanılan deri; dericilik tarihi açısından önemli gelişmeler göstermiştir. Devlet yöneticilerinin, din adamlarının ve yüksek zümreli insanların kullanabildiği deri, zaman içerisinde kolay elde edilebilmesi ile ordu ve sivil halk içinde kullanılmaya başlanmıştır.

Sümer askerlerinin giydiği sandaletler, çizmeler, post giysiler (Aguhhu), yine Sümerlerin giydiği etek ve deri giysiler (Kaunakes), Asur döneminde giyilen geniş, kolsuz paltolar (Quffas), mobilya kaplaması deriler, kaplar, savaş araçları, tarım ve ulaşım araçları, müzik aletleri (davul, tef) ganimet listelerinin yazıldığı yazı malzemeleri Mezopotamya Uygarlığı döneminde var olan deri ürünlerdir¹⁷.

¹⁶ Dağtaş, s.15.

¹⁷ Dağtaş, s.16.

2.1.2.Tarihte İlk Sepileme ve Sepileme Formülü

Prehistorik dönemde deri hiç bir sepileme işlemi yapılmadan post olarak kullanıldığı bilinmektedir. Ancak deri insanlığın bilinen en eski giyim kuşam ürünlerinden biridir ve uzun süre dayanıklı olmalıdır.

İlk insanlar avladıkları hayvanların derilerinden yararlanmak için ilkel deri işleme yöntemleri keşfetmişlerdir. Bunun içinde doğal her olanaktan yararlandıkları, yüzebildikleri hayvanların derilerini sulara yıkadıkları, ağaç dallarına ve kazıklar arasına gererek kuruttukları, yaktıkları ateş dumanıyla tütsüledikleri, toprağı, tuzu, şapı da ilkel sepileme yöntemleriyle kullandıkları tahmin edilmektedir. Bu işlemlerinde dericiliğın dolayısıyla sepileme-debagat tarihinin başlangıç noktası olduğu anlaşılmaktadır¹⁸.

Günümüze ışık tutan kaynakları, Hitit tabletlerinden öğrenmekteyiz. Bu tabletler pişmiş toprak üzerine çivi yazısı ile günümüze ulaşmaktadır. Tarihe ışık tutan en eski deri örneklerini rölyeflerde, kabartmalarda ve duvar resimlerinde görmekteyiz.

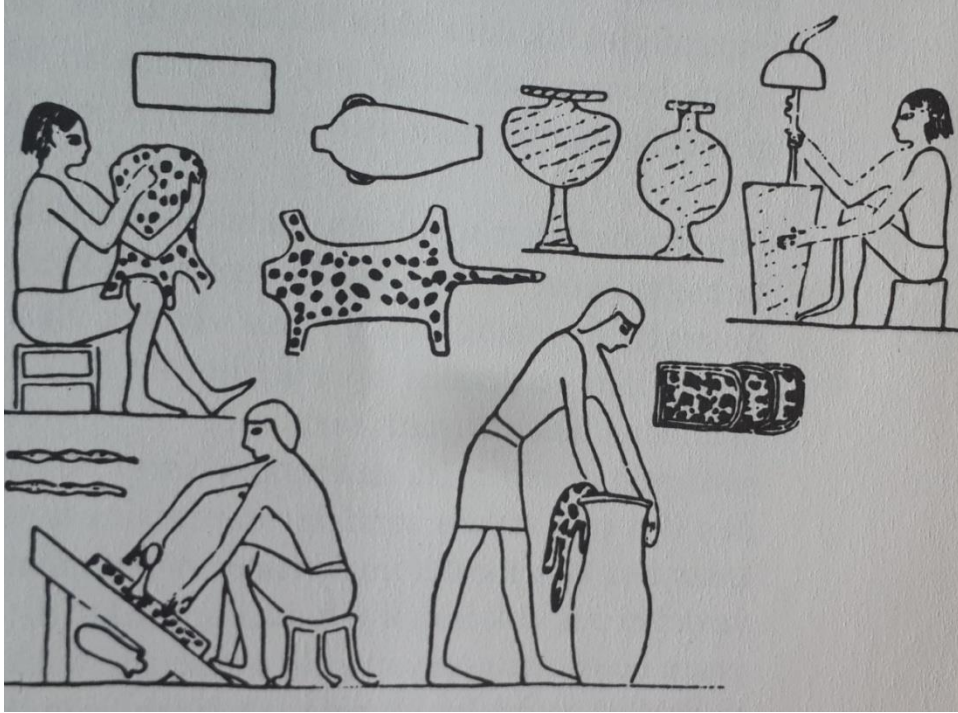
Örneğın; Bir Babil tabletinde, Kral Sargon (İÖ. 721-705) devrine ait bir yazıtta ilginç bir sepileme formülü saptanmıştır. Bu tablette aynen denilmektedir ki;

Bir öküz derisi alacaksın ve onu su ile yumuşatmaya bakacaksın. İçinde bir miktar un, bira, şarap bulunmalıdır. Yumuşatılmış deriyi daha sonra çeşitli bitkilerin aromaları ve boya yağı ve un içine yattırmalısın. Daha sonra mazı bitkisi ve hitit taşı (şap) ile deri işlenmelidir. Bu işlemlerden geçmiş deriyi metal trompetini kaplamak için rahatça kullanabilirsin¹⁹.

¹⁸ Özdemir ve Kayabaşı, s.23.

¹⁹ Yelmen, s.149.

BASF Firmasının yayınladığı "Ledertechnik in Zeit und Raum" adlı kitabın, yedinci sayfasında ilk sepileme reçetesine göre; İÖ. 8.yüzyılın başlarında Babil de uygulanan bu formülün; bitkisel tanen olarak mazıyı, kimyasal olarak da; şapı kullandığı görülmektedir. Kullanılan yağ ise; deriyi yumuşatmak için kullanılır.

Resim 2: Leopar Deri Üretim, Boyama ve Yağlama İşlemleri- XVIII Sülale Devri, Theb Mezar Duvar Resimleri (İ.Ö. 1500)

Kaynak: Hasan Yelmen, Kazlıçeşme' de 50.Yıl/1, İstanbul: Merkez Matbaası, 1992, s.149.

Görüldüğü gibi zamanla ortaya çıkan ihtiyaçlar deriyi uzun süreli olarak kullanma amacı gütmüştür. Bu amaçlar doğrultusunda insanlığın en eski ve köklü sanatlarından biri olan sepicilik-debagat ortaya çıkmıştır. Sepicilik Mısır ve Mezopotamya uygarlıklarının yanı sıra; kendinden sonra gelen Yunan ve Roma dericiliğini de etkilemiştir. Bitkisel tanen ile yapılan sepicilik ile deriler uzun süre kullanılabilir hale getirilmiştir.

2.2.İlk Çağ'da Dericilik

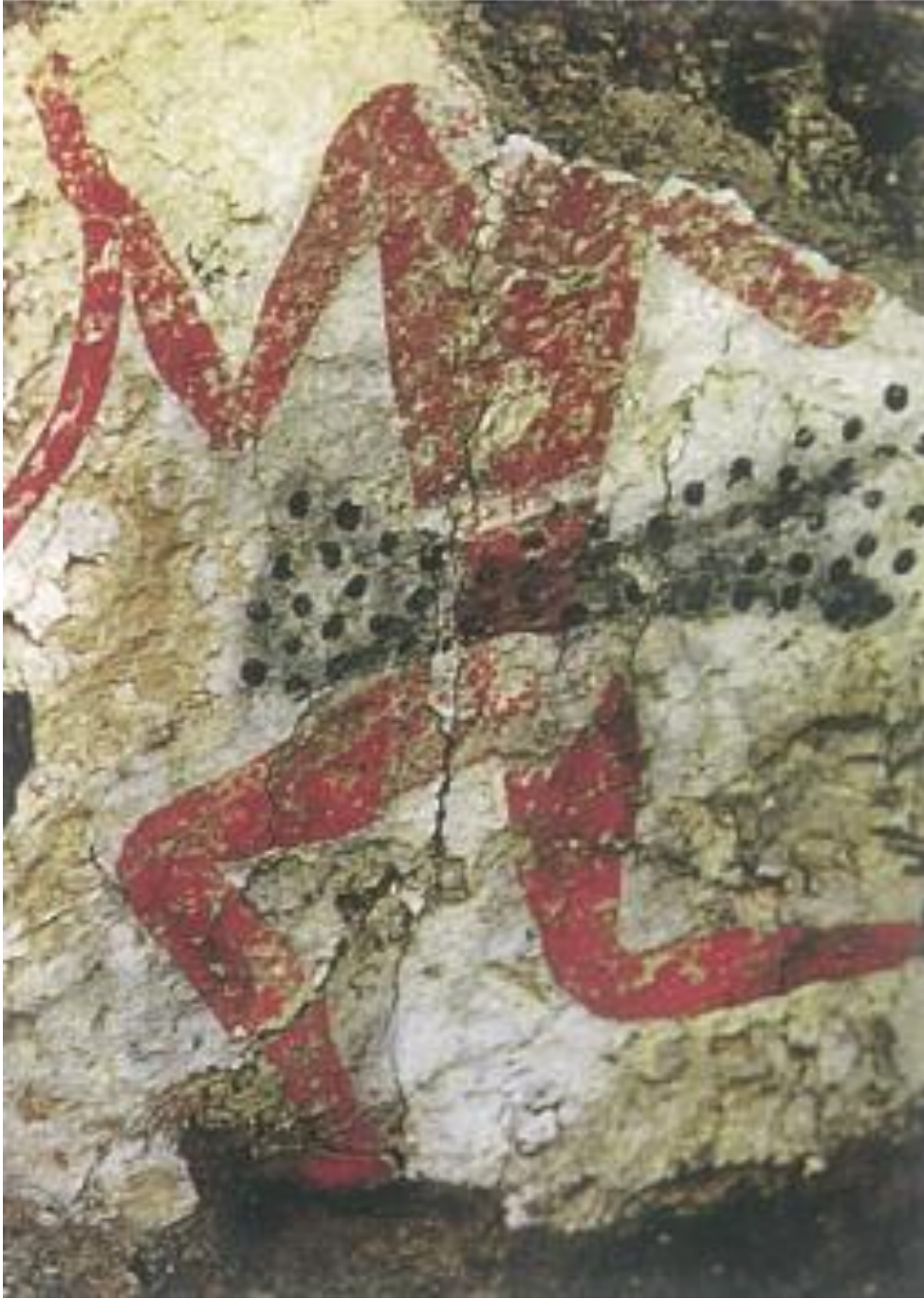
Anadolu topraklarının bulunduğu coğrafyada tarih boyu birçok uygarlık yaşamıştır. Yerleşik uygarlıklar olan Hitit, Frig, Lidya, İon, Grek, Urartular bu topraklarda var olmuştur. Söz konusu yerleşik bu uygarlıkların yanı sıra Asur, Pers, Mısır geçici uygarlıkları da yine Anadolu'da kalıcı izler bırakmışlardır. Bu uygarlıkları sırasıyla Selçuklular, Beylikler, Bizans ve Osmanlı İmparatorlukları izlemiştir²⁰.

Bugüne değin bulunmuş en eski kentsel Neolitik merkez olan (toprağa yerleşen,tarımı başlatan, hayvanı evcilleştiren) ve en büyük ilk kent kabul edilen Çumra sınırları içerisindeki 10.000 yıllık Çatalhöyük; ilk kapçılık, ilk tekstil ve bakır çalışmalarının doğduğu yer olarak da tarih içerisindeki yerini almaktadır. Mağara resimleri avlanan hayvan sahneleriyle doludur ve bu hayvanların derileri işlenmiştir²¹.

Günümüzde bize ışık tutacak olan bilgilere gelişmiş tekniklerle resmedilen hikâyeler, heykeller, figürler ve hayvan başlarından ulaşmak mümkündür. Yapılan arkeolojik çalışmalar bunu gözler önüne sermektedir.

²⁰ Lütfü Dağtaş, *Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler*, 1.Basım, İstanbul: Mas Matbaacılık, 2007, s.7.

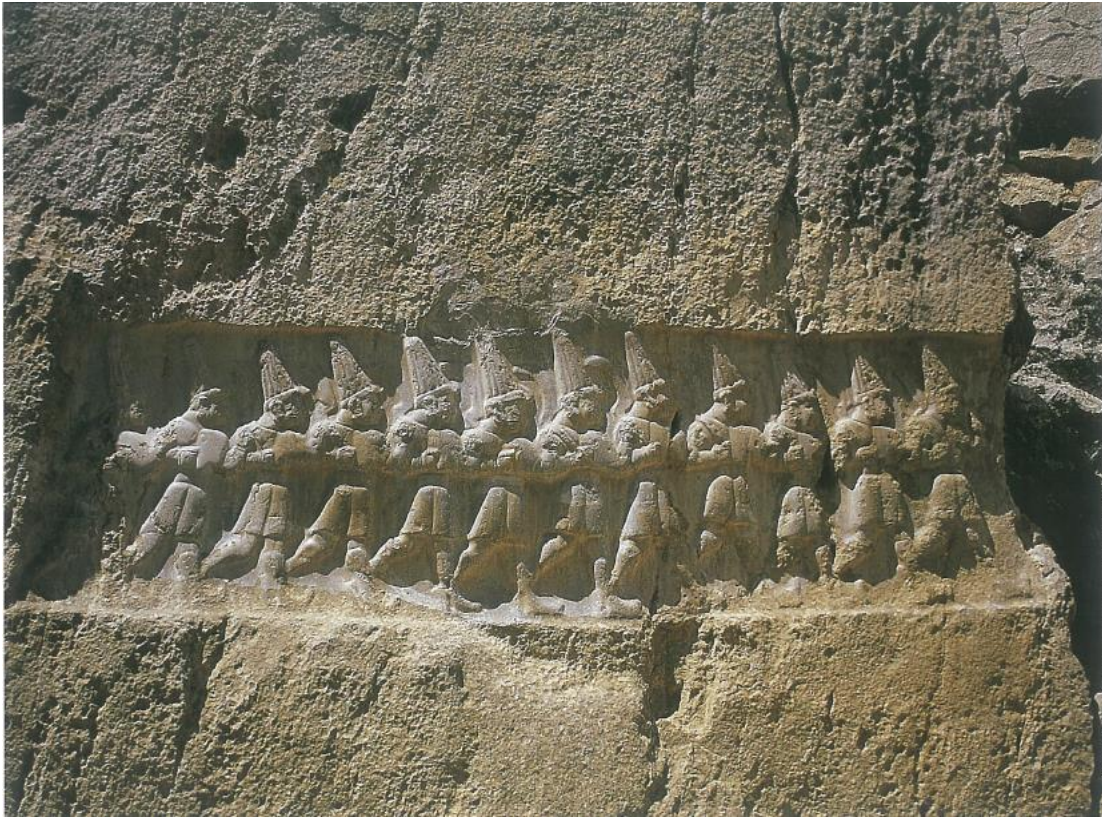
²¹ Dağtaş, s.9.

Resim 3:Çatalhöyük'te Bulunan Deri Kuşanmış Avlanan Figür Resmi (Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi M.Ö.6000)

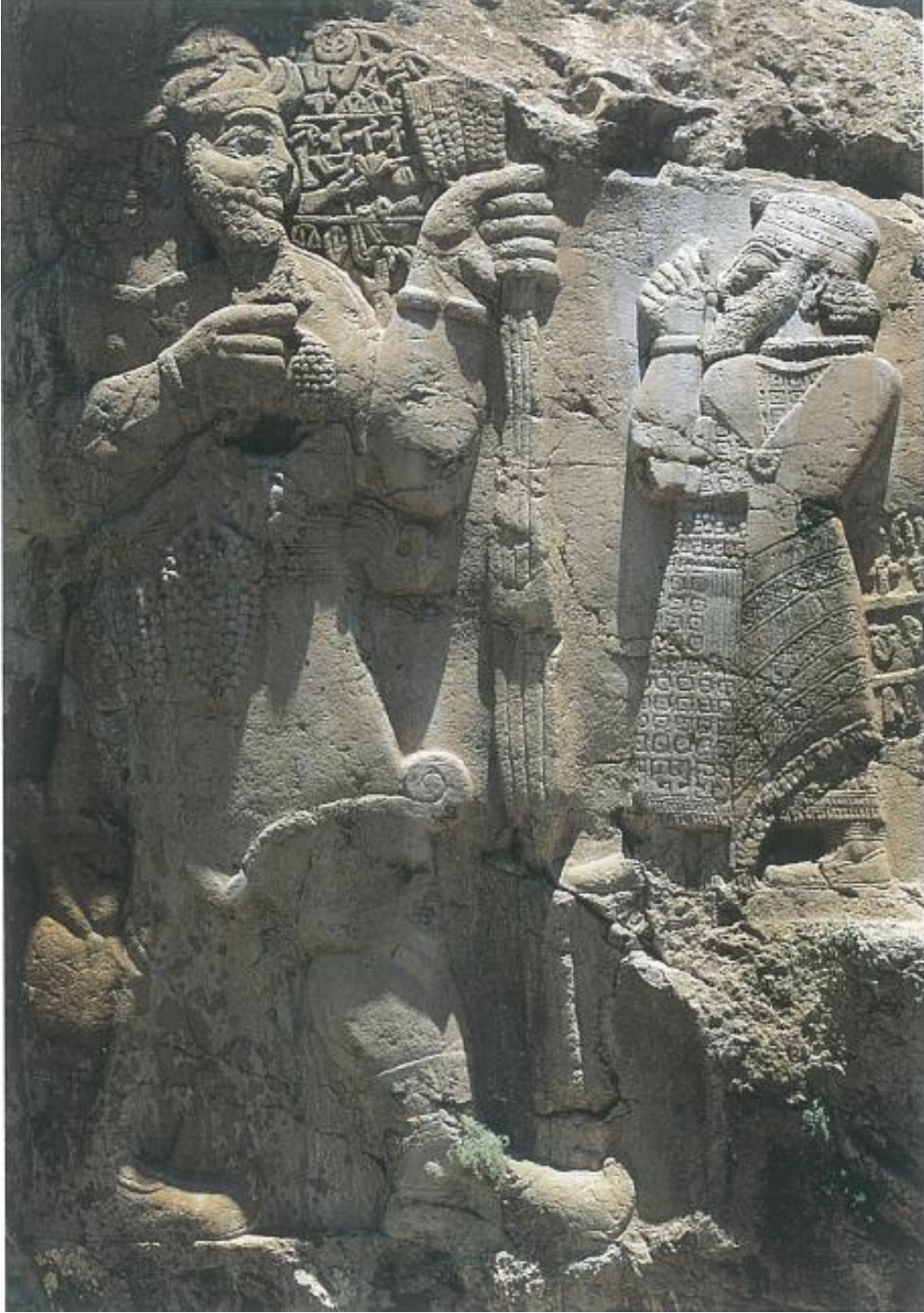
Kaynak: Lütfü Dağtaş, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, 1.Basım, İstanbul: Mas Matbaacılık, 2007, s.15.

Kayseri'nin; Kültepe, Alışar ve Boğazköy bölgelerinde yapılan kazılarda İ.Ö.1500-1200 yılları arasında deri işleme ile üretim en parlak dönemini; Hitit uygarlığının yaşadığı bulgularına rastlanmıştır. Bu bölgelerde yapılan çeşitli kazılarda bulunan kabartmalarda Hitit uygarlığında deri kullanımı ile ilgili belgelere ulaşmaktayız. Hititler gelişmiş atölyeler kurarak hem deri işlemeciliği hem deri eşya üretimi konusunda ileri derecede gelişmişlik göstermektedir. Kabartmalar da göze çarpan en belirgin formu burnu kalkık ayakkabılardır.

Resim 4:Boğazköy Yazılıkaya Tapınağında Bulunan Rlyelerde, Hitit Tanrıları'nın Giymiş Olduğu Burnu Kalkık Hitit Ayakkabıları

Kaynak: Lütfü Dağtaş, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, 1.Basım, İstanbul:Mas Matbaacılık, 2007, s.16.

Resim 5:Hitit Bereket Tanrısı ile Kral Varpalavas'ın Çizmeleri.Hitit Dönemi Çizmeleri.Geç Hitit Stili,
M.Ö.730 Yılları.İvriz Kaya Kabartması-Konya

Kaynak: Lütfü Dağtaş, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, 1.Basım, İstanbul: Mas Matbaacılık,
2007, s.18.

Hititler; kurdukları deri atölyelerinde mazi, şap ve alüminyum ile sepilene malzemelerini kullanarak deri işleme konusunda da ne kadar ileri olduklarını göstermektedir. Burada mazi kullanılması aynı zamanda bitkisel sepinin ilk olarak Anadolu' da kullanıldığının bir kanıtıdır. İlk olarak Anadolu da yapılan bitkisel sepilene buradan tüm uygarlıklara yayılmıştır. Çağlar boyu deri terbiyesi için kullanılan bitkisel sepi zamanla gelişerek ilerlemiştir.

Anadolu' nun yanı sıra; Çin, Orta Asya, Mezopotamya, Mısır ve Avrupa; dericilik ve deri sanatı tarihinin en eski verilerini ve izlerini sunan kültür bölgeleri olarak saptanmaktadır. 1931 yılında Çin de KOU-TİEN de gerçekleştirilen arkeolojik araştırmalarda, tarih öncesi devirlere ait odun kömürü, kireçleşmiş kemik ve deri kalıntıları bulunmuştur. Fransa da Chappelle-aux Saints kasabası civarında, Orta Paleolitik zamanı işaret eden mağara tabanındaki arkeolojik katmandan, ren geyiği, dağ keçisi, mağara sırtlanı v.b. gibi hayvanların kemikleriyle yontulmuş çakmak taşları, kazıyıcılar ve muhtelif uçlar çıkması insanlığın o dönemden oldukça ileri bir hayvan kültürüne sahip olduğunu göstermektedir.

Yine Mezopotamya Fırat vadisindeki kazılarda ise M.Ö.4000 yıllarından kalma kırmızı boyalı deri buluntuları bu bölgelerin bir önceliği olduğunu düşündürmektedir²².

Anadolu dericiliği, kendinden sonraki Yunan ve Roma uygarlıklarını geniş ölçüde etkilemiştir. Örneğin; Eskiçağ da Anadolu ile koştut uygarlığa sahip Mezopotamya' da, İÖ.7.yy sonlarına doğru askerlerin sandalet giydikleri, sandaletin ardından Anadolu' dan alınan çizmenin giyilmeye başlandığı görülür. Yine o yıllarda tabaklama maddeleri olarak kullanılan şapın ve diğer bir bölüm tabaklama maddelerinin Anadolu' dan götürüldüğü bilgileri bugüne ulaşmaktadır²³.

İlk çağlardan bugüne ulaşan Anadolu' daki dericilik serüveni, kullanılan eşyaların yanı sıra tabaklama maddelerinin ve tabaklama şeklinin de birçok uygarlığa örnek olduğunu göstermektedir.

²² Özdemir ve Kayabaşı, s.23.

²³ Dağtaş, s.18.

Anadolu' da, Hititler zamanında İÖ.1500-1200 yıllarına denk düşen dönemlerde deri üretimi ve işlemeciliği en parlak dönemlerini yaşamıştır. Boğazköy ve Alishar' da yapılan kazılarda, İÖ. 2800 yılına ait bir çocuk gömütünde, çocuğun içine sarıldığı deri parçaları bulunmuştur. Etiler' de, deri işlemeyle ilgili bir esnaf kesiminin bulunduğu konusunda Kayseri' nin Kültepe ve Boğazköy ile Alishar bölgelerinde yapılan kazılarda bulgulara rastlanmıştır. Urfa, Diyarbakır, Van çevresinde İÖ.1400 yıllarında yaşamış olan Mitannilerin de dericilikte çok ileri gittikleri tarihi bilgiler yoluyla günümüze ulaşmaktadır²⁴.

Tüm bu bilgiler ışığında; Anadolu' da iklim koşullarının derileri korumada yetersiz olması nedeniyle işlenmiş deri eserler günümüze ulaşamamıştır.

Ancak Mısır gibi çok sıcak ve kurak, Sibiryaya gibi soğuk bölgelerde ve birde Orta Asya bozkırlarında deri parçalarının çürümeden kalabilmesi mümkün olmuştur. Tarihin en eski deri örnekleri; mağara duvarlarındaki resimlerde, kabartmalarda ve heykellerde görülmektedir. İspanya da Altimira mağaralarındaki (M.Ö.2000) yılında bulunan duvar resimlerinde bizonlar ve onları avlayan avcılar sırtlarında postları ile deri kullanan ilk insanı belgelemektedir²⁵.

²⁴ Dağtaş, s.18-19.

²⁵ Özdemir ve Kayabaşı, s.23.

2.3.Osmanlı Döneminde Dericilik

Osmanlı İmparatorluğu, Selçuklular zamanında dericilik zanaatının ileri boyutlara taşınmasıyla deri işlemeciliğini tam bir sanat olarak görmeye başlamışlardır. Selçuklu döneminde sanat anlayışı; zengin zümrenin sanatı desteklemesiyle birlikte deri sanatında örgütlenme ve dayanışmayı ortaya çıkarmıştır. Selçuklular zamanında; deri giysi, dekorasyon, koşum takımları, çizme ve ayakkabılarda deri kullanıldığı bilinmektedir.

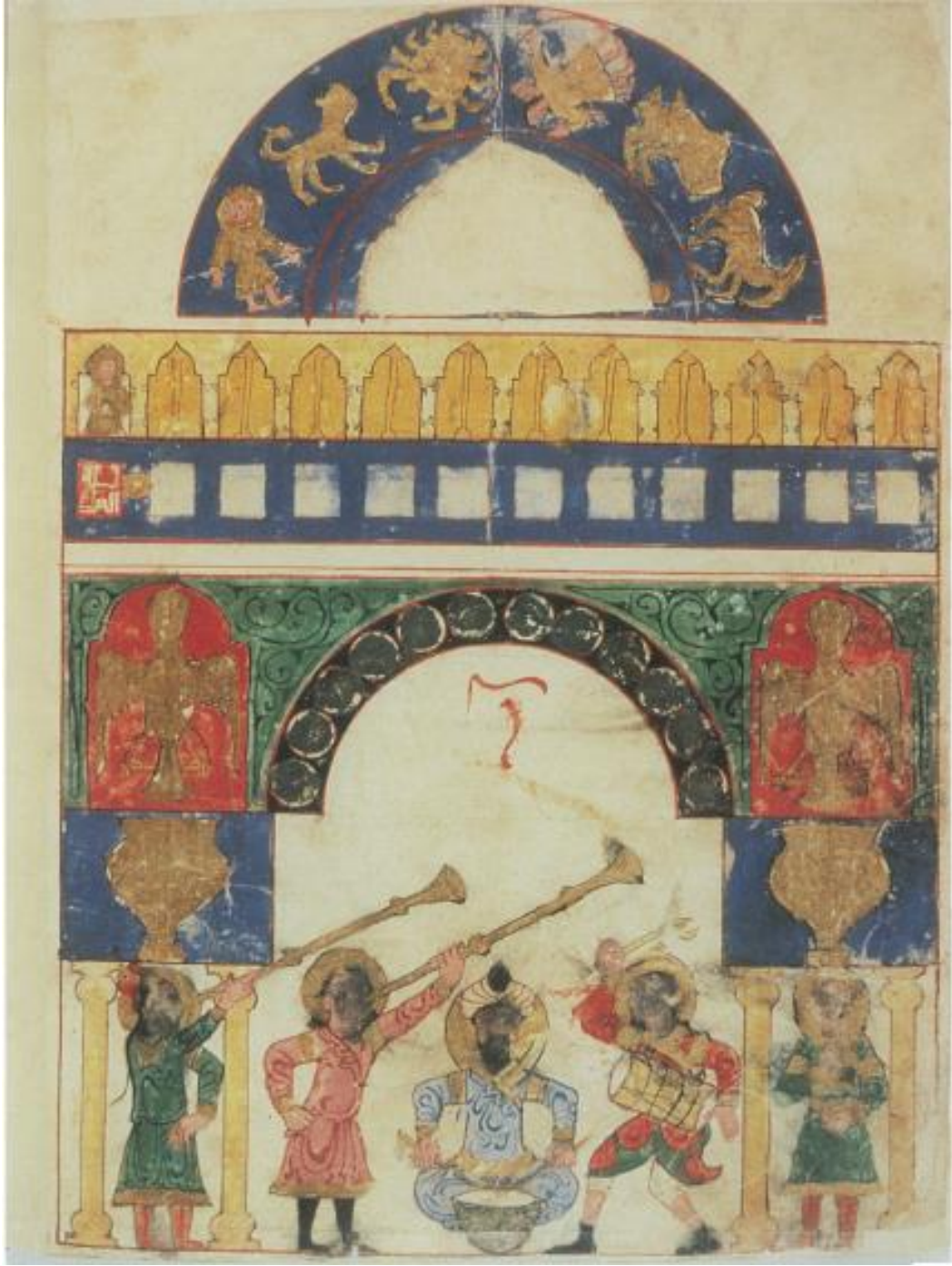
Resim 6: Mezopotamyalı El-Cezeri, XII. yy.da Yaşamış Bir Bilginin Deri Çizmeleri (Topkapı Sarayı Kütüphanesi-İstanbul)

Kaynak: Lütfü Dağtaş, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, 1.Basım, İstanbul:Mas Matbaacılık, 2007, s.24.

Resim 7: EL-Cezeri' nin Kitabında Yer Alan Bu Örnekte "Ayın Devreleri ve Saat Başı Borazan Çalan Çalgıcıların" Ayaklarında Bulunan Deriden Yapılmış Siyah, Kırmızı ve Sarı Selçuklu Çizmeleri Görülmektedir (Topkapı Sarayı Kütüphanesi-İstanbul)

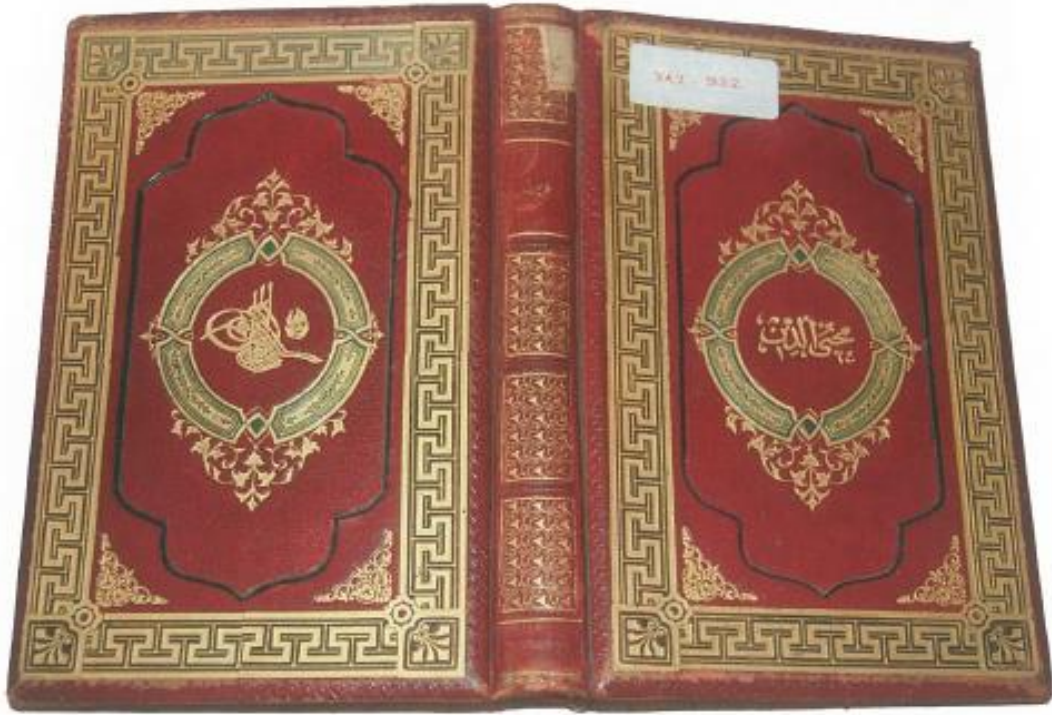
Kaynak: Lütfü Dağtaş, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, 1.Basım, İstanbul:Mas Matbaacılık, 2007, s.24.

Resim 8: EL-Cezeri'nin Su Saatlerindeki Deri Çizmeli Çalgıcılar (Topkapı Sarayı Kütüphanesi-İstanbul)

Kaynak: Lütfü Dağtaş, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, 1.Basım, İstanbul:Mas Matbaacılık, 2007, s.24.

Selçuklular döneminde temeli atılan diğer bir sanat dalı da ciltçiliktir. Cilt sözcüğü Türkçe' ye Arapça' dan girmiştir, "deri" demektir. Cilt ve ciltçilik; yazılı yapıtların saklanması ve korunmasında büyük yeri olan kitapçılık sanatlarındandır²⁶. Deri ciltler üzerine İslam sanatının belli desen öğeleri kullanılmaktadır. Bunlardan en çok bilinenleri; şemse formu ve Rumi desenidir. Selçuklu döneminde sayılamayacak kadar çok çeşitli deri eşyalar üretilmiştir. Bu dönemde üretilen eserler hem sanatsal anlamda hem de tasarım anlamında Osmanlı döneminde de devam etmiştir. Süleymaniye Kütüphanesinde birçok cilt örneğini görmek mümkündür.

Resim 9: Osmanlı Ciltçiliği Örneği (Türk ve İslam Eserleri Müzesi-İstanbul)

Kaynak: Lütfü Dağtaş, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, 1.Basım, İstanbul:Mas Matbaacılık, 2007, s.80.

²⁶ Dağtaş, s.80.

Resim 10: Osmanlı Dönemi Ciltçilik Örneği (Etnografya Müzesi-Ankara)

Kaynak: Lütfü Dağtaş, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, 1.Basım, İstanbul:Mas Matbaacılık, 2007, s.82.

Osmanlı İmparatorluğunun gelişme yıllarında dericiliğin de aynı tempoda geliştiği, iç ihtiyaçlar karşılandığı gibi Avrupa' ya ihracatta da bulunduğu bilinen bir gerçektir. Özellikle Türk sahtiyancıları dünyanın her yerinde aranır olmuş bu sanatın inceliklerini öğrenmek üzere Avrupa' dan Anadolu' ya misyonerler gönderilmiştir²⁷.

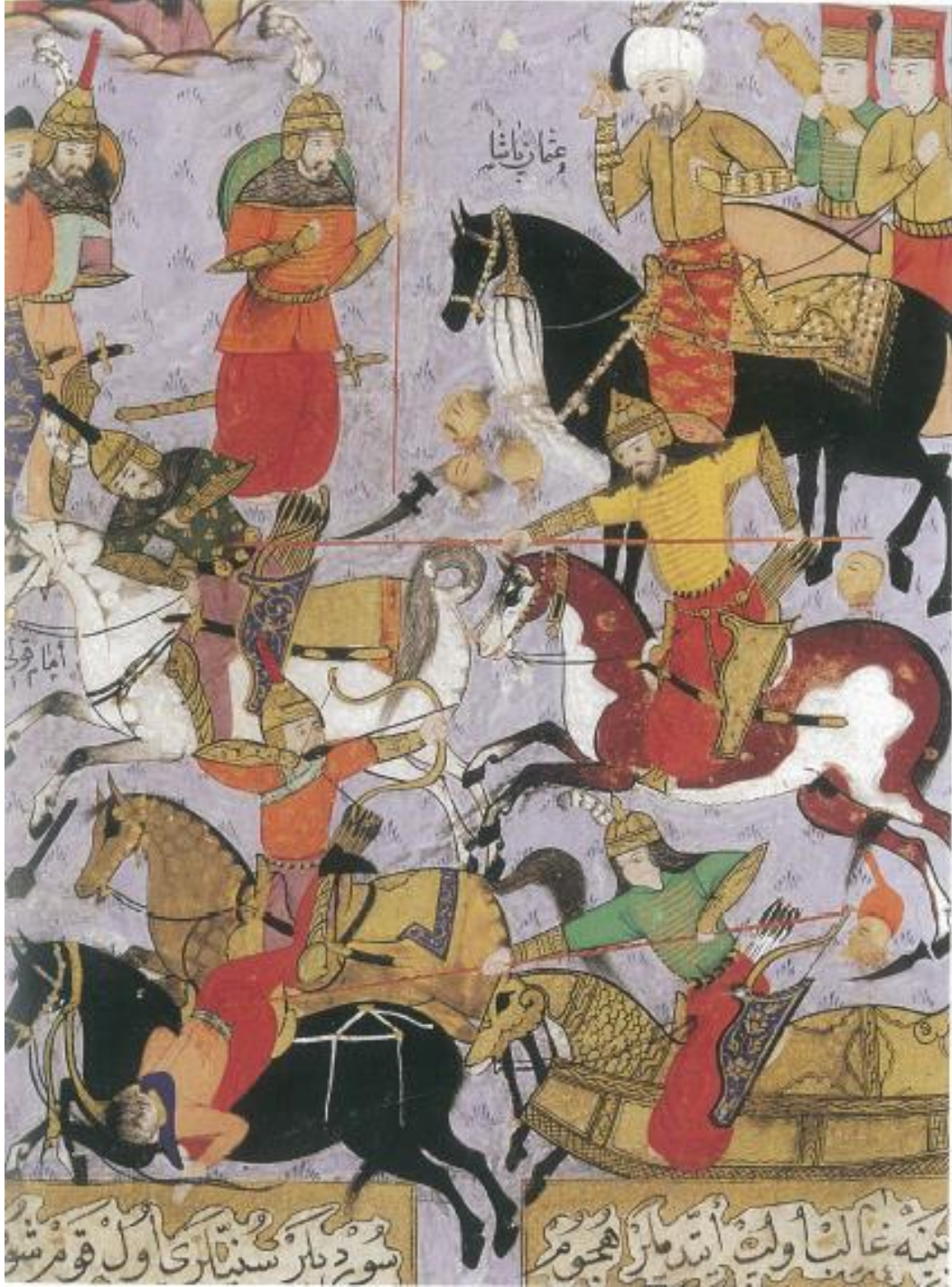
Osmanlı döneminde başta ordunun gereksinimlerini karşılamak için kullanılan deri, para kesesi, kemer, ayakkabı, sandalet, giysi, mobilya, ciltçilik, eyer ve koşum takımları gibi pek çok alanda kullanılmaktadır.

Resim 11: Sadak Osmanlı Dönemine Ait İçine Yay Koymaya Yarayan Kap Çeşididir. Üzeri Kumaşlarla Bitki ve Geometrik Motiflerle Süslenir (Askeri Müze-İstanbul)

Kaynak: Lütfü Dağtaş, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, 1.Basım, İstanbul:Mas Matbaacılık, 2007, s.28.

²⁷ Türkiye Dericiliğin Tarım ve Endüstri Yönünden Sorunları ve Geliştirme Çareleri: Seminer, **11-14 Şubat 1969**, İstanbul:Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları:58, 1969, s.12.

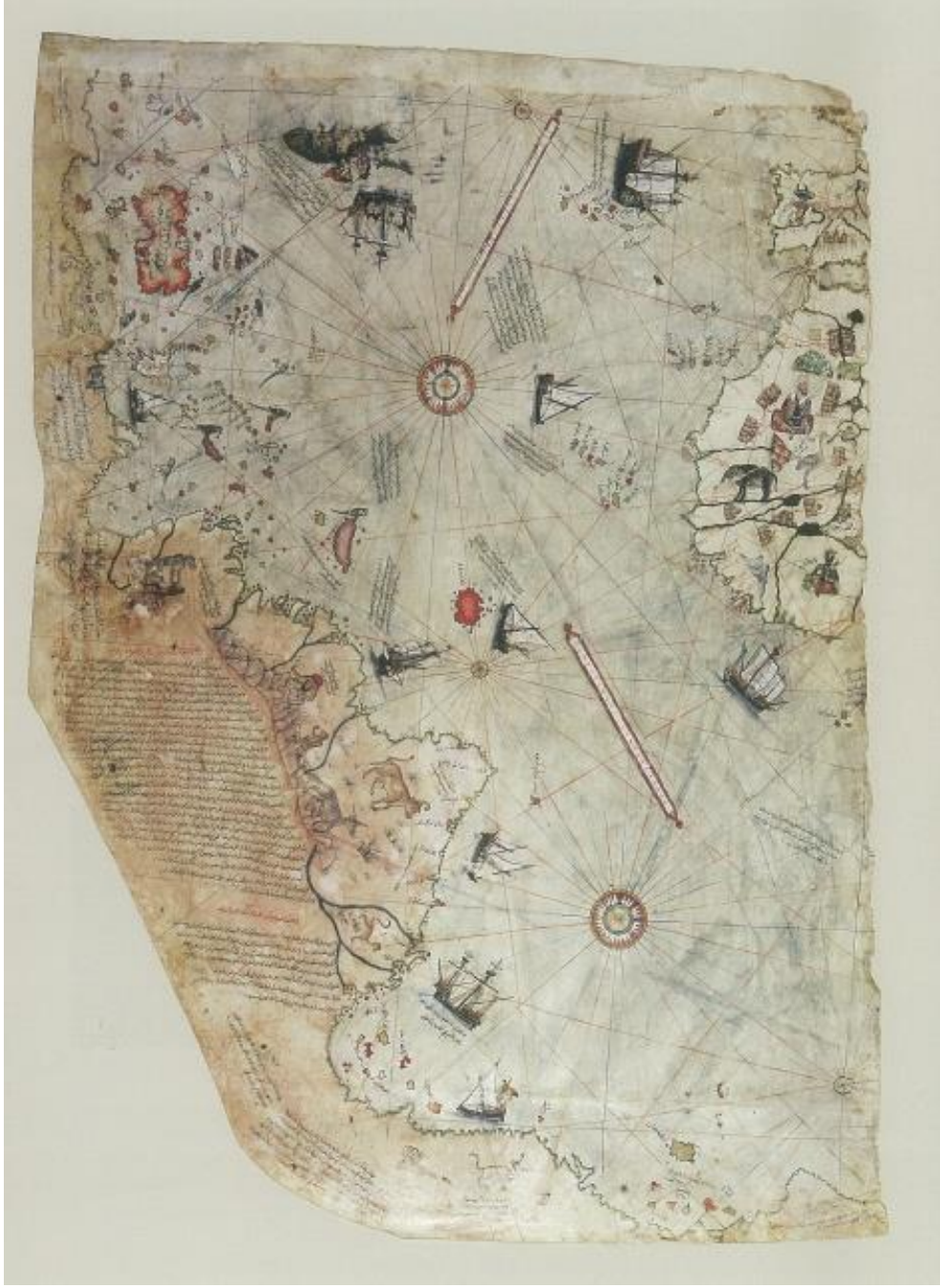
Resim 12: Osmanlı Dönemi Sadak Örneklerinin Yer Aldığı Savaş Sahnesinden Bir Alıntı (Askeri Müze-İstanbul)

Kaynak: Lütfü Dağtaş, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, 1.Basım, İstanbul:Mas Matbaacılık, 2007, s.82.

Resim 13: Osmanlı Dönemi Ok Taşımak İçin Kullanılan Bir Çeşit Okluk Çeşidi, Aynı Zamanda Tirkeş ve Kandil Olarak da Adlandırılmaktadır. Silindir Formundaki Bu Kap Deri Dışında; Bez, Kumaş veya Ahşaptan da Yapılırdı.Üzerlerinde İşleme ve Bezeme Vardır (Askeri Müze- İstanbul)

Kaynak: Lütfü Dağtaş, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, 1.Basım, İstanbul:Mas Matbaacılık, 2007, s.30.

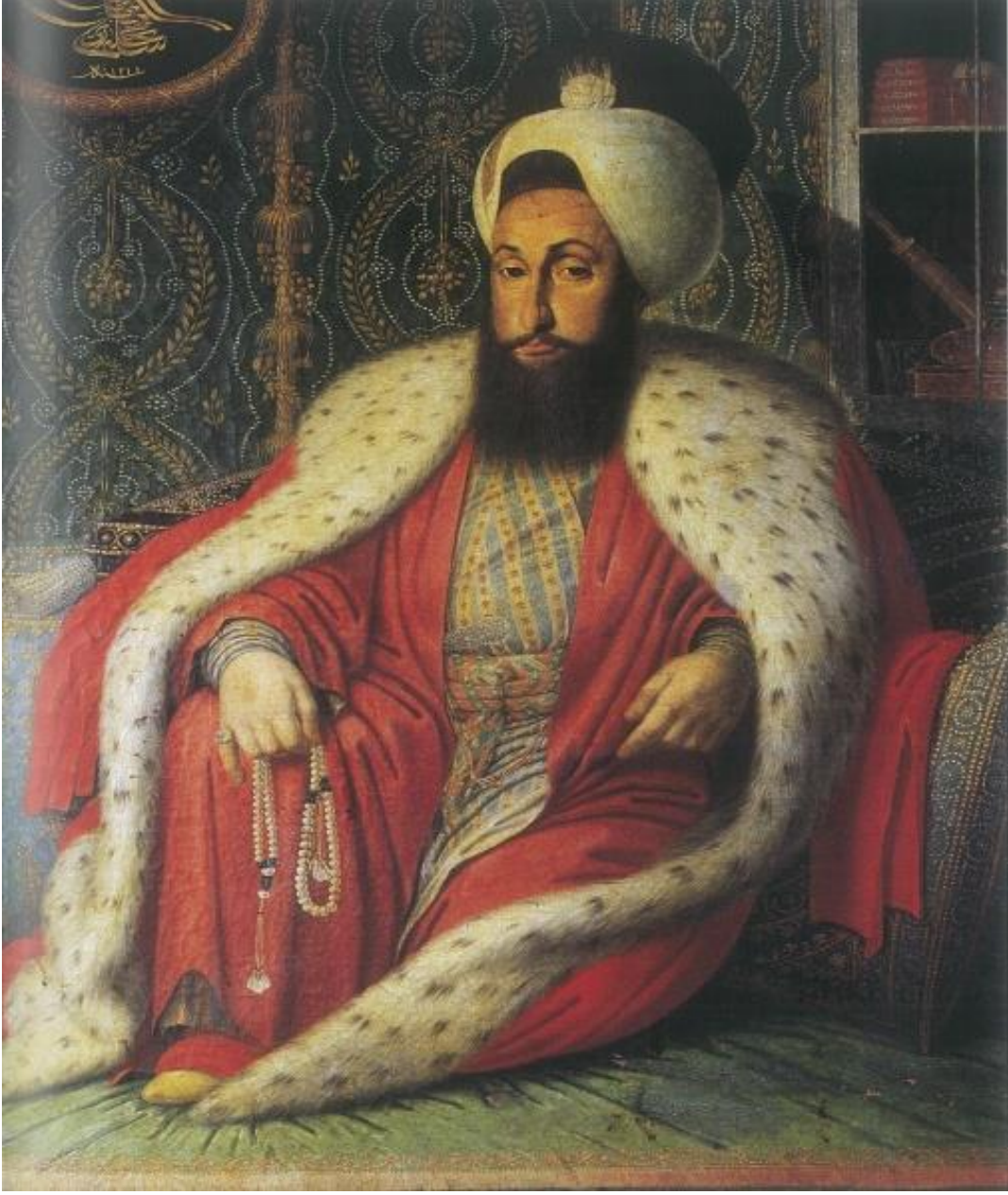
Resim 14: Osmanlı Dönemi Ünlü Osmanlı Denizcisi Piri Reis Tarafından Deve Derisi Üzerine Çizilen Deniz Haritası, 16.yy' a Aittir (Topkapı Sarayı Müzesi- İstanbul)

Kaynak: Lütfü Dağtaş, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, 1.Basım, İstanbul:Mas Matbaacılık, 2007, s.52.

Resim 15: Osmanlı Dönemi İçi Kürklü Kaftan, Timur Han Adında Bir Bey'den Sultan III. Murat' a 1581 Yılında Hediye Edilmiştir (Topkapı Sarayı Müzesi-İstanbul)

Kaynak: Lütfü Dağtaş, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, 1.Basım, İstanbul:Mas Matbaacılık, 2007, s.51.

Resim 16: Osmanlı Dönemi III.Selim'in Portresi (Topkapı Sarayı Müzesi-İstanbul)

Kaynak: Lütfü Dağtaş, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, 1.Basım, İstanbul:Mas Matbaacılık, 2007, s.69.

Resim 17: Osmanlı Dönemi Kılıç Kını,16.yy (Askeri Müze-İstanbul)

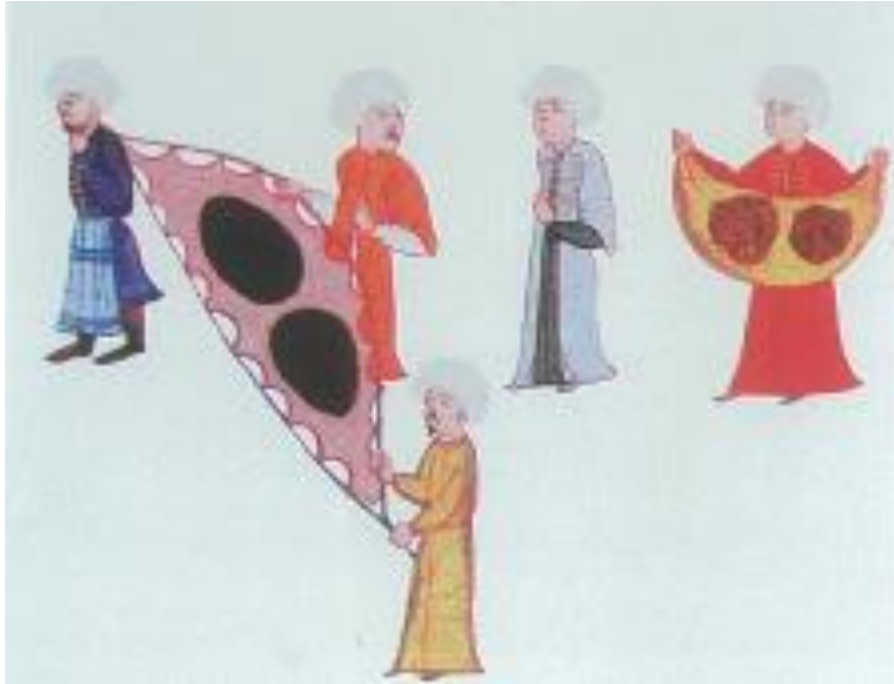
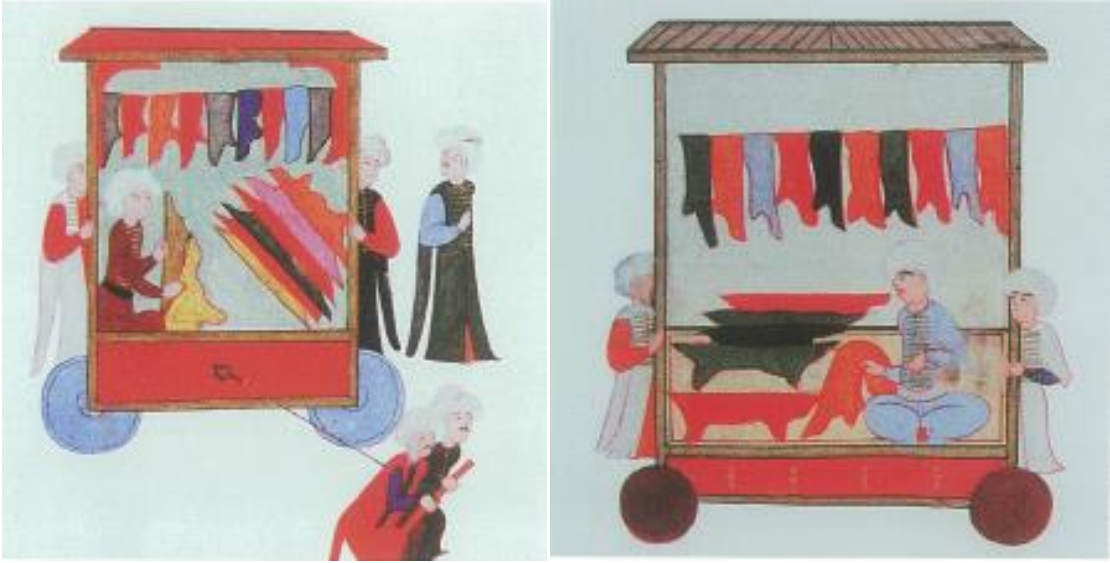
Kaynak: Lütfü Dağtaş, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, 1.Basım, İstanbul:Mas Matbaacılık, 2007, s.45.

Özellikle 16. ve 17. yy.' da deri terbiyesi ve deri eşya yapanlar hakkında ünlü seyyah Evliya Çelebi' nin Seyahatnamesi'nde bilgilere rastlanmaktadır. İstanbul, Konya, Trabzon, Edirne, Urfa, Bağdat, Mısır gibi imparatorluğun merkezlerinde çok değişik derilerin imal edildiği bunların renk, kalite ve süsleme açısından üstün özellikte olduğu açıklanmaktadır. 17. yy.' da Evliya Çelebi İstanbul' da 700 debbağhane olduğunu ve dükkânlarda çeşitli renklerde sahtiyanların varlığından söz etmektedir. Osmanlıların deri işlemede ve boyamada çağdaşlarına göre ileri bir tekniğe sahip oldukları tarihsel bir gerçektir²⁸.

Osmanlı dönemine ait deri işleme ve deri ürünleri ile ilgili bilgiler, bu konuda araştırma yapan kişilerce, dönemin ticaretle ilgili belgeleri, resim, minyatür gibi sanat yapıtlarıyla, gezginlerin gözlem yazılarından ve bugün müzelerde saklanan bazı deri ürünlerinden yola çıkarak saptanmıştır. Dericilikle ilgili bilgilerin bulunduğu en önemli görsel belgelerden biri 16. yüzyıla ait Surname-i Humayun minyatürleridir. 1582 yılında Sultan III. Murad' ın oğlu şehzade Mehmed' in sünnet düğünü 52 gün 52 gece süren bir festival gösterisine dönüşmüştür. Bu gösterilere o yıllarda faaliyet gösteren esnaf loncaları da katılmıştır. Değişik meslek grupları, kendilerine ait meslek gereçlerini ve ürünlerini birer tekerlekli dükkân içinde sergileyerek geçit töreni yapmışlardır. Minyatürlerin değişik sahnelerinde, çizmeler, saraçlar ve çeşitli meslek grupları sergilenmektedir²⁹.

²⁸ Özdemir ve Kayabaşı, s.39.

²⁹ Özdemir ve Kayabaşı, s.39-44.

Resim 18: Osmanlı Dönemi 3. Murat Surnamesi, Nakkaş Osman Tarafından 1582 Yılında Minyatürlenen Surname-i Hümayun (Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi- İstanbul)

Kaynak: Lütfü Dağtaş, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, 1.Basım, İstanbul:Mas Matbaacılık, 2007, s.40.

Resim 19: Osmanlı Dönemi 3. Murat Surnamesi, Nakkaş Osman Tarafından 1582 Yılında Minyatürlenen Surname-i Hümayun (Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi-İstanbul)

Kaynak: Lütfü Dağtaş, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, 1. Basım, İstanbul: Mas Matbaacılık, 2007, s.40.

Buradan anlaşılacağı gibi yazılı belgelerin yanı sıra, resim ve minyatürler de geçmişe ışık tutarak tarihe tanıklık eder. 16-19 yüzyılda yapılan deri eserlere Topkapı Sarayı müzesinde rastlamak mümkündür. Selçuklu Döneminde örgütlenen ve teşvik edilen dericilik zanaatı, Osmanlı Döneminde daha da gelişerek; işlenmiş deri ve deri kalitesinin diğer derilerden ayrılmasını sağlamaktadır.

Osmanlı devrine ait belgelere göre; İstanbul' un fethinden sonra, Fatih Sultan Mehmet' in giriştiği yeni yapılanma çalışmaları dericilik zanaatının gelişmesinde rol oynamıştır. Deri özellikle ordu için birinci derecede savaş malzemesi olması, halkın ve saray çevresinin gereksinimlerini karşılaması gibi nedenlerle bu büyük talebin karşılanması için Anadolu' nun değişik bölgelerinde dağıtılmış durumda bulunan tabakhaneler belli bir yerde toplanmıştır. Bu amaçla belirlenen bölge olan Kazlıçeşme' de 33 salhane ve 360 tabakhane yaptırarak iş sahiplerine kiralanmıştır. Kazlıçeşme' de üretimin yetersiz kalması nedeniyle İstanbul' un Eyüp, Kasımpaşa, Tophane ve Üsküdar semtlerinde de tabakhaneler açılmıştır. 17. yüzyılda İstanbul' da kurumuş olan 700 tabakhaneden 300' ü Kazlıçeşme' de bulunmakta ve burada günde ortalama 3000 işçi çalışmakta olduğu belirtilmektedir³⁰.

³⁰ Önder Küçükerman, **Geleneksel Türk Dericilik Sanayii ve Beykoz Fabrikası**, 1.Basım, İstanbul: Apa Ofset Basımevi ve Ticaret A.Ş., 1988, s.20.

2.4.Türkiye'de Dericilik

19. yy. başlarında gelişen teknoloji ile imalathaneler açılmış ve Türk derisi Avrupa pazarında önemli bir konuma gelmiştir.

19. yy. ortalarında Avrupa'da başlayan sanayi devrimi, Türk sanayiciliğini sekteye uğratmıştır. Gelişen teknoloji ve yeni yöntemlerin keşfedilmesi, Avrupa' yı bir adım öne geçirmiştir.

Türkiye' de 1920 ve 1930' lu yıllarda hemen her yörede bir tabakçılık rastlanırken zanaatın zamanla sanayi' ye dönüşmesi ve işin özünde ileri teknolojinin yer alması, rekabet koşulları, çevre kirliliği olgusu dericiliğin belli bölgelerde giderek deri organize bölgelerinde yer alması sonucunu yaratmıştır³¹.

Genellikle su kaynaklarının yakınında olan tabakhaneler, zamanla bu alanlardan uzaklaştırılmıştır.

Osmanlı Döneminde en büyük üretim ve tüketim merkezi olarak İstanbul öne çıkmakla birlikte işleyebildiğinden fazlasını üreten ya da deri eşya imal eden birçok merkez de olmuştur. Bunlardan; Kayseri, Konya, Erzurum, Manisa, Isparta, Uşak, Sivas, Divriği, İskilip, Antep, Urfa, Tokat en önde görülenlerdir³².

Deri sektörü, bugün gelişen teknolojinin ışığında günün modası ve geleneklerine uygun biçimde üretilmektedir. Fakat Osmanlı Döneminde, İstanbul' daki deri üretim merkezlerini inceleyecek olursak;

³¹ Özdemir ve Kayabaşı, s.58.

³² Necdet Sakaoğlu ve Nuri Akbayar, **Derinin Anadolu'da Bin Yıllık Öyküsü**, İstanbul:Creative Yayıncılık, 2002, s.112.

2.4.1.Kazlıçeşme

İstanbul' un Kazlıçeşme mevki, yaklaşık 500 yıldan beri faaliyetini sürdüren tabakhanelerle önemli bir sanayi merkezi olarak deri sektörüne hizmet etmiştir. Tabakhanelerin yerleşim bölgelerine bakıldığında, akarsu veya nehir kıyılarında yer aldığı görülmektedir. Bunun sebebi 1 kg ham deriyi işlemek için 100 kg suya ihtiyaç olmasıdır. Kazlıçeşme bölgesi 500 yıl boyunca herhangi bir akarsu ve nehir olmadan tabakhanelere mekân olmuştur.

Eskiler der ki; Kazlıçeşme' nin altı büyük bir göldür. Yedikule' den başlayarak, Florya ve Londra Asfaltına kadar kalan bölgede çeşitli kademelerde kat kat göller vardır. Bunlar Marmara denizinden İzmit Körfezine kadar uzanır³³.

Buradan da anlaşılacağı gibi Kazlıçeşme' nin altında bulunan göllerdeki tatlı su ile tabakhanelerin su ihtiyaçları karşılamaktaydı.

Zamanla deri ürünler hayatımızın her alanına girmiş ve deriye olan talep artmıştır. Artan talebi Kazlıçeşme' deki deri sanayi bölgesi tek başına karşılayamamış ve bu sebeple İstanbul' un Eyüp, Kasımpaşa, Tophane ve Üsküdar semtlerinde de tabakhaneler açılmıştır.Zamanla bu tabakhaneler kapanmış ve Kazlıçeşme İstanbul' daki tek deri sanayi bölgesi olarak kalmıştır.

³³ Küçükerman, s.21.

Ünlü gezgin Evliya Çelebi'nin, Kazlıçeşme' yi anlatan seyahatnameleri vardır. Bunlar;

-Bir camii, yedi mescidi, bir hanı, bir hamamı, yedi sebili, üç tekkesi vardır. Evlisi az olup, çoğu bekindir. Dericiler savaş zamanında orduya 5000 tüvana yiğit verirler. Ama bu kasabanın fena kokusuna alışamayanlar,bir an dursalar helak olurlar. Fakat ahalisine bu koku misk ve anber gibi gelirmiş. Dericiler pek eli açık adamlardır....-

Yine Evliya Çelebi' ye göre;tabakhanelerde öyle "şehbaz işçiler" çalışırdı ki, gören ejderha sanırdı. Bir katil veya eşkıya tabakhanelere sığınsa,onu ne hükümete verir, ne de serbest bırakırlardı. Onu önce ağır işlerde çalıştırarak ıslah eder, sonra da iş güç sahibi yaparlardı....³⁴.

Kazlıçeşme; tabakhanelerin su ihtiyacının yanı sıra İstanbul' un su ihtiyacını karşılayacak kapasiteye sahip iken şimdi su çıkarılan kuyular tükenmiştir. Her fabrikanın su kuyusu varken son yıllarında artezyen açarak su bulmaya çalışılmaktadır. Fakat bunda da başarı sağlanamamıştır. Kazlıçeşme' de bulunan yerleşim alanlarına yakın olması ve ağır kokusu nedeniyle; Avrupa birliğine uyum süreci içerisinde taşınma kararı alınmıştır. Tuzla Deri Sanayi, Kazlıçeşme' den 1993 yılında taşınarak faaliyete geçmiştir.

³⁴ Küçükerman, s.21.

2.4.2.Beykoz Fabrikası

Sümerbank Beykoz Kundura'nın ilk adı; Tabakhane-i Klevehane-i Amire, sonraki adı Beykoz Teçhizat-ı Askeriye Fabrikası, son adı da Sümerbank Deri ve kundura Sanayi Müessesesi'dir³⁵.

Yenilikçi Osmanlı padişahı II. Mahmut döneminde 1808 yılında ordunun ayakkabı gereksinimini karşılamak amacıyla kurulan deri fabrikası, 1908 yılında Beykoz Teçhizat-ı Askeriye Fabrikası adını almıştır. Fabrika' da ordu için kundura, çizme, palaska, koşum takımları yapılmıştır. 185 yıllık geçmişi ile deri sektörüne hizmet veren bu kurum 1993 yılından bu yana Sümerbank deri ve kundura adıyla her çeşit ürünle katkı sağlamaya devam etmiş ancak 2003 yılı itibariyle bazı özelleştirme girişimleri sonucu özel sektöre devredilmiştir³⁶.

Beykoz Fabrikası 19.yy. da batı gelişen Sanayi Devriminin ülkemizdeki 'sanayileşme fikrinin' bir örneği olarak karşımıza çıkar. Beykoz fabrikasını Kazlıçeşme ve Saraçhaneden en önemli özelliği geleneksel yöntemlerden uzak, modern bir çalışma sistemine sahip olmasıdır.

³⁵ Özdemir ve Kayabaşı, s.55-56.

³⁶ Dağtaş, s.109.

2.4.3.Saraçhane

İstanbul' daki dericiliğin Fatih Sultan Mehmet ile düzene kavuşmasıyla, deri ürün imalatçılarının bir kısmı da Saraçhane' de toplanmıştır.

Saraçhane' de özellikle askeri alanda gerekli deri ürünleri üretilmiştir. Örneğin; silahlık, matara, muhtelif su kırbaları, cüzdan, kılıç ve silah kılıfları, hurç, eyer ve kemerlerin yanı sıra; İmparatorluğun top ve her türlü nakliye arabalarının ve süvarilerin kullandıkları deri, meşin ve kösele gibi ürünleri yapılmaktadır. Fatih'in 1475 yılında yapımını tamamlamış olduğu Saraçhane ile ilgili bazı araştırmalar yapılmıştır.

....Saraçhane, Şehzade başı ile Fatih arasında ve şimdi yine Saraçhane ismiyle anılan sahada kurulmuş olan bir çarşıdır. Fatih Sultan Mehmet tarafından tesis edilen bu müessese hakkında yaşlı saraç ustalarının verdikleri malumata göre bu esnafın soylu bir 'mamure' (site) halinde çalışmasını temin için '360 kemer', yani 'dükkân halinde olma' esası üzerine bina edilmiştir³⁷.

Yıllar içinde kendini yenilemeyen düzeni ile birlikte Avrupa' dan gelen ürünlerin rağbet görmüş ve 5 Eylül 1693 yılında çıkan büyük yangınla Saraçhane kül olmuştur. Dağılan esnafı tekrar bir araya getirmek için saraçhane ikinci kere yapılmış; fakat o da 1908' deki yangınla kül olmuştur. Saraçhaneden günümüze sadece adı miras kalmıştır.

³⁷ Küçükerman, s.21.

3.BÖLÜM

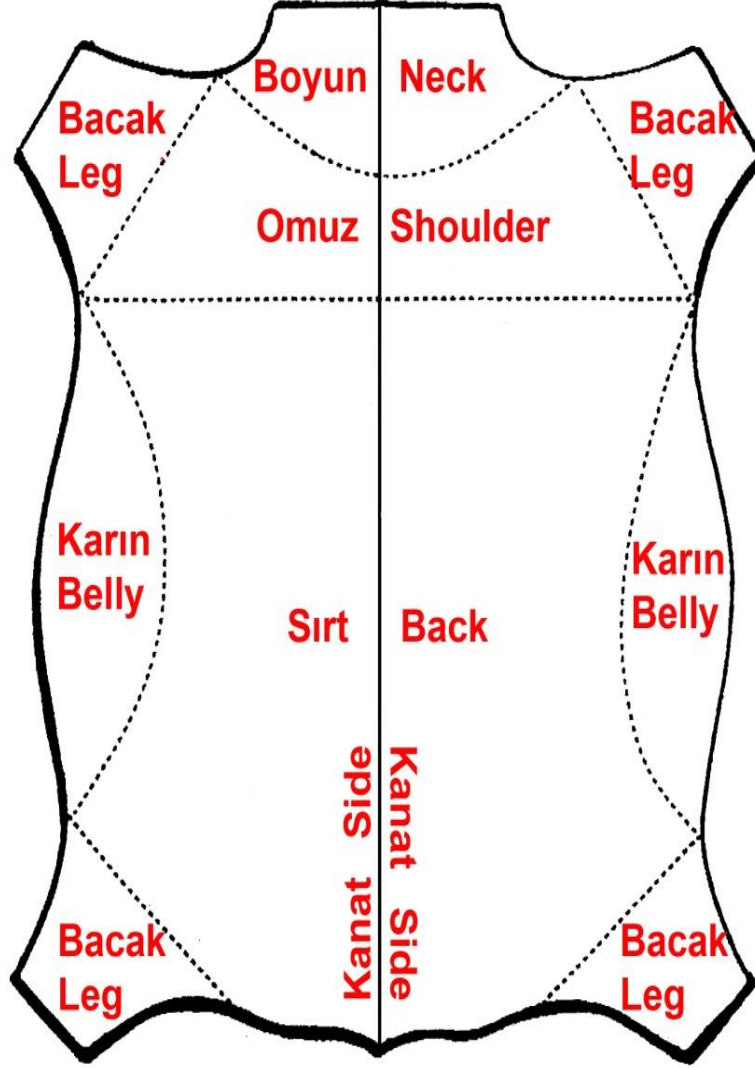
3.HAM DERİNİN MAMÜL DERİ HALİNE GETİRİLMESİ ve DERİ YAPISINA GÖRE İŞLENTİ BASAMAKLARI

3.1.Büyükbaş Hayvan Derileri ve Özellikleri

Hayvanların vücut yüzeyini kaplayan deri; canlı hayvan vücudunda çok çeşitli fonksiyonları yerine getirir. Canlıyı soğuğa, sıcağa, dış mekanik etkilere, ultraviyole ışınlarına ve mikroorganizmalara karşı korur. Deri, çevre koşullarına göre ter ve yağbezleri yardımı ile vücut ısısını dengeler.

Hayvan kesilip yüzüldükten bir süre sonra deri de ölür. Yüzülerek alınan deri de bir süre sonra canlılığını kaybeder. Deriler bazı ihtiyaçlarımızın karşılanması için değişik işlemlere tabi tutulur.

Sığır, manda ve dana gibi hayvanlar eti ve sütü için yetiştirilir. Bu hayvanların derileri yeterince büyük yüzeye, kalınlığa ve mukavemete sahip olduğundan deri üretimi için elverişlidir. Derinin kalınlığı her yerinde aynı değildir. Bu nedenle büyükbaş hayvan derilerinin farklı bölümleri değişik maksatlar için kullanılabilir (Kösele ve yüzlük gibi).

Resim 20:Derinin Bölümleri

Kaynak: KOS Dış Ticaret Ltd. Şti., 'Derinin Bölümleri', http://www.kos.biz.tr/deri_hakkinda.html (26 Ağustos 2015)

Kuyruktan ilk boyun çizgisine kadar boyuna kısım, etekler hariç enine olan kısım sırt ve sağrıyı içine alır. Bu bölgeye kropon (croupon) denir. Derinin kropon kısmı kalınlık olarak fazla farklılıklar göstermez. Kopmaya ve yırtılmaya karşı diğer kısımlara göre daha dayanıklıdır.

Boyun ve etek kısımları daha gevşek yapıdadır. Yaklaşık olarak deri yüzeyinin %55'i kropon (sırt ve sağrı), %23'ü boyun, %22'si eteklerden oluşur.

Derinin özellikleri üzerine; yaşama şartlarının, iklimin, yaş ve cinsiyetin önemi büyüktür. Sıcak ve kuru iklimlerde deri zayıf ve ince, soğuk ve rutubetli iklimlerde deri sık ve kalın dokulu olur. Hayvan doğal beslenme şartlarında daha iyi deri verir. Hayvanın ırkı ve kesim zamanı da deri kalitesini etkiler. Hayvan ne kadar gençse derisi de o derece sıkı yapılı, lifleri ince, sırçası düzgündür.

Hayvanın yaşı ilerledikçe deri lifleri kalınlaşır, deri olgunlaşır, kimyasalların etkilerine karşı daha dayanıklı hale gelir. Derilerdeki olgunlaşma; sığırdaki 24 ayda tamamlanır. Sığır derisinde yağ ve ter bezleri fazla gelişmiştir. Derinin lif dokusu sıkı ve sağlam yapıda ve dayanıklıdır. Besi hayvanı olan sığırların derilerindeki yağ oranı da daha fazladır³⁸.

Sırça yüzü düzgün deriler giysilik deriler (Napa, zig deri vb.)

Sırça yüzü zımparalanmış deriler (Nubuk vb.)

Et yüzü zımparalanmış deriler (Süet vb.)

³⁸ MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi), **Kimya Teknolojisi, Büyükbaş Hayvan Derileri**, Ankara:MEB (Milli Eğitim Bakanlığı), 2008, s.12-13.

- Dana Napa: İnce gözenekli ve yarma işlemi uygulanmış süt danası napası ve kaba sırcalı yarma işlemi uygulanmış besi danası diye ikiye ayrılır. Kromla tabaklanmış optikçe sık, yumuşak, esnek, kalıcı bir formu ve mukavemeti olan çok kıymetli bir deridir.
- Dana Süet: Et yüzünde ince ve hafif parlak bir süet zımparasına sahiptir. Yumuşak tutumlu ve kullanım özelliği fazla olan bir deridir.
- Sığır Napa: Birinci kalitede bir deridir. Deriler yumuşak ve düzgün bir krom tabaklama görürler.
- Sığır Süet: Et yüzü zımparalanmıştır. Sırça yüzü kullanılmaz. Formu kalıcı olmadığından üçüncü tür bir deridir.
- Sığır Nubuk: Krom tabaklaması yapılmış genç sığırların derileri kullanılır. Bunların sırça yüzleri hafifçe zımparalanmış, ince ve yumuşak derilerdir³⁹.

³⁹ MEGEP, s.21.

3.1.1. Başlıca Büyükbaş Hayvanları

Başlıca büyükbaş hayvanları; Sığır (inek,boğa,öküz,bufalo), manda, dana, nebu ve attır.

Sığır Derileri;

Çoğunlukla evcil olan, kaba ve hantal yapılı, kuyrukları püsküllü, boynuzlu büyükbaş hayvanlara sığır denir. Sığır kelimesi, halk arasında geniş manada geviş getiren, etinden, sütünden ve hizmet hayvanı olarak faydalanılan büyükbaş evcil hayvanlar için kullanılır⁴⁰.

Örneğin; İnek, boğa, dana, öküz ve bufalo sığırdır.

Canlı hayvan varlığı: 1.434 milyar

Yıllık kesim oranı: %15-25

Yıllık dünya deri üretiminin yaklaşık üçte ikisi için (%65-75) kullanılır.

Ham derinin boyutu bölge ve yaşa göre 2-5 m² arasında değişmektedir. Sığır derileri ağırlıkları üzerinden değerlendirilir.

Manda Derileri;

Geviş getirenlerden, derisinin rengi siyaha yakın, uzun seyrek kıllı bir hayvandır. Sığır derilerinden daha kaba görünüştür. Manda derileri genellikle teknik deri imalatında kullanılır.

⁴⁰ <http://tr.wikipedia.org/wiki/Sığır> (26 Ağustos 2015)

Dana Derileri;

İnek derilerine benzer yapıdadır ancak lif strüktürleri daha incedir.

Deri 1,5-3,5 mm toplam kalınlığa sahiptir. İnce kıl gözenekleri ve kutisin sıkı yüzeyinden dolayı bunların cildi çok zarif görünümlüdür. Bu yüzden bu deriler özellikle çok kaliteli ayakkabı yüzölçümü ve fantezi derilerin üretimi için uygundur.

Süt içen dana derilerinin yaklaşık 0,6-1 m², süt dana derilerinin yaklaşık 0,9-1,7 m², daha yaşlılarının (sütten kesilmiş, otlayan) yaklaşık 1,5-2,2 m² kullanım alanı vardır.

At Derileri;

Tek tırnaklı büyükbaş hayvan grubunda; birinci derecede önemli bir hayvandır. Dünya üzerinde 60 milyon at bulunmaktadır. Deri üretimi ülke dağılımlarına göre farklılık göstermektedir. Evcil ve yabani olarak ikiye ayrılır. Ağır iş için yetişen cinsleri ılık iklimler de, safkan cinsleri genellikle sıcak iklimlerde hüküm sürerler.

Sırça yapısı, ortada kalın kıl gözenegi olmak üzere bunun etrafını sarmış ince kıl gözeneklerinden oluşan bir görüntü verir. Bu görünüm nedeni ile bu tür derilerin sırçaları keçi derisine benzemektedir.

Tek tırnaklıların derileri iki kısımdan oluşmaktadır. Bunlar; Boyun kısmı ve sırt çizgisinin her iki tarafında kalan ve kropon olarak adlandırılan kısımdır.

Kropon (ayna) bölgesi; sıkı ve çok ince olduğu için bu bölgeden kösele ve teknik deriler veya ince döşemelik deriler elde edilmektedir. Boyun kısmı ise aynaya göre daha gevşektir bu sebeple yüzölçümü deri olarak işlenmektedir. At ve beygir ham derileri; 179 cm'ye kadar, 180-199 cm, 200-219 cm, 200 ve üzeri uzunluklarla işlem görmektedirler.

3.1.2. Büyükbaş Hayvan Derisinin İşlentisi;

Büyükbaş hayvan derilerinde deri işlentisinden önce istifleme ve konservasyon işlemleri yapılır. Deri organik bir madde olduğu için, yüzölme işleminden hemen sonra bozulmaya başlar. Deri canlılık özelliğini kaybetmesinin ardından kokmaya ve bozulmaya başlar. Bunu önlemek ve derinin konservasyon işleminden önce tuzlanarak kullanılacağı alana göre ayrılarak istif edilir.

Konservasyon: Mikroorganizmalar tarafından parçalanabilen bir maddenin çürükçül bakteriler ve küf mantarlarını öldürmek veya mikroorganizmaların yaşamsal faaliyetlerini engellemek suretiyle dayanıklılığını artırmak amacı ile yapılan bir işlemdir.

Bu amaçla derideki su miktarı azaltılır ve mikroorganizmaların gelişmeleri engellenmiş olur⁴¹.

Ayrıca tuzun antiseptik özelliğinden dolayı tuzlama işlemi yapılarak deri üzerindeki mikroorganizmaların gelişimi engellenmiş olur.

Dört farklı şekilde; konservasyon yöntemi uygulanır. Bunlar; Tuzlu-Yaş (Salamura) Deriler, Tuzlu Kuru Deriler, Hava Kurusu Deriler ve Pickle Konservasyonudur.

Tuzlu-Yaş (Salamura) Deriler: Taze küçükbaş hayvan derilerinin konserve amacıyla ve teknik özellikte sodyum klorür (tuz) kullanarak korunmasıdır. Tuzlama yönteminin esası, deride bulunan suyun bir kısmının yerine tuzun geçmesi ve diğer kısmının da tuzlu su olarak istifin yaptığı baskı ile kenarlardan akıp gitmesidir. Ayrıca tuzun antiseptik özelliği sayesinde mikroorganizmaların etkisi bir ölçüde önlenmiş olur.

Tuzlu-Kuru Deriler: Taze derilerin teknik özelliklere sodyum klorür veya başka herhangi bir koruyucu madde kullanılarak açıkta normal hava sıcaklığında ve sundurma altında kurutulmasıyla elde edilir.

⁴¹ MEGEP, s.21.

Hava Kurusu Deriler: Taze derilerin üzerine konserve amacı ile herhangi bir işlem yapılmadan, yağı alındıktan sonra gölge bir yerde, doğrudan hava cereyanı ile kurutulmasıyla elde edilen deridir. Bu deriler gün kurusu veya rüzgar kurusu olarak adlandırılır. Hava kurusu en iyi şekilde 2-3 günlük süre içinde yapılmalıdır. Çünkü en hassas konserve sistemidir. Kolaylıkla kırılması, saklanması ve taşınmasında çok dikkatli olunması gereklidir. Bundan başka dondurma yöntemi ile ham derilerin konserve edilmesi de söz konusudur. Ancak bu yöntem soğuk iklim bölgelerinde geniş ölçüde uygulanmaktadır⁴².

Pikle Konservasyonu: Kılırları giderilmiş deri türlerinde kullanılır. Pikele konservasyonun asıl etkisi ilk planda bakteri ve mantar gelişmesini önleyen piklenin çok kuvvetli asiditesidir⁴³.

Tabaklamaya hazırlık İşlemleri(yaş işlentiler);

Deri üretiminde genelde bütün üretim süreçlerinde suya ihtiyaç duyulur. Deriyi tabaklamaya hazırlama işlemlerinin hepsinde su kullanıldığından bu işlem basamağına "yaş işlentiler" denir.

Deriler yaş işlenti uygulamasına girmeden ham deri depolarına alınır. Ham deri deposunda deri yüzeyinde kalan kimyasal maddelerden arındırılır.

Yaş işlentiler Büyükbaş hayvanlarda sırasıyla;

Yumuşatma, Kireçlik, Kireç Giderme ve Sama, Piklaj, Yarma ve Kromlama' dır.

⁴² Özdemir ve Kayabaşı, s.72.

⁴³ MEGEP, s.29.

Bu İşlemleri kısaca açıklayacak olursak;

- Islatma; Ham deri salamuradan sonra, hayvandan ilk yüzüldüğü hale getirebilmek için yapılan bir uygulamadır. Islatma işleminin amacı; deri yüzeylerin üzerine bulunan, dışkı, kan ve kimyasal maddelerin uzaklaştırılmasıdır. Bu işlemler; tekne veya dolaplarda kimyasal madde yardımıyla yapılır. Mamul ürüne dönüşecek derinin sertliğine göre yumuşatma işlemi 24 ile 48 saat arasında uygulanır. İşlem sırasında en geç hava kurusu deriler ıslanır.
- Kireçlik; derinin sepiye hazırlanması için yapılan lif açma işlemine kireçlik denir. Kireçlik üst derideki kılları uzaklaştırdığı gibi aynı zamanda da alt deri de bulunan yağların, etlerin ve şekilsiz proteinlerin uzaklaşmasını sağlar. Doğal yağlar da deriden uzaklaştırılır.
- Kireç Giderme ve Sama; kireçlikte lif açmak için verilen kimyasalların deriden uzaklaştırılma işlemidir. Aynı zamanda gözeneklerin daha çok şişerek bir sonraki aşamada uygulanacak işlemlerin deriye uygunluğu sağlanmalıdır. Sama ile derideki istenmeyen proteinler deriden uzaklaştırılır. Derinin sırça olan yüzüne daha güzel ve ince bir görünüm kazandırır.
- Piklaj; Deriyi tabaklamak için yapılacak ilk işlemdir. Yani sepiye hazırlar ve asit ile yapılır.
- Yarma; Çok kalın derilerde uygulanan bir işlemdir. Genellikle sığır derileri yarma makinelerinde bu işleme tabi tutulur.
- Kromlama; Sepilemeye hazırlıkta, kromla veya tanenle yapılan işlemdir. Derinin uzun yıllar bozulmaması için uygulanan yeni bir yöntemdir.

Kromlama' dan sonra deri; döşemelik-saraciye, giysilik ve ayakkabılık olarak diğer işlemlerden geçerler. Bunlar özellikle mekanik işlemlerdir. Mekanik işlemler; yarma makineleri, kıl giderme makineleri ve etleme makineleri ile gerçekleştirilir.

Giysilik derilerde mekanik işlemler daha fazladır. Ayakkabılık derilerde ise hassas makinelerde mekanik işlemler daha az uygulanır.

Tabaklama;

Deri yüzeyi tabaklama işlemine gelene kadar; deriye esneklik özelliği su ve kokuşmaya karşı dayanıklılık, şişme özelliği gibi özellikler kazandırılır. Deride farklı tabaklama şekilleri vardır. Bunlar; Bitkisel Tabaklama, Sentetik Tabaklama, Mineral Tabaklama, Yağ ile Tabaklama' dır.

Tabaklama şekillerini kısaca açıklayacak olursak;

- Bitkisel Tabaklama; Sepi maddeleri bitkilerin çeşitli kısımlarında değişik oranlarda bulunurlar. Bitkinin yaşı ve mevsimine göre sepi maddesi yani tanen miktarı da değişir. Kullanılan sepi maddeleri; meşe, mimoza, mazi, sumak gibi maddelerdir.

Tarih öncesinde en çok kullanılan tanen mazıydı.

Mimoza ve Quebracho dünya çapında kullanılan tanen maddeleri iken ülkemizde; valex ve mimoza en önemli tanen maddeleridir⁴⁴.

- Sentetik Tabaklama; Bitkisel sepi maddelerinin sınırlı oluşu ve giderek azalması nedeniyle sentetik sepi maddeleri geliştirilmiştir. Sentetik sepi maddeleri sepileme işlemini çabuklaştırır, kontrollü bir sepilemeye imkân verir ve değişen moda akımlarına uygun kalite ve görünümde üretim yapılmasını sağlar. Sentetik sepi maddeleri organik sepi maddelerinin yerine geçebilen maddeler olmayıp, onları tamamlayıcıdır ve çok çeşitli teknolojik uygulamalara imkân sağlar⁴⁵.

⁴⁴ Toptaş, s.237.

⁴⁵ Toptaş, s.240.

- Mineral Tabaklama; Günümüzde en çok tercih edilen ve kullanılan tabaklama şeklidir. Mineral tabaklanmış deriler diğer tabaklama şekillerine göre; deriye daha yumuşak, hafif, esnek ve daha fazla uzama kabiliyeti kazandırır.
- Yağ ile Tabaklama; Tarih içinde kullanılan en eski tabaklama yöntemlerinden biriside hayvansal yağlarla derilerin işlenmesidir. Esas tabaklama maddesi olarak balina yağı kullanılır. Genellikle yumuşak ve sağlam derilerin elde edilmesinde bu yöntem kullanılır⁴⁶.

Yağ; tabaklamanın yanı sıra deriyi yumuşatmak ve deri üzerindeki su geçirgenliğini azaltmak için kullanılır.

⁴⁶ MEGEP, s.36.

3.2. Küçükbaş Hayvan Derileri ve Özellikleri

Küçükbaş hayvan derileri denildiğinde akla ilk olarak; koyun, kuzu, keçi, oğlak ve domuz gelmektedir. Kalite farkından dolayı küçükbaş hayvancılığa önem verilmektedir.

Küçükbaş hayvan derilerinin özellikleri üzerinde yaşama şartlarının, iklimin, yaş ve cinsiyetin önemi büyüktür.

Sıcak ve kuru iklimlerde deri zayıf ve ince, soğuk ve rutubetli iklimlerde deri sık dokulu ve kalın olur. Hayvan doğal beslenme şartlarında daha değerli deri verir.

Hayvan ne kadar gençse derisi o derecede sıkı yapılı, lifleri ince, sırcası düzgündür. Hayvanın yaşı büyüdükçe deri lifleri kalınlaşır.

Deri üzerindeki bu olgunlaşma koyun ve keçi gibi hayvanlarda 5-7 ayda tamamlanır. Deri üzerine etki eden bir diğer faktör de hayvanın ırkıdır. Bunun yanında kesim zamanı da deri üzerine etkilidir. Kışın kıllar ve yünler fazlalaşır, deri maddesi azalır⁴⁷.

Küçükbaş hayvanların kullanım alanları; sırça yüzü düzgün deriler giysilik derilerde (napa, zig deri vb.), sırça yüzü zımparalanmış deri olarak (nubuk vb.), et yüzü zımparalanmış deri olarak (süet vb.) olarak kullanılabilir.

⁴⁷ MEGEP, s.8.

Kuzu Napa: Henüz yağlanmamış ve çift katlılık özelliği göstermeyen bir yaşına kadar olan koyunlardır. İyi bir sağlamlığa ve form dayanıklılığına sahiptir.

Koyun Napa: Yumuşak kromla tabaklanmış ve gevşek bir sırça tabakasına sahiptir. Hayvan ne kadar yaşlıysa derinin bağ dokusundaki yağlanma da o kadar fazladır. Bu da derinin dayanıklılığının azalmasına neden olur. Genç hayvanlardan bunun tam aksine dayanıklı ve değerli bir deri elde edilir.

Koyun süet: Krom tabaklama uygulanmış bu derilerde et yüzü süette olduğu gibi zımparalanır.

Kıl Koyunu (Zig Deri): Krom tabaklama işlemi yardımı ile değerli, dayanıklı, hafif ve yumuşak deriler elde edilir. Çok kullanışlıdır⁴⁸.

3.2.1. Başlıca Küçükbaş Hayvanları;

Koyun ve Kuzu Derileri; Dünyada üzerinde farklı iklimlerde yaşayan çok sayıda koyun türü bulunmaktadır. Dünya koyun mevcudunun % 50' si kaba yünlü, % 20'si 6 cm' ye kadar uzun yünlü, % 20'si merinos, geri kalan % 10'u kısa yünlü ve diğer melezlemelerdir. Merinos yünleri ince, yumuşak, sağlam ve dalgalı olduğu için tekstil üretiminde değerlidir⁴⁹.

Kuzu ve koyun derilerinin toplam kalınlığı yaklaşık 1-3 mm' dir. Koyun derilerinin yaklaşık boyutu 0,4-0,9 m², kuzu derilerinin yaklaşık 0,3-0,7 m² ve yavruların 0,3-0,4 m² dir.

⁴⁸ MEGEP, s.21.

⁴⁹ MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi), **Kimya Teknolojisi, Küçükbaş Hayvan Derileri**, Ankara:MEB (Milli Eğitim Bakanlığı), 2008, s.8-9.

Koyun derilerinde ters orantı bulunmaktadır; yün kalitesi arttıkça deri kalitesi düşmekte, deri kalitesini arttırdığında ise yün kalitesi düşmektedir. Koyun derileri genellikle; giysilik ürün, fantezi, kitap ciltlik ve astarlık imalatında kullanılmaktadır. Daha sıkı yüzeye sahip olanlarını ayakkabı yüzük yapımında kullanılır. Yünleri kalın ve sert olan koyun derileri, deri kalitesi yönünden daha kıymetlidir.

Kuzu derileri, kaliteli deriye sahiptirler. Bunların sırçaları düzgün, yağ oranı az, deri lifleri ince ve sıkı dokuludur. Kuzu derileri mukavemet açısından daha az olan ürünlerde kullanılır. Bunlar; genellikle eldivenlik ve giysilik deri üretimidir.

Keçi ve Oğlak Derileri; Keçi derileri yaklaşık olarak; 1-2 mm kalınlığındadır. En iyi kaliteye sahip deriler ayakkabı yüzük derisi olarak kullanılmaktadır. Keçi derisinin sırçası koyuna göre daha serttir. Keçi derileri; sıkı ve sağlam bir lif yapısına sahip olduğu için mekanik işlemlere daha dayanıklıdır.

Oğlak derileri narin sırça görünümü ve ince lif yapısı dışında keçilerle benzer strüktür yapıya sahiptirler. Oğlak derileri eldivenlik, saraciyelik ve yüzük deri üretiminde kullanılır.

Keçi derilerinin yüzeyi 0,5-0,9 m², oğlak derilerinininki ise 0,2-0,5 m²' dir.

Domuz Derileri; Deri kalınlığı domuzun cinsine göre yaklaşık olarak 2-5 mm arasında değişmektedir. Domuzlar sağlam bir üst deri ile oldukça yağlı bir alt deriye sahiptir. Kıl yapısı seyrek ve kıl kökleri kalındır. Kıl kökleri derinin yüzünden ve alt yarmada görünecek kadar derindir. Karın bölgeleri çok ince ve gevşek bir yapıdadır. Domuz derileri giysilik, yüzük, eldivenlik ve saraciyelik deri olmak üzere çok geniş bir üretim alanında kullanılır.

3.2.2. Küçükbaş Hayvan Derisinin İşlentisi;

Tüm deri işlentilerinden önce istifleme ve konservasyon işlemleri yapılır. Konservasyon işlemi yapılan deriler mamul ürüne dönüşmeden önce bir takım faktörlerle deriye dayanıklılık, elastikiyet, su geçirmezlik, yumuşaklık gibi özellikler kazandırılmak amacıyla yaş işlentiler uygulanır. Bu işlenti sıralaması, hayvanın cinsine, deri ya da kürk olarak kullanımına göre sıralandırılır.

Küçükbaş hayvan işlenti basamakları; Islatma, Yün Giderme, Kireçleme, Kireç Giderme, Sama, Yağ giderme, Piklaj ve Kromlama' dır.

- Islatma; Gübre lekesi, dışkı ve kan lekelerini gidermek için yapılan tüm deri çeşitlerine uygulanan ilk işlemdir. Tekne veya dolaplarda uygulanan bir işlemdir.
- Yün Giderme; En eski kıl giderme metodu enzimatik esastır. Kıllar 'terletme' ile gevşetilir mekanik olarak deriden uzaklaştırılır. Sıcak su etkisiyle de kıllar gevşemektedir.
- Kimyasal maddelerin Sodyum Sülfür Na_2S (zırnık kimyasalı), kıllar üzerine etkisi ile kıllar eriyerek parçalanmakta, mekanik sürtünme etkisi ile epidermis-kıl artıkları toladan uzaklaşmaktadır⁵⁰.
- Kireçleme; Büyük ve küçükbaş derilerinde uygulanan derinin sepiye hazırlanması için yapılan lif açma işlemine kireçlik denir. Kireçlik üst derideki kılları uzaklaştırdığı gibi aynı zamanda da alt deri de bulunan yağların, etlerin ve şekilsiz proteinlerin uzaklaşmasını sağlar. Doğal yağlar da deriden uzaklaştırılır.
- Kireç Giderme ve Sama; Büyük ve küçükbaş deriler de uygulanan bir işlemdir. Kireçlemede lif açmak için verilen kimyasalların deriden uzaklaştırılma işlemidir. Derinin sırça olan yüzüne daha güzel ve ince bir görünüm kazandırır.

⁵⁰ Toptaş, s.240.

- Yağ Giderme; Küçükbaş hayvanlarda özellikle koyunlarda doğal yağlar, büyükbaş hayvanlara göre daha fazladır. Bu doğal yağlar deride lekeye ve abraja neden olacağı için deriden uzaklaştırılmalıdır. Bu işleme yağ giderme denir.
 - Piklaj; Tüm derilerde uygulanan bir işlem olup; tabaklanacak deride yapılacak ilk işlemdir. Yani sepiye hazırlar ve asit ile yapılır.
 - Kromlama da tüm derilerde uygulanan bir yöntemdir. Sepilemeye yani tabaklamaya hazırlıkta; kromla veya tanenle yapılan işlemdir derinin uzun yıllar bozulmaması için uygulanan yeni bir yöntemdir.
- Bu işlemlerden sonra deri tabaklama işlemine tabi tutularak mamul ürüne dönüşür.

3.3.Kürklük Deri ve Özellikleri:

Geyik, tilki, taşan, koyun, keçi, rakun ve vizon gibi yumuşak tüylü hayvanların derilerine post denir. "Deriler, tüyleri alınmadan giyim kuşam işlerinde kullanılmışlarsa bunlara da kürk denir. Sansar, tilki, tavşan, vizon, samur, kakum, şinşila, vaşak, kunduz, porsuk gibi küçük hayvanların derilerinin terbiye edilmesiyle kürk yapılmış olur⁵¹.

Kürkün kıl ve yün kısmına ağartma boyama ve şekil verici mekanik işlemler uygulanmamış hâline natürel (tabii); daha değerli kürk cinslerine benzetmek amacıyla boyama ve mekanik işlemlere tabi tutulmasına ise "imitasyon" adı verilir. İmitasyon işlemi uygulanacak derilerin yeterli sağlamlık ve dayanıklılıkta olması gerekir⁵².

Kürk hayvanlarının derileri küçük ve kalınlıklarının ince olması sebebiyle deri üretiminde kullanılan diğer derilerden farklıdır. Kürklük deri vücut için ısıtıcı ve koruyucu görevini büyük oranda üstlenmektedir. Giysilik olarak kullanılan kürkün deri kısmının çok yumuşak ve esnek olması, mümkün olduğunca hafif olması istenir⁵³.

⁵¹ Dağtaş, s.21.

⁵² MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi), **Kimya Teknolojisi, Kürk İşleme-1**, Ankara:MEB (Milli Eğitim Bakanlığı), 2010, s.6.

⁵³ Toptaş, s.635.

3.3.1.Başlıca Kürk Hayvanları

Kürkünden faydalanılan hayvanlar memeli hayvanlar sınıfındandır. En çok kullanılan kürk hayvanlarının özelliklerini şöyle sıralayabiliriz;

- **Tavşan;** Reks tavşanı kısa tüylü ırkların tek örneğidir. Post verimi önemlidir. Tüyleri 18- 22 mim'dir. Derisi yumuşak, tüyleri kısa, parlak, kadife gibidir. Çok çeşitli tipleri vardır. Postu her renge boyana bildiğinden en çok tutulan tip "Beyaz Reks"tir. Post amaçlı yetiştirilen tavşanlar en az 6-8 aylık iken kesilmektedir.Yününden yararlanılan Ankara tavşanından yılda 1 kg yün elde edilmektedir. Ankara tavşanı yününe "Angora" denilmektedir. Dünya piyasalarında çok aranan Angora yünü; ince, yumuşak, hafif, ısı tutma kapasitesi koyun yününün iki katı olan bir yündür.
- **Sansar derisi;** Kediye andıran uzun ve ince bir vücudu, uzun ve bol tüylü kuyruğu vardır. Boyları 40-50 cm, ağırlıkları 2 kg civarındadır. Boyunlarında beyaz renkte çatal şeklini andıran tüyler olan sansarlar, parlak koyu kahverengidir.
- **Vizon;** Kürkü çok değerli olan gelincikler familyasından bir hayvandır. Avrupa ve Amerika türü olmak üzere iki tip vizon vardır. Avlanması çok güç olduğundan kürkü çok pahalıdır. Vizon postlarının usta eller tarafından bir araya getirilip dikilmesi suretiyle bütün kadınların gıpta ettikleri vizon kürkleri yapılır.
- **Sincap;** Vücudunun üst kısmı açık sarıdan kırmızımsı kahverengiye ve siyaha kadar değişir. Alt tarafı tamamen beyazdır. Kışın, kıl uçlarında siyah pigment miktarı artar. Bu nedenle kırmızı renkte olanlar kışın daha koyu görünür.

Kuyruktaki tüyler uzundur ve kuyruklarını kıvrıp sırtlarına değdirebilirler. Gözleri iri ve parlaktır. Kulakların ucunda (kışın daha fazla) tüy demeti bulunur. Arka ayakları daha uzun ve daha güçlüdür. Boyları 18-25 cm, kuyrukları 14-20 cm arasındadır ve 280- 480 gram ağırlığındadır. Ormanlık ve ağaçlık bölgeler ile parklar ve korularda yaşarlar⁵⁴.

- **Astragan;** Yüzeysel, açık bukleli Kırgız kuzusunun işlenmiş, boyanmış kürküne astragan denir. Bu kürklerin ham derileri "Treibel" olarak adlandırılır. Kürkleri siyah ve kahve tonlarına boyanır.

- **Kuzu Postları;** Bütün koyun cinslerinin kuzularını kapsar. Farklı cinslerde, değişik yün kalitesinde olabilirler, boyları 25-75 cm arasında değişir. Hint kuzusu beyaz, siyah veya kahverengidir, persian türü görünümünde olup dayanıklıdır. "Çin kuzusu" veya "Şangay-Mufflos" olarak adlandırılır, parlak beyaz renklidir, ağartıldıktan sonra farklı renklere boyanabilir.

- **Tilki derisi;** 'Gümüş Tilki' Kanada'da yaşar ayrıca yetiştiriciliği yapılmaktadır. 75-95 cm uzunluğundadır, 30-35 cm kuyruğu vardır. Dip yünler çok sıkı yapılı ve parlaktır, rengi mavimsi-griden siyaha kadar değişir. Üst kıllar koyu siyahtır, uçları gümüş beyazı renktedir. En değerli olan tipi üst kıllarının ucunda beyazlık bulunmayan siyah olanıdır. Birinci sınıf gümüş tilki duru kahve-siyah renklidir, renk kızıla çalmaz, üst kılların uçlarındaki beyazlık homojen dağılmıştır.

'Mavi tilki' kutuplara yakın bölgelerde yaşar, 60-85 cm uzunluğundadır. Dip yünler sık yapılı yumuşaktır, mavimsi kahve renklidir. Üst kıllar kırmızımsı mavi-kahverengimsi mavi arasında değişir.

⁵⁴ MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi), **Kimya Teknolojisi, Kürklük Deriler**, Ankara:MEB (Milli Eğitim Bakanlığı), 2010, s.4-11 özetidir.

'Beyaztilki' diğer tilkilerden biraz daha küçüktür, Kuzey Amerika ve Sibirya'da yaşar. Kışın saf beyaz renklidir, dip yünler gri-beyaz renktedir. Dip yünleri de tamamen beyaz olan kürkler çok değerlidir. Saf beyaz olmayan tipleri ağartılır veya mavi tilki rengine boyanır.

'Kırmızı tilki' en yaygın olarak bulunan tilki cinsidir, 65-95 cm uzunluğundadır. Rengi gri sarı kırmızıdan kırmızıya kadar değişir. Yaşadığı bölge kuzey kutbuna yaklaştıkça tüyler daha ince, daha sık ve daha uzundur. Ayrıca farklı büyüklüklerde çok değişik renklerde tilki cinsleri vardır.

- **Chinchilla (Şinşila);** Peru ve Bolivya' da bulunur, kürkü 30 cm uzunluğundadır. Dip yünler koyu mavimsi gri renklidir, 2 cm uzunluğundaki üst kıllar koyu gridir. Nadir kürk cinslerindedir, fazla dayanıklı değildir. Kılları rutubete karşı çok hassastır.
- **Kunduz;** Kemirgen bir hayvandır, yetiştiriciliği de yapılmaktadır, 60-90 cm uzunluğunda kürkü vardır. Dip yünler sık, çok yumuşak ve incedir, üst kıllar sarıdan kızıl kahveye kadar değişir.
- **Kanguru;** Büyük kanguru derileri deri üretiminde kullanılmaktadır. 50-100 cm uzunluğunda olan mavi ve kırmızı renkli genç kanguruların derileri kürk olarak kullanılmaktadır. Dip yünler beyaz, mavimsidir, üst kıllar kırmızımsı sarıdır⁵⁵.

⁵⁵ Toptaş, s.647-648-649.

3.3.2.Kürklük Derinin İşlentisi:

Kürklük ham deriler, kurutulmuş şekilde, tulum veya açılmış durumda işlenti yapılacak şekilde fabrikaya getirilir. Tulumun amacı;küçük yüzeye sahip deriyi yüzerken oluşabilecek bıçak ve ispire yarasından kurtarmaktır. Vahşi küçük kürk hayvanları genellikle bu şekilde yüzülür. Yüzülme işleminden sonra salamura ve konservasyon işlemlerine tabi tutulur.

Bu işlemler;

1.Dondurulmuş yada Dondurulmamış taze ham deriler

2.Tuzlanmış Ham Deriler

3.Kurutulmuş Ham Deriler

4.Yarı- Mamul Deriler⁵⁶

Konservasyon (korunma) işleminden hemen sonra deriler yaş işlemlere tabi tutulur.

İşlemler en hassas şekilde yapılır.

Bu işlemler sırasıyla; Islatma,Yün yıkama, Pikle, Sama, Yağ giderme ve Kromlama' dır.

Bu işlemleri kısaca anlatacak olursak;

- Islatma; Tüm işlenti aşamalarında ilk basamaktır. Büyükbaş, küçükbaş ve kürklük derilerde uygulanır. Islatma derinin yününü kaybetmeksizin yüzüldüğü andaki su oranına getirilmesi işlemidir.

⁵⁶ Ramon Palop, **Kürk Süt Teknolojisi ve Üretimi**, Doç. Dr. Nuray Uzunören ve Dr. Ahmet Toptaş ve Ahmet Gürsoy (çev.), İSTANBUL:Sade Ofset Matbaacılık, 1998, s.8.

- Yün yıkama; Yıkamalar kuru ve tuzlu deriler için farklılık gösterir. Soğuk su ya ilave edilen antiseptik maddelerle dolapta deriler yıkanır. Yıkamama işlemi 30 dakika ile 2 saat arasında değişir. Bir gece suda bekletilir ve mekanik işlemler uygulanır. Tuzlu derilerde soğuk su ile karıştırılan kimyasal madde içinde deriler birkaç saat hareketsiz bekletilir. Sonra kimyasal su süzülür. Tekrar soğuk su konarak yarım saat dolapta deriler hareket eder. Birkaç saat bekledikten sonra su süzülür ve mekanik işleme tabi tutulur. Bu mekanik işlemler; Yağ tarama, santrifüj, yünün yağ kırılması ve etlemedir.
- Pikle-Sama; Normal deri işlentisindeki kireçlik işlemi yerine geçer, deriler tabaklama aşamasına pikle-sama kombinasyonu ile hazırlanır. Pikle ve enzimatik sama prosesleri; açık ve homojen bir lif yapısı sağlamalıdır. Böylelikle kolajen liflerde yüksek oranda tepkime ve fiskasyon gerçekleşir.
- Yağ Giderme; Yağ giderme işlentisi koyun derisi üretimi için çok özel bir önem taşır. Tanımdan da anlaşıldığı gibi, derinin doğal yağının uzaklaştırılma işlemidir. Bu proses yağ oranı düşük yada yüksek tüm deri çeşitlerine uygulanabilir.

İyi süet üretimi, muntazam ve temiz boyama, hafif giysilik ve genellikle kaliteye ulaşmak büyük oranda bu işlentiye dayanır⁵⁷.

⁵⁷ Palop, Uzunören ve Toptaş ve Gürsoy (çev.), s.15-23.

3.4. Egzotik Deriler ve Özellikleri

Egzotik deriler; yabani av hayvanı derilerinden elde edilirler. Kullanım alanları çok sınırlı ve pahalıdır.

Sürüngen derileri ve egzotik deriler; her çeşit çanta, kemer, giyim, ayakkabı, aksesuar ve küçük deri eşyaların yapımında kullanılmaktadır. Sürüngen derileri timsah, balık kertenkele ve yılan derilerini kapsamaktadır.

3.4.1. Başlıca Egzotik Deri Elde Edilen Hayvanlar

Sürüngen derileri; Timsah (Krokodil, Alligator) ve Yılan Türleri (Piton ve Anakonda) olarak sayabiliriz. Sürüngen derilerinin tüm deri üretimindeki payı %2' nin altındadır.

- **Timsahlar;** sürüngenler sınıfının Crocodylia takımı altında incelenmektedir. Bu takım, üç alt aileye ayrılmaktadır: Alligatoridae, Krokodil, Gavialidae olarak bilinen timsahları içerir. En çok kullanılan türü krokodildir.

Krokodiller; En önemlileri Nil timsahlarıdır ve boyları 7m kadardır. Özellikle mamul deri üretimi için büyüklüğü, mukavemeti ve bulunabilirlik açısından Nil timsahı ham derileri tercih edilmektedir. Krokodil derileri; çanta, kemer, cüzdan, giyim, araba ve mobilya için döşemelik gibi uygulamaları içeren birçok alanda kullanılabilir. Güçlü ve dayanıklı olmasının yanı sıra özel görünüme sahip lüks tasarımlar sunar. Krokodil ham derileri; yeni veya mevcut öğelere daha fazla lüks özellik katmak için tasarımcılara birçok imkân sağlayacak pek çok özel doku ve renklerde işlenebilmektedirler. Krokodil' in kullanılan alanları sırt kısmı veya karın bölgesidir. Sırt kısmında yer alan pullu doku, karın kısmında ise; daha düz ve esnek kısmı kullanılmaktadır. Döşemelik ve çanta üretiminde kullanılırlar.

- **Yılan Derileri;** Yılanlar Sürüngenler sınıfının, Suquamata (Pullu Sürüngenler) takımından, Ophidia alttakımına bağlı hayvanlardır. Kertenkeleler ise Suquamata takımına bağlı olmakla birlikte, Lacertilia alt takımı olarak yılanlardan ayrılmaktadır⁵⁸.

Vücutlarını örten boynuzsu tabakanın kalınlaşmasından pulları meydana gelmiştir. Genel olarak yılanların boyu, 10 cm ile 10 m arasında değişir.

Piyasada daha çok piton derileri ve piton baskılar yapılmaktadır. Bu deriler; yüzlük, giyim, çanta ve aksesuarlarda kullanılır. Çok pahalı bir deri olduğu için üretimi diğer derilere göre daha azdır.

- **Devekuşu Derisi;** Uçma yeteneği olmayan bu kuşlar; 2-2,5 m boyunda, uzun bacaklı, uzun boyunlu, kanatlı bir hayvan türüdür.

Damızlık olarak yetiştirilen bu kuşların ideal kesim süreleri 9 ile 11 ay arasında değişen devekuşlarının yaşam süreleri 30-70 yıl arasındadır. Deve kuşu derisi yetişkinlerde 2 m² lik bir alanı kaplamaktadır. Deve kuşunun cilt görünümü nedeniyle; yılan ve timsah gibi en değerli fantezi derileri arasında yer almaktadır. Bu deriler; giyim, çanta, ayakkabı olmak üzere yumurtaları da dekoratif amaçlı kullanılır.

⁵⁸ <http://hayvanlaralemi100.blogcu.com/yilanlarin-cinsleri-resimleri-ozellikleri/1518244> (27 Haziran 2015)

3.4.2. Egzotik Derinin İşlentisi

Deve kuşu derileri doğal yağ bakımından oldukça zengindir. Bu sebeple özellikle hava kurusu derilerde işlem basamakları oldukça zor ve uzun sürmektedir. Çok hassas davranılması gereken bu derilerde yağ işlentiler sırasıyla;

- Islatma; Derileri temizlemek, bünyesindeki tuzu, koruyucu maddeleri, kan pıhtılarını ve dışkı kalıntılarını uzaklaştırmak, derinin kaybettiği suyun bir kısmının yeniden sağlanması ve bazı çözünür proteinleri çözmektir.
- Etleme; Bu işlem çok dikkatli ve yavaş bir şekilde yapılmalıdır. Derinin üzerinde bulunan fazla et parçaları çok pahalı ve önemli olan bu derilerden uzaklaştırmak için mekanik olarak değil elle sıyırma işlemi yapılmalıdır.
- Kireçlik; Ağır timsah derileri için kireçlik işlemi havuzlarda, kuyruklarından asılı bir şekilde, uygulanır. Fakat daha küçük deriler pervaneli teknelerde ve dolaplarda işleme tabi tutulabilir. Karın bölgesinin ortasından katlanmamasına ve kalıcı bir kırışıklık izinin oluşmamasına özen gösterilmelidir. Toplam kireçlik süresi derinin büyüklüğü ile artar, yavru timsah derileri için yaklaşık 7 gündür. Daha ağır derilerde ise hafif kireçlik için 14 ile 21 gün arasında bekletme süresi değişebilmektedir.
- Kireç Giderme; Egzotik derilerin aşınmasına karşı bu işlem dolap yada teknelerde yapılmamalıdır.
- Sama; Kireç giderme işleminden sonra deriler banyoda kalır ve istenilen derecede yumuşaklık, esneklik ve elastikiyet sağlamak için sama işlemi yapılır. Sama işlemi cinslere göre daha az ya da fazla yapılmalıdır.
- Pikle; Pikle, ağartma ve sentetik veya mineral tabaklama maddeleri ile tabaklanması işlemlerine hazırlanan derilerin asitli banyoda bekletilme işlemidir. Klasik deriler birkaç günde pikle olabilirken sertleşmiş deriler asit banyosunda asılı şekilde daha fazla kalır.

Bu işlemlerden sonra hangi alanda kullanılacaksa o alana yönelik ayrımı ve istifi yapılır.

3.5.Suni Deri ve Özellikleri

Görünüş olarak doğal derilere benzer. Suyu dayanıklıdır. Çeşitli eşya yapımında kullanılır.

Suni deri yapımında hammadde olarak pamuklu dokumalar, bitkisel lifler, atık derilerin talaşları kullanılır. Hint yağı ve boya maddesinden meydana gelen karışım alkollü eriyik de hammadde donana kadar bekletilir. Daha sonra sıcak preslerde düzleştirilir, deri deseni verilir. Piyasada çeşitli isimlerde satılır, hakiki deri kadar kullanışlı değildir.

Vinilex: Adını hamuruna katılan plastik maddelerin baş harflerinin birleşmesinden alır. Piyasada “vinilex” olarak bilinir. Plastik madde ve boyalardan meydana gelen karışım özel olarak hazırlanan pamuklu kumaşlara sürülür. Kumaş önce iyice gerilmelidir. Üzerine dökülen karışım belli bir kalınlıkta presten geçirilerek yayılır. Sıcak tünellerde kurutulup desen verilir. Sonra cilalanıp piyasaya sürülür. Karışım kalın olarak dökülürse plastik yer muşambaları elde edilir⁵⁹.

⁵⁹ MEGEP, s.22.

3.6.Mamul Deri Çeşitleri ve Kullanıldığı Yerler

Deri kalitesine ve kullanılacağı yere göre; ağartma, yağ giderme, boyama, son sepileme, yağlama ve cilalama gibi bir dizi işlemden geçtikten sonra finisaj aşamasında nubuk, vidala, güderi veya süet adını almaktadır. Deriler hazırlanış ve görünüşlerine göre özel isimler alırlar. En ince derilere glase, süet, parlak olanlara rugan, kalın olanlara ise vidala denmektedir⁶⁰.

Deri çeşitleri ve kullanıldığı yerlerin piyasadaki isimleri şöyle sıralanabilir;

Ak Deri: Üstüne yazı yazılabilecek şekilde ponza taşıyla, özenle perdahlanmış ceylan, koyun ve keçi derileridir. Özellikle yazı yazmak ve resim yapmak için kullanılır.

Antilop: Büyük baş hayvan derilerinden üretilen, işlenmiş hali süetten daha uzun tüylü olan bir tür deridir.

Astarlık: Ham koyun ve keçi derilerinden türlü yöntemlerle sepileyerek elde edilen tabii renkte veya boyanmış ince, yumuşak, elastiki deridir.

Astarlık Glase: Ham keçi derisinden krom tuzuyla sepilemiş sırça tarafı perdahlı, tabii renkte veya boyanmış ince, yumuşak, elastiki, astarlık deridir.

Davul Derisi: Dana, domuz ve eşek derileri, kılları ve yağları temizlendikten sonra sünger taşı ve tebeşir tozu ile ovulur, gerilerek havada kurutulur. Şeffaf ve sert bir hale gelen deriler müzik aletleri ve dekoratif süslemelerde kullanılır.

Domuz Derisi: Çok sağlam kendinden desenli, lüks ve dayanıklı deridir. Süet ve elbiselik yapımında kullanıldığı gibi çanta ve bavul yapımında kullanılır.

⁶⁰ Özdemir ve Kayabaşı, s.79.

Fantezi Deriler: Antilop (ceylan) yılan, kertenkele, köpek balığı ve kedi balığı derilerinin yağla sepilenmesi ile elde edilir. Çanta, kemer, ayakkabı gibi eşyaların yapımında kullanılır. Bu derilerden yapılan eşyalar pahalı fakat son derece dayanıklıdır.

Güderi: Geyik, koyun, kuzu veya kuzu süet yarmasının yağla sepilenmesinden elde edilir. Yumuşak, esnek ve mat görünümlüdür. Giysi ve eldiven yapımında kullanılır. Ayrıca cam silme temizleme işlemi de vardır.

Glase: Oğlak ve kuzu derisinden yapılan eldiven ve yumuşak kadın ayakkabıları yapımında kullanılır. Krom tuzları ile sepilenir ve piyasada yüzlük deri olarak bilinen yumuşak tutumlu ince zarif derilerdir.

Keçi derisi: Astarlık, ayakkabılık deridir (sahtiyan).

Kösele: Büyükbaş hayvan derilerinin sepilenmesinden elde edilen sert, sıkı tutumlu ve tabii renkteki mamul derilere denir.

Sabunlu Kösele: Büyükbaş hayvan derilerinin sepilenmesinden sonra belirli bir oranda yağlanmış ve yüz tarafı perdahlanmış olan tabii renkte, yumuşak tutumlu, elastiki bir köseledir. Tabii renkte ve boyanmış olanları mevcuttur. **Kayışlı Kösele:** Büyükbaş hayvan derilerinin sepilenmesinden sonra özel surette yağlanmasıyla elde edilen kropon halinde, tabii renkte ve sıkı tutumlu bir köseledir. **Kromlu Kösele:** Büyükbaş hayvan derilerinin krom tuzları ile sepilenmesinden sonra yağlı veya yağsız olarak yapılan beyaza yakın renkte, bükülebilir bir köseledir. **Suni Kösele:** Esas kullanım yeri ayakkabı sanayi olan ve kromlu deri parçaları ile krom talaşı ve kösele kırpıntıları gibi daha çok doğal maddelerden yapılmış bir yardımcı maddedir. Taban astarı, fort gibi yerlerde kullanılır.

Krokodil: Timsah dezar (büyük kertenkele), sıcak memelilerin derileridir. Çanta, pabuç, kemer, kadın giyim eşyası ve çeşitli süslemelerde kullanılan pahalı bir deri cinsidir.

Maroken: Küçükbaş hayvanların derilerinden bilhassa keçi derisine krom veya tanen (sumak) sepisi yapılmasıyla elde edilir. Sepilenmeden sonra çok açık renk aldığından istenilen renge boyanır. Maroken derisinin en önemli özelliği yüzeyinin taneli görüntüsüdür. Yüzeyindeki girinti ve çıkıntıları baskı ile yapılır.

Meşin: Bitkisel sepilenmeyle hazırlanmış kalın koyun derisidir. Ayakkabı astarı yapımında, maroken ve saraçlık işlerinde kullanılan, doğal renkte ya da boyanmış ince yumuşak elastiki deridir.

Napa: Küçük ve büyükbaş hayvan derilerinin genellikle krom tuzlarıyla sepilenmesinden elde edilir. Sırçası düzgün veya tanecikli, ince, yumuşak, ince ve mukavemetli, çeşitli renkler olan derilerdir. Kuzu, koyun, keçi, dana, sığır, domuz, napa gibi çeşitleri vardır.

Nubuk: Süete benzeyen, sığır derilerinin kromla sepilenmesi ile elde edilen ince ve yumuşak tutumlu derilerdir. Sırça yüzeyleri hafif zımparalanmıştır.

Parşömen Derisi: Dana, domuz, eşek derilerinden yapılır. Kıl ve yağları temizlenen deri sünger taşıyla ovulur. Bu derilere davul derisi de denmektedir. Gerilerek havada kurutulup sertleşmesi sağlanan parşömen derisiyle davul, bateri gibi müzik aletleri yapımında kullanılır.

Rugan: Sığır, dana, at, deve, keçi, oğlak ve koyun derilerinin doğal ve sentetik her türlü sepileyici maddelerle ve türlü yöntemlerle sepilenmesinden sonra türlü renklerle sırçadan boyanmış ve ayrıca yağlı veya sentetik cilalarla finisaj yapılmış çok parlak görünümlü yumuşak tutumlu deridir. Parlak ve yumuşak olması ayrıca suyu geçirmemesi en önemli özelliğidir. Zamanla yüzeyinin çatlaması istenmeyen özelliklerindedir. Ayakkabı, çizme, kemer ve konfeksiyon sanayinde kullanılır.

Sahtiyan: Keçi derilerinin bitkisel tanenlerle sepilenmesinden elde edilen doğal renkli veya boyanmış, yumuşak, işlenmiş derilerdir. İnce ve cilalıdır. Ayakkabı ve çizme yapımında çok kullanılmış olduğu bugün Topkapı Sarayı pabuç koleksiyonunda görülmektedir.

Şeffaf Deriler: Deriler kurutulduktan sonra içine bir miktar asit borik ilave edilmiş olan gliserine yatırılır. Doymuş hale gelince kurutularak kullanılır. Bu deriler suya karşı dayanıklı değildir.

Süet: Sığır, dana, malak derileriyle keçi, oğlak, koyun ve kuzu derilerinin kromlu tuzlarla sepilmesinden elde edilir. Derilerin tersi özel makinelerle fırçalanarak tüylendirilir ve istenilen renge boyanabilir. Kürk süet denilen cinsi ise koyun postlarından elde edilir. Derinin her iki yüzü aynı anda tabaklanma işlerini görür, iki yönlü değerlendirilir.

Vaketa: İnce meşin denilen bu deriler, büyükbaş hayvan derilerinin sepilendikten sonra yağlanmak ve fırça tarafı perdahlanmak suretiyle elde edilen tabii renkte veya sırcadan boyanmış yumuşak tutumlu derilerdir. Ayakkabı yüzlük deridir.

Vidala: Büyükbaş hayvan derilerinin krom tuzları ile sepilmesinden elde edilen sırça tarafından finisaj görmüş türlü renklerde ve yumuşak tutumlu derilerdir. Çanta, kemer, ayakkabı yapımında kullanılır.

Yapay (Suni) Deri: Dış görünüş bakımından tabii deriye benzer ve suya karşı dayanıklıdır. Mobilyacılıkta, çanta, ayakkabı yapımında kullanılır. Suni derilerin yapımında; pamuklu kumaşlar, bitkisel lifler, deri imalatında artan deri talaşları ile Hint yağı ve kauçuk selüloz asetatı gibi kimyasal maddelerle yoğrulur, sıkıştırılır sıcak presle düzleştirilip deri desenleri verilir⁶¹.

⁶¹ Özdemir ve Kayabaşı, s.79-81.

4.BÖLÜM

4.TABAKLAMA İŞLEMİ TAMAMLANMIŞ DERİLERE UYGULANAN FİNİSAJ İŞLEMLERİ ve FİNİSAJ İŞLEMİNİN AMACI

4.1.Finisaj'ın Tanımı

Ham derilerin mamul deriye dönüşmesi için bir takım işlemde geçmesi gerekmektedir. Bu işlemler derinin hazırlanması aşaması ile başlar, Tabaklama (sepileme) işlemiyle deriye elastikiyet, dayanıklılık, kokuşmama ve sugeçirmezlik gibi karakteristik özellikler kazandırılarak devam eder ve son olarak Finisaj (bitirme) işlemiyle son bulur.

Finisaj; Fransızcadan dilimize giren bir kelime olup ve kelime kökeni olarak terbiye anlamına gelmektedir.Finisaj'ın bugün kazandığı anlam ise deri işlemenin son aşaması bitiş işlemidir. Yaş işlentisi biten derinin kullanım ve görsel özelliklerinin iyileştirilme işleminin tamamına 'FİNİSAJ' denir.

Deri yüzeyinde finisaj maddeleri ve apre maddeleri ile oluşturulan koruyucu tabakaya da finisaj (ing.Finish-alm.Zurichtung) ismi verilmesi deri finisajı kavramını karıştırmaktadır. Kavram üzerinde henüz tam bir anlaşma sağlanamamış olmasına rağmen finisaj yerine; 'kuru bitirme işlemleri', son sepi-yağlama-boyama işlemlerine 'yaş bitirme işlemleri' tabirlerinin kullanılması önerilmektedir⁶².

⁶² Toptaş,s.477.

4.2. Finisaj'ın Amacı

Finisaj; deriyi kullanılabilir ve nihai mamul üretimine uygun hale getirme amacı taşımaktadır. Yaş işlentisi yapılan deri; kullanılabilme özelliği kazanmış demektir. Kullanılma özelliği kazanmış deriyi daha kaliteli hale getirebilmek için çeşitli işlemler uygulanır. Birçok farklı özelliğe sahip kimyasal ve fiziksel işlemler ile derinin yüzeyinde büyük ölçüde veya tamamen değişiklik yapılabilir. Bu deriye farklı görsel ve kimyasal özellik kazandırmanın yanında dış etkenlere karşı dayanıklı hale getirmeyi de sağlamaktadır. Çünkü deri bir ham maddedir ve ham derinin ürün haline gelinceye kadar geçirdiği süreçte birçok farklı özellik kimyasal veya fiziksel yollar ile deriye kazandırılır.

Finisaj işlemi, çeşitli araçlarla deri yüzeyine uygulanır. Bu işlemlerle deri yüzeyini tamamen veya kısmen değiştirmek mümkündür. Örneğin; Finisaj işlemleriyle deriye farklı renk tonları, parlaklık, desen, kabartma, mumsu yüzey ve renk homojenliği gibi özellikler kazandırılabilir. Bu işlemlerin kimyasal bazlı uygulamaları için pistole makineleri ve basınçlı el tabancalar kullanılır. Bu işlemler teknolojik işlemler ve el işçiliği ile şekil kazanır.

Finisaj işlemi yüzeyi görsel olarak iyileştirmenin yanında derinin üzerindeki hataları kapatıcı bir teknik olarak da görülebilir. Finisaj işlemi yapılmış deri yüzeyi daha az ıslanır, daha az su geçirir ve daha kolay temizlenir. Deri yüzeyinde yapılan asorti işlemi ile renk farklılığı ve şekil bozukluğu gösteren deri yüzeyleri birbirinden ayrılır ve bu yüzeyleri aynı renk tonları ile birbirine yaklaştırmak için tekrar finisaj işlemi uygulanır. Homojen renk dağılımı, renk uyumu ve sırça hataları kapatmak içinde finisaj işlemi uygulanmaktadır.

Finisaj sırasında en büyük hatalardan biri deriye uygulanan işlemlerin deride kalınlık yaparak, derinin tabii tutum özelliğini yitirmemesidir. Deri yüzeyi üzerinde su geçirmez özelliğini taşımaktadır çünkü lif yapısı sebebiyle fazla miktarda su almaya yatkındır ve ürün haline gelene kadar yüzeyinde oluşabilecek her türlü olumsuzlukla karşılaşılacağı düşünülerek finisaj yapılmalıdır. Örneğin; deri yüzeyi herhangi bir kesim işleminde, katlanma ve dikim sırasında zarar görmemelidir.

Finisaj; deri yüzeyine uygulanan bağlayıcının dışarıdan gelecek herhangi bir başka bağlayıcı ile etkileşmemesini sağlayacak şekilde yapılmalıdır. Organik çözücülere karşı dayanıklı olmalıdır. Örneğin; Ürün haline gelen derinin maruz kaldığı kuru temizleme ilaçları, boya incelticiler, deterjan, parfüm ve aseton gibi organik çözücülere uygun olarak finisaj yapılmalıdır.

Yani finisajı; deri yüzeyine kazandırdığı özellikler ile tutumun derinin kullanılacağı alana göre ayarlanabilmesi, ter haslığı, sürtünme ve aşınmaya karşı dayanıklılık, sıcaklığa maruz kalınması durumunda derinin şeklinin bozulmaması, baskı özelliğini koruyabilmesi ve baskı alabilir duruma getirilmesi, görünümde istenen renk ve parlaklığın uygulanabilir olması, maruz kalınan kimyasallara (deterjan,parfüm) karşı dayanıklılık ile derinin görünümünü ve hatalarını kapatıcı bir unsur olarak da düşünülmelidir.

4.3.Finisaj'ın Yapısı

Finisaj'ın yapısı deri yüzeyine uygulanan işlem sırası ve oranları olarak değişim gösterebilir. Finisaj uygulanacak deri yüzeyi ne kadar az hatalı ise uygulanacak alt finisaj katları da o kadar azalır veya uygulanmaz. Finisaj'ın yapısı derinin yüzeyine göre belirlenir.

Üç temel kattan oluşan finisaj deri yüzeyinin yapısına göre şekillenir.

1-Astar katı (dolgu katı); Yumuşak ve esnek olmalıdır. Deri yüzeyine yumuşak ve ince film etkisi vermelidir. Ancak zımparalanmış veya yarma derilerde dolgu katı daha kalın ve deri yüzeyini dolduracak şekilde olmalıdır. Astar katı atılarak yüzeye atılacak sonraki finisajın yüzeye bağlanması, hem de boyanın yüzeyde homojen olarak dağılımı sağlanır.

2-Boya katı (pigment katı); Sert ve daha dayanıklı olmalıdır. Homojen bir yüzey kazandırılan deri yüzeyi; boya katı ile renklendirilir, sürtünme dayanımını artırır ve dış etkenlere karşı deriyi dayanıklı hale getirir. Boya katı, astar (dolgu) katından daha sert bir görünüm oluşturarak alt katmandaki astar katını örter.

3-Apre katı (üst kat); Her zaman uygulanmak zorundadır. Apre katı ile deri yüzeyine son görünüm kazandırılır.

Deri yüzeyinin parlaklığı, matlığı, düzgünlüğü, tutumu, suya ve sürtünmeye karşı dayanımı ve diğer dış etkilere karşı dayanıklılık bu tabaka tarafından belirlenir. Apre tabakası ile ütüye dayanıklılık, yapıştırıcılara karşı dayanıklılık, temizleme ve bakım maddelerine dayanıklılık özellikleri önemli ölçüde belirlenir.

Apre tabakası en son uygulanan ve en ince finisaj tabakasıdır. Dış mekanik etkilere karşı bu tabaka sert olmalı ve sürtünme haslığı iyi olmalıdır. Apre tabakasının ince oluşu ile toplam finisaj tabakasının elastikiyeti muhafaza edilmiş olur. Apre; kalın termoplastik tabaka yüzeyine uygulandığında finisajın sürtünme haslığı ve kazınma mukavemeti yetersiz kalır. Çünkü termoplastik tabaka sürtünme etkisi ile çok yumuşar ve apre filmi yırtılır. Boya tabakası fazla su almaya yatkınsa finisajın yaş sürtünme haslığı azalır. Apre katı daha önceki kata iyi bağlanmazsa sürtünme haslığı ve bükülmeye (fleksometre) karşı dayanımı azalır. Çünkü ince apre tabakası tek başına dış etkilere karşı yeterli dayanımı sağlamaz. Apre tabakasında yeterli miktarda madde kullanılmazsa (sprey şeklinde uygulama) bu kattan beklenen fiziksel özellikler sağlanamaz⁶³.

Finisaj maddeleri kimyasal bileşimi olduğu kadar uygulandıkları deri yüzeylerine bağlı olarak da değişkenlik göstermektedirler. Belli bir deri cinsi için hazırlanan reçete başka bir deri cinsi için uygun olmayabilir. Derinin kullanım yerine ve amacına göre deriye kazandırılacak özellikler ince tabakalar halinde finisaj katları ile deri yüzeyine uygulanır.

⁶³ Toptaş, s.477.

4.4. Kimyasal İşlemlerle Yapılan Finisaj İşlemlerinin Sınıflandırması

Finisaj maddeleri yapısal olarak farklılık göstermektedir. Kimyasal ve fiziksel özellikleri göz önüne alındığında finisajı; kimyasal yapılarına göre, finisaj tekniğine göre ve derinin görünümüne göre gruplandırabiliriz.

4.4.1. Bağlayıcı Maddeler ile Finisaj Tekniği

4.4.1.1. Kazein Finisajı; Bağlayıcı madde kazeindir. Kazein yağsız süttten asit ile çöktürülerek elde edilir⁶⁴.

Kazein finisajı, termoplastik olmayan doğal polimerlerin (kazein, albümin vb.) bağlayıcı olarak kullanıldığı bir tür finisajdır.

Kazein finisajı; deri yüzeyine natürel parlaklık vermek için kullanılan bir finisaj türüdür. Oğlak, keçi ve dana derilerine uygulanmaktadır. Kazein finisajı, perdahlama yöntemi ile tabanca yardımıyla deriye uygulanır, yüzlük derilerde ise ütü yardımıyla da yüzeye uygulanabilir.

Kazein finisajı birleşimi; LP 4247(Kazein Binder)-100 gr

UR 1417(Poliüretan Binder)-100 gr

UR 2912(Mikro Kazein Binder)-100 gr

Su-400 gr

⁶⁴ Toptaş, s.487.

4.4.1.2.Binder Finisajı; Deri yüzeyinde kullanılan en klasik finisaj yöntemi binder (polimer) finisajıdır. Plaka finisajı olarak da uygulanır. Binder finisajı belli sıcaklık ve presleme sistemi ile deriye uygulanmaktadır.

4.4.1.3.Nitroselüloz veya kolodyum finisaj; Giderek artan oranda sırcalı deri üretiminde, deri yüzeyinde ince bir tabaka meydana getiren finisaj türüne nitroselüloz finisajı denir⁶⁵.

Deri yüzeyinin sürtünme ve aşınmaya karşı mukavemetini arttırmak için yapılmaktadır. Pistole ile ince tabakalar halinde deriye uygulandığı takdirde deri yüzeyinde esnek bir film oluşturur. Genel olarak büyükbaş deriler de kullanılır. Su ve Solvent bazlıdır.

4.4.1.4.Rugan finisaj; Rugan sert, örtücü ve daha parlaktır. Kazein finisajındaki natürel görünüm rugan finisajında yoktur. Rugan soğuk cila işlemi ile üretilmektedir.

4.4.1.5.Poliüretan finisaj; Sentetik polimerlerle deri üzerinde ısı yardımıyla düzgün film oluşturmak amacıyla uygulanan bir finisaj türüdür.

Deri finisajı için bağlayıcı maddeler (binder) konusunda en son gelişme poliüretandır. Poliüretan; polieter, poliester, kısmi eter veya esterleştirilmiş polialkoller (yumuşak komponent) ile sertleştirici ve molekül büyütücü alifatik veya aromatik poliizosiyonatlardan meydana gelen büyük moleküllü katılma bileşikleridir. Seçilen maddeler maddelerin oranları ve reaksiyon şekline göre farklı sertlik, esneklik, sürtünme ve bükülme özelliklerinde poliüretan bileşikleri elde edilir. Perde makinesinde dökme ile veya tabanca ile (havasız-basınçlı) kalın bir tabaka halinde uygulandığında rugan görünümünde parlak film elde edilir. Bu film tabakasının sürtünme haslığı, bükülme haslığı ve çözücülere dayanıklılığı çok yüksektir. Poliüretan değişik kalınlıkta tabakalar halinde uygun yapıştırıcılarla deri yüzeyine yapıştırılarak da uygulanmaktadır⁶⁶.

⁶⁵ Toptaş, s.488.

⁶⁶ <http://bloggmleather.blogspot.com.tr/2010/10/finisaj-turleri.html> (27 Haziran2014)

4.4.2.Teknik İşlemlerle Yapılan Finisaj İşleminin Sınıflandırılması

4.4.2.1.Perdah Finisajı; Deri yüzeyinin basınç altında sürtme hareketi ile düzgünleştirilip parlatılması esasına dayanır. İşlem perdah makinesi ile yapılmaktadır⁶⁷.

Sürtme ile meydana gelen ısı derinin kolajen yapısı yüzeyinde daha parlak görünüm oluşturmaktadır. Buda deri yüzeyinin daha koyu ve desenlerin daha belirgin görünmesini sağlamaktadır. Termoplastik olmayan bağlayıcılar perdah finisajı için uygundur. Termoplastik bağlayıcılar ise perdah makinesine uygun olmamaktadır. Çünkü maruz kalınan ısı ve basınç ile yüzey deforme olmakta ve istenilen sonuç elde edilememektedir. Deri yüzeyini hazır hale getirmek için kazein finisajı uygulanır. Burada birinci derece de kazein finisajı önemlidir. Kazein ince bir tabaka teşkil edecek şekilde uygulanır. Finisaj yapılacak derinin sırcası sıkı yapılı olmalıdır. Bu finisaj için oğlak, keçi ve dana derisi için uygundur. Sürüngen hayvan derileri, kemerlik deri için perdah finisajı yapılmaktadır. Perdah finisajında sürtme ve basınçla yüzey düzgünleşir aynı zamanda sırça tabakasındaki lif yapısı daha sıkılaşır. Düzgünleşen yüzey ışığı daha iyi yansıttığı için yüzey parlak görünür. Finisaj yapılmış deri yüzeyi şeffaf görünür, renk koyulaşır⁶⁸.

Sürüngen hayvan derilerinin desenleri perdah finisajıyla daha da belirginleşmektedir.

⁶⁷ Toptaş, s.492.

⁶⁸ Toptaş, s.493.

Resim 21: Deri'ye Basınç ile Sürtünme Olayının Uygulandığı Derinin Düzgünleştirilmesi ve Ütülenmesi Esasına Dayalı Olan Makinedir

Kaynak: Kuzey Deri Sanayi ve Ticaret A.Ş., Roll-Coat Makinesi (İstanbul:2015)

4.4.2.2.Ütü (Plaka) Finisajı; Ütü finisajında deri yüzeyine ısı ve basınç uygulanarak saydam bir yüzey kazandırılmaktadır. Ütü Finisajı için perdah finisajının aksine termoplastik bağlayıcılar kullanılması gerekmektedir. Perdah finisajına kıyasla yüzeye dağılan basınç ve ısı orantılı olmaktadır. Böylece, termoplastik bağlayıcıların yüzeye homojen olarak dağılması sağlanmaktadır. Buda; yüzeyin daha parlak, homojen ve düzgün bir görüntüye kavuşmasını sağlamaktadır.

Ütüleme işlemi presle veya silindir şeklindeki ütü makinesi ile (roto-pres) yapılır. Presle ütülemede deri Roto-prese göre daha uzun süre basınç ve sıcaklığa maruz kalır. Presle ütülemede parlatılmış düz plaka kullanılır. Düz plaka yerine desenli plaka kullanılarak deri yüzeyinde desen meydana getirilir⁶⁹.

4.4.2.3.Perdah-Ütü Finisajı; Bu finisaj kombinasyonu büyük dana derileri ve sığır derileri için uygulanır. Deriye termoplastik olmayan bir binderle dolgu katı uygulanır ve perdah yapılır. Daha sonra termoplastik binder ihtiva eden boya katı ve apre katından sonra ütü yapılır. Bu metotta, sadece perdah finisajına göre damarlar daha az belirgin olur, siyah finisajda eteklerde meydana gelen grilik azalır⁷⁰.

4.4.2.4.Kadife finisajı; Finisaj bileşimi yumuşak bir fırça veya kadife ile deri yüzeyine sürülerek uygulanmaktadır.

Uygulanan bu teknikte finisaj karışımı, yüzeye fiziksel yöntemlerle uygulandığından deriye daha iyi nüfuz etmekte ve cilt bozukluklarını daha kolay kapatmaktadır.

Yarmaderi de sert fırça kullanılır. Dana (boxkalf) ve keçi (chevreau) dolgu katı uygulamasında yumuşak fırça kullanılır. Zımparalanmış sığır derisinde kadife kullanılır. Bu çalışma şeklinde el işçiliği fazla olduğu için genellikle makine ile çalışılmaktadır⁷¹.

⁶⁹ Toptaş, s.493.

⁷⁰ Toptaş, s.496.

⁷¹ Toptaş, s.496.

4.4.2.5.Pistole finisajı; Finisaj çözültisi basınçla küçük deliklerden geçerek deri yüzeyine püskürtülerek uygulanmaktadır. Pistole makinesinde boyanacak deriler tavandaki pistolelere paralel olacak şekilde makineye yerleştirilmektedir. Alt zemindeki hareket eden tellerle deriler makineye girer bu sırada hareket eden pistole tabancaları hazırlanan karışımı paralel şekilde hareket eden deri yüzeyine püskürterek derinin boyanmasını sağlamaktadır. Yüzeyi boyanan deri aynı paralellikte hareket eden teller yardımı ile makinenin kurutma sistemi içine hareket etmeye devam etmektedir. Kurutma sistemi içindeki ısıtıcıların yardımı ile hareket eden derilerin makineden çıkana kadar kuruması sağlanmaktadır. Pistole makinesine giren deri böylece boyanmış ve kurumuş olarak makineden çıkmaktadır.

Deri yüzeyinde yapılacak denemeler veya az adetli deriler el pistolesi ile boyanmaktadır. Boyanan deri yüzeyi kurutmak için yüzeye sanayide kullanılan el tipi kurutma yöntemi uygulanmaktadır. Çok adetli deriler ise pistole makinelerinde, hareket şekli dairesel olacak şekilde deri yüzeyine uygulanmaktadır. Pistole finisajı ile kurutma da gerçekleştirilmektedir.

Havalı, havasız ve yüksek hacim düşük basınçlı pistoleler kullanılmaktadır. Finisajla birlikte kurutma da kontrollü olarak gerçekleştirilmektedir.

- Havalı pistole: Finisaj karışımı etrafından basınçlı hava geçen bir memeden emilerek pülverize (küçük parçacık) edilerek ve bu hava tarafından taşınarak yüzeye uygulanmaktadır. Hava basıncı ve yaklaşık 30-50 cm mesafeden püskürtme ile yapılmaktadır.
- Havasız pistole: Karışım yüksek basınçla özel bir pülverizasyon memesine verilmekte ve basınç yardımıyla pülverize olarak yüzeye taşınmaktadır. Bu sistemde daha az kayıp yaşanmaktadır. Otomatik pistole olarak adlandırılan seri ve kurutma fırınlarında bu tür tabancalar kullanılmaktadır.

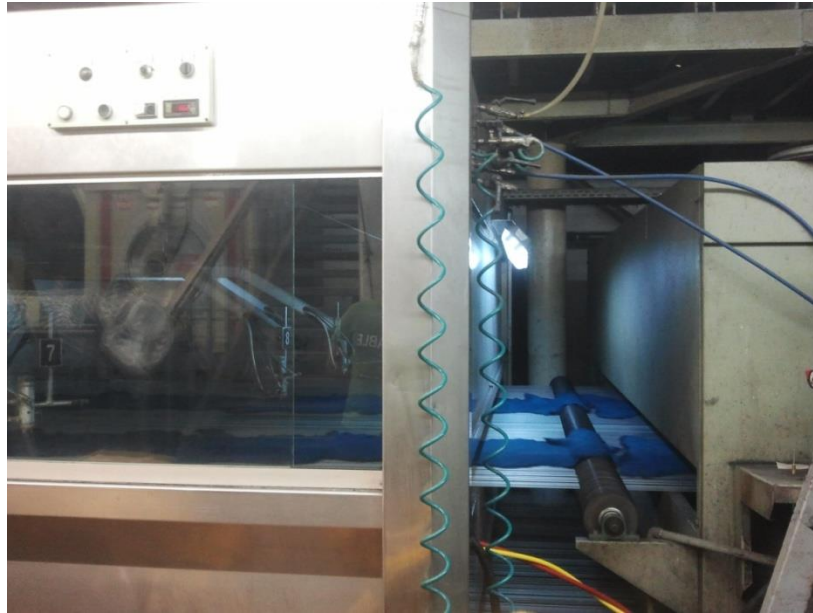
Resim 22: Deri Yüzeyin Pistole Yardımı ile Boyanması için Deriler Makineye Yerleştirilir

Kaynak: Kuzey Deri Sanayi ve Ticaret A.Ş., Roll-Coat Makinesi (İstanbul:2015)

Resim 23: Deri Pistole ile Boyanarak Zeminde Hareket Eden Teller Yardımı ile İlerler

Kaynak: Kuzey Deri Sanayi ve Ticaret A.Ş., Roll-Coat Makinesi (İstanbul:2015)

Resim 24: Deri Pistole ile Boyandıktan Sonra,Zeminde Hareket Eden Tellerle İlerleyerek Kurutma Bölümüne Hareket Eder

Kaynak: Kuzey Deri Sanayi ve Ticaret A.Ş., Roll-Coat Makinesi (İstanbul:2015)

4.4.2.6.Roll-Coat finisajı; Günümüzde en gelişmiş ve en ekonomik kaplama metodu olarak döner bir merdanenin boyayı taşıyıcı etkisiyle kaplamadır. Bununla birlikte çok düzgün ve kusursuz bir cilt deseni elde etmek için derinin bütün alanı üzerinde bir örnek kalınlığa sahip olması gerekmektedir. Çoğunlukla yarma deri finisajlarında kullanılan bir metoddur.Finisajın taban katlarının tatbikatında ve moda finisaj efektlerini elde etmek için yüksek miktarda katı madde tatbikatı gerektiren finisajlarda kullanılır⁷².

⁷² Bitlisli,Prof. Dr. Behzat Oral, Ege Üniversitesi- Deri Mühendisliği Bölümü Öğretim Görevlisi, "Kürklük,Yüzlük ve Egzotik Deriler" konulu görüşme. İSTANBUL: 31 Ekim2015

4.4.2.7.Köpük finisaj; Yarma deriler için geliştirilmiş özel bir finisajdır. Köpük yapıcı maddelerle, köpük oluşturularak yüzeye uygulanmaktadır. Deri yüzeyindeki görünüm ısı ve basınç ile düzeltilmektedir. Yapılan presleme işlemi ile aynı zaman da desen verilebilir ve farklı görünümler kazandırılabilir. Bu şekilde deri yüzeyinde desen oluşturularak kullanım sağlanmaktadır.

4.4.2.8.Baskı Finisajı; Günümüz teknolojisi ile deri yüzeylerine çeşitli tekniklerle baskılar yapılmaktadır. Baskılar deri yüzeyinde bulunan kötü görüntüyü kapatmak, görsel anlamda yenilik yaratmak ve moda uygun olmak gibi yenilikler kazandırılmak amacıyla yapılmaktadır. Baskı finisajı ile yüzeyde renk, desen, boyut ve diğer görsel etkileri kazandırmak mümkündür. En çok kullanılan baskı teknikleri; Kağıt baskılar, plaka baskılar, lazerli baskılar, serigrafi yöntemi ile uygulanan baskılar ve farklı baskıların aynı yüzeyde uygulanmasıdır. Bu baskı çeşitleri kendi aralarında birçok alt kola ayrılmaktadır. Bu alt başlıklar firmalara göre değişiklik göstermektedir. Aynı baskı şekline A firmasının verdiği isim ile B firmasının verdiği isim farklıdır. Bu ayrımlar baskı yapan firmalarda firma isimlerine göre bilgisayar ortamında kayıt edilmektedir. Bu sebeple alt başlıklar olarak verilen baskı isimlerini bu farklardan dolayı belirtmek uygun olmayabilir. Bu sebeple baskıları genel isim olarak açıklayarak örneklendirmek daha doğru olacaktır.

Plaka Baskılar; Genellikle bozuk derileri değerlendirmek veya yüzeydeki kusurları örtmek için kullanılan bir baskı çeşididir. Plaka baskı için deri yüzeyinin hazır hale getirilmesi gerekmektedir. Derinin yüzeyine 1 kat su geçirmez uygulanır. Su geçirmez özelliği kazandırılan deriye bir sonraki aşamada 4 kat silki karışımı uygulanır. Bu karışım cilt oluşturulacak her yüzeye uygulanmaktadır. Silki atılan deri yüzeyine isteğe bağlı olarak mat veya parlak cila (hidrolak) uygulanır. Ciladan sonra deriye plaka baskı yapılarak işlem bitirilir. İsteğe göre plaka baskıdan sonra boyut alan yüzeye sedef ve rugan ile farklı görsel etkiler de kazandırılabilir. Bu işlem roll-coat da belli bir sıcaklık ile uygulanmaktadır. Plaka baskı uygulanan deri yüzeye istenildiği takdirde başka baskı uygulamaları da yapılabilir. Bu baskı çeşitleri mekanik işlemler veya elle müdahalelerle yüzeye kolayca uygulanabilir. Örneğin, plaka baskı yapılan yüzeye kâğıt baskı, silindir, serigrafi baskı ve dijital baskı yapılabilir.

Resim 25: Ütü Finisajı ve Plaka Baskı için Kullanılan Hidrolik-Pres

Kaynak: Kuzey Deri Sanayi ve Ticaret A.Ş., Roll-Coat Makinesi (İstanbul:2015)

Resim 26: Desenli Plakalar Özel Raflarda Korunmaktadır

Kaynak: Kuzey Deri Sanayi ve Ticaret A.Ş., Roll-Coat Makinesi (İstanbul:2015)

Resim 27: Baskı için kullanılan Hidrolik-Pres Makinesi ile Uygulama Yapılırken,Deri Açık Alana Yerleştirilir ve Üst Bölme Belli Bir Basınç ile Derini Üzerini Kapatır. Bu Makine Düz ve Baskılı Plakaların Deri Yüzeyine Isı ve Basınç Yardımı ile Uygulanmasını Sağlar

Kaynak: Kuzey Deri Sanayi ve Ticaret A.Ş.,Roll-Coat Makinesi (İstanbul:2015)

Ütü finisajı ve plaka baskı için kullanılan makineler, baskı ve ısı sistemine dayalıdır. Uygulama şekli; deri zemine yayılır, belli bir sıcaklık ve basınç ile sıkıştırılarak derinin yüzeyi düz plaka ile ütülenir veya baskılı plaka ile desen uygulaması yapılır.

Resim 28: Plaka Baskı. Baskıya Hazırlanan Yüzeye Belli Bir Isı ve Basınç Altında İstenilen Desende Baskı Yapılabilmektedir

Kaynak: Doğu Deri Tekstil San. Tic. Ltd. Şti. Plaka Baskı Numune Örneği (İstanbul:2015)

Resim 29: Plaka Baskı, Silindir ve El Pistolesi ile Yapılan Uygulamadır

Kaynak: Doğu Deri Tekstil San. Tic. Ltd. Şti. Plaka Baskı Numune Örneği (İstanbul:2015)

Kâğıt Baskılar; Kâğıt finisajı süet yüzeye uygulanmaktadır. Deri yüzeyine ilk olarak 1 kat bağlayıcı (RE 2350) kat uygulanır ve böylece deri yüzeyi kâğıt baskıya uygun hale getirilir. Uygun hale getirilen deri sıcak silindirde; kâğıt üstte deri altta kalacak şekilde makineye yerleştirilir. Rulolar arasından belli bir ısı ile geçen kâğıt, derinin yüzeyine yapışarak makineden çıkmaktadır. Makineden çıkan deri etek kısımlarından sıyrılarak hızlı bir şekilde kâğıttan çekilir ve kâğıttan ayrılması sağlanır. Kâğıttan ayrılan deriye desen transfer olmuştur.

Fakat pres makinelerinde yüzeye farklı işlemler uygulanmaya devam edilebilir. Örneğin; üzerinde hem kâğıt hem de plaka deseni uygulanabilir. Bu işlem, plakanın altına yerleştirilen kâğıdın derinin yüzeyine belli bir sıcaklık ve basınçla uygulanması şeklinde sağlanabilir. Kullanılan transfer işleminden sonra, üzerine uygulama yapılan deri soğumaya bırakılır. Bunun yanı sıra uygulanan teknikler arttırılabilir. Ancak bunu dezavantajları da olabilir. Nitekim çok fazla tekniğe maruz kalan derinin deri özelliğini kaybetmemesi, sertleşmemesi ve görsel anlamda bizi rahatsız etmemesi gerekmektedir.

Resim 30: Kâğıt Baskı Makinesine, Uygulama Yapılmak Üzere Deri Yerleştirirken

Kaynak: Kuzey Deri Sanayi ve Ticaret A.Ş.,Kağıt Baskı Makinesi (İstanbul:2015)

Resim 31: Kâğıt Baskı Makinesinde Deriler Baskı Deseni Olan Yüzeye Basınç ve Isı ile Yapışarak Silindirler Arasından Geçer

Kaynak: Kuzey Deri Sanayi ve Ticaret A.Ş.,Kağıt Baskı Makinesi Ayrıntı (İstanbul:2015)

Resim 32: Jelâtinimsi Desen Yüzeyine Yapışan Deriler Belli Bir Hızla Çekilerek Yüzeyden Ayrılması Sağlanır, Desen Artık Deri Yüzeyine Geçmiştir

Kaynak: Kuzey Deri Sanayi ve Ticaret A.Ş., Kağıt Baskı Makinesi Ayrıntı (İstanbul:2015)

Resim 33: Kâğıt Baskı Uygulaması Yapılan Deri Yüzeyi

Kaynak: Doğu Deri Tekstil San. Tic. Ltd. Şti. Kağıt Baskı Numune Örneği (İstanbul:2015)

Resim 34: Plaka Baskı ve Kâğıt Baskı Uygulanan Deri Yüzeyi

Kaynak: Doğu Deri Tekstil San. Tic. Ltd. Şti. Kağıt Baskı Numune Örneği (İstanbul:2015)

Serigrafi Baskılar; Serigrafi makinesinde uygulanan baskı çeşididir. Bu yöntem ile deri yüzeyine, süet yüzeye ve kürk yüzeye desen transferi yapılabilir. Deri yüzeyine uygulanacak desen ipek çerçevelere gerilerek hazırlanmıştır. Uygulamanın yapılacağı serigrafi makinesine yerleştirilen derinin üzerine ipek çerçeve yerleştirilerek sabitlenir. Derinin üzerine, daha önce hazırlanan renklendirilmiş veya şeffaf kimyasal karışım dökülerek 4 veya 5 el ragle çekilmektedir. Çekilen ragle ile desen derinin yüzeyine transfer edilmektedir. Aynı şekilde kürklük derinin tüy yüzeyine de serigrafi yöntemi uygulanarak istenilen desen transferi yapılabilmektedir. Fakat tüy yüzey için farklı kimyasal boyalar kullanılmaktadır. Makineye yerleştirilen kürk, makineye sabitlenirken daha az sıklıkta ipek çerçeve yerleştirilmektedir. Çünkü tüyler farklı yönlere yatabilir ve desende bozuk görüntü ortaya çıkabilir. Üzerinde hareket eden raglenin de deriye göre daha az kuvvetle çekilmesi gerekmektedir. Tüy kısmına serigraf baskı yapılan kürkün süet yüzeyinde baskı yapılabilmektedir. Örneğin; süet yüzeye plaka efekti vermek için cilt üzerine kimyasal karışım (silki) uygulanır. Uygulanan kimyasal karışımdan sonra seçilen deseni yüzeye uygulamadan önce mat cila atılır. Daha sonra uygulanması istenen desen plakalardan seçilerek yüzeye uygulanır. Plakadan sonra boyut alan yüzeylere zımpara yapılır. 10 dakika kuru dolap ve tüyüne ütü yapılarak işlem sona erdirilir.

Resim 35: Serigraf Baskı için Hazırlanmış İpek Çerçeveler

Kaynak: Kuzey Deri Sanayi ve Ticaret A.Ş.,İpek Çerçeve Örneği (İstanbul:2015)

Resim 36: İpek Çerçeve'de Desen Ayrıntısı

Kaynak: Kuzey Deri Sanayi ve Ticaret A.Ş.,İpek Çerçeve Örneği (İstanbul:2015)

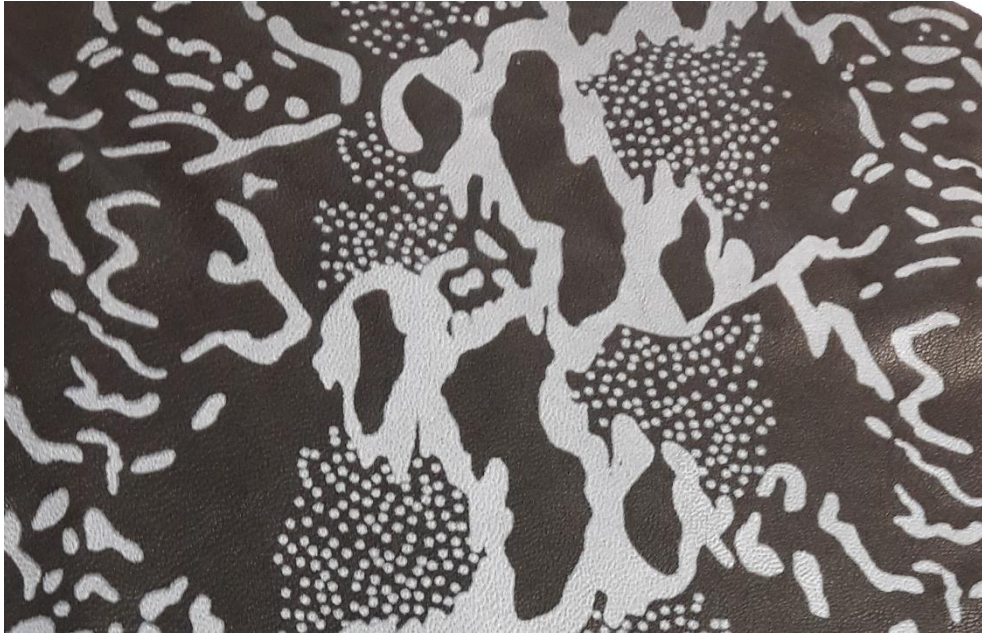
Resim 37: Serigraf Makinesi

Kaynak: Kuzey Deri Sanayi ve Ticaret A.Ş.,Serigraf Makinesi (İstanbul:2015)

Resim 38: Serigraf Baskı ile Yapılan Kabartma Yüzey

Kaynak: Doğu Deri Tekstil San. Tic. Ltd. Şti.,Serigraf Baskı Numune Örneği (İstanbul:2015)

Resim 39: Deri Üzerine Uygulanmış Serigraf Baskı Tekniği

Kaynak: Doğu Deri Tekstil San. Tic. Ltd. Şti.,Serigraf Baskı Numune Örneği (İstanbul:2015)

Lazer Baskılar; Lazer makinelerinde mekanik işlemlerle yüzeye uygulanan baskı çeşididir. Lazer baskı, deri yüzeyini boşaltmanın yanı sıra deri yüzeyinde çeşitli desenler oluşturmak içinde kullanılmaktadır. Lazer işleminin uygulandığı yüzeylerde istenilen desenler, yüzeye yakılarak veya kesilip içi boşaltılarak uygulanabilir.

Lazer uygulaması yapılan deri üzerinde farklı uygulamalarda yapılabilir. Örneğin; Lazerli deriye laminasyon işlemi, baskı işlemi ve fiziksel işlemlerle uygulanan yüzey süsleme teknikleri de uygulanabilir. Bunlar; Birleştirme tekniği, işleme tekniği, dikiş tekniği, aplikasyon tekniği vb.dir.

Resim 40: Lazer Baskı Örneği

Kaynak: Doğu Deri Tekstil San. Tic. Ltd. Şti.,Lazer Baskı Numune Örneği (İstanbul:2015)

Resim 41: Lazer Baskı Örneği

Kaynak: Doğu Deri Tekstil San. Tic. Ltd. Şti.,Lazer Baskı Numune Örneği (İstanbul:2015)

Dijital Baskılar; Türkiye’de deri sektörüne son yıllarda giren, bir diğer desen transfer uygulaması da dijital baskıdır. Bu baskı tarzı, moda sektöründe kendine yer bulmaya çalışmaktadır. Gelişen teknoloji moda sektöründe yenilik arayışlarını hızlandırmaktadır. Buna paralel olarak dijital baskıların deri sektörüne girmesi ile baskı kalitesinin artması ve daha hızlı ürün alınması hedeflenmektedir.

Resim 42: Dijital Baskı Örneği

Kaynak: Doğu Deri Tekstil San. Tic. Ltd. Şti., Dijital Baskı Numune Örneği (İstanbul:2015)

4.4.3.Elde Edilen Görünüme Göre Sınıflandırma

4.4.3.1. Antik finisaj; Yağlar ve vakslar ile ısı ve makinelerin yardımı ile yüzeyin parlatılması veya karartılması için uygulanan finisaj türüdür. Renk efektleri, doğal görünüm ve parlaklık elde etmek için uygulanmaktadır.

4.4.3.2. Anilin finisaj; Finisaj sırcalı deride saydam boya ve apre katından oluşur.Bu finisaj yüzey kalitesi yüksek derilere uygulanır. Anilin finisajı yüzeyde çok ince bir kat oluşturacak şekilde, deri yüzeyinin tabi görünümünü koruyarak sırça tanecik yapısı açık ve koyu tonlarda daha da belirginleşir. Finisaj sırcalı deride saydam boya ve apre katından meydana gelmektedir.

4.4.3.3. Yarı Anilin finisaj; Az hasarlı derilerin bozuk yüzeylerini örtmek amacıyla veya deriye farklı görüntüler kazandırmak için yapılan finisajdır. Örtücü finisaj ile anilin finisaj görünümü arasında yer alır. Yarı örtücü bir astar katından sonra gibi boyar maddelerden hazırlanmış şeffaf bir efekt katı uygulanır ve apre katı ile deri yüzeyi bitmiş hale getirilir.

4.4.3.4. Örtücü finisaj; Deri yüzeyinin homojen, kalın bir finisaj tabakası ile kapatılması şeklinde uygulanan bir tekniktir. Örtücü finisaj sırcası hatalı olan derilere uygulanır. Sığır derilerinde sırça hatalarını gidermek için yüzeysel ve derin zımpara yapılır. Zımparalanmış deri ile yarma derilerin yüzeyi yüksek oranda anorganik pigmentler ile boyanır.

4.4.3.5. Lak finisaj; Deri yüzeyinin kalın (0,1-0,2 mm) bir lak tabakası ile kaplandığı finisaj türüdür. Derinin tabi görünümü ve karakteristik deri tutumu kaybolur. Çok düzgün yüksek parlaklıkta, plastik tutumda ve görünümde deri elde edilir. Lak finisajında boyama ile şeffaf anilin görünümünden örtücü finisaj görünümüne kadar değişen efektler alınabilir. Lak deride (ruga) yüksek parlaklık ve canlılık temin etmek için dolgu katı kuvvetli pigmentlendirilir, lak katı şeffaf olarak yüzeye uygulanır.

4.5. Finisaj Reçete Örnekleri;

Görsel anlamda deriye yeni yüzeyler kazandırmak için bir takım işlemler uygulanır. Bu işlemler; kimyasal bazlı olup, mekanik işlemlerle deriye uygulanan reçetelerden oluşmaktadır. Yüzeyin görünüm ve tutumunu değiştirecek reçetelere örnek vererek açıklayacak olursak;

Silki; Cilt oluşturulacak her derinin yüzeyine uygulanır. Reçete gramajı yaklaşık olarak 14-20 ayak arası deriyi boyayacak şekilde verilmiştir. Buda yaklaşık olarak 2 adet kuzu derisi olarak düşünülebilir.

Reçete (Silki Karışım); UR 1707 = Binder (Üretan) = 170 gr

AT 0390 = Yağlı Vaks = 10 gr

UR 1015 = Üretan Binder = 20 gr

RE 1499 = Poliüretan Binder = 60 gr

AA 4350 = Vaks(yumuşak) = 50 gr

RE 2008 = Poliüretan Binder = 40 gr

SU = 400 gr

Mat Cila (Hidrolak); LA 6113 = Mat Lak = 100 gr

7610 = Yağlı Tuşe = 10 gr

7612 = Parlak Kaygan Tuşe = 10 gr

SU = 100 lt

Uygulama; Deri tabanına; 1 sprej su geçirmeyen kimyasal karışım uygulanır. Uygulanan su geçirmeyen kimyasaldan sonra hazırlanan silki karışım yüzeye tatbik edilir. Yüzey ara prese alınır; ara preste sıcaklık 90 °C ve basınç 50 Bar olmalıdır. Roto-presten sonra 2 sprej silki kimyasal karışım ve üzerine 1 sprej mat cila kimyasal

karışım uygulanır. Finisaj işleminin oturması için son pres 90 °C sıcaklık ile 50 Bar basınç ile yüzeye son görünümü verilir.

Yağlı Krek; Cildi olmayan derilere uygulanmaktadır. Nubuk ve süet deri üzerine tatbik edilmektedir. Bu reçete 14-20 ayak arası yani yaklaşık 2 adet kuzu derisini boyamaktadır.

Reçete; Grund C = Katyonik Vaks = 80 gr

UK 18 = Katyonik Bağlayıcı = 40 gr

944 = Yağlı Tuşe = 20 gr

950 = Silikonlu Yarı Parlak Tuşe = 20 gr

SU = 160 lt

Uygulama; Katyonik bileşimden oluşan ve tek presleme sistemi ile biten bir tekniktir. Kimyasal karışım pistole ile deri yüzeyine uygulanır. Üzerinde küçük taneler ve hava kalan bir yüzey oluşur.

Yüzeyde yağlı bir tutum oluşturur. Oluşturulan katyonik karışım pistoleda 4 veya 5 el spreyle yüzeye uygulanır. Uygulanan karışım yüzeye belli bir sıcaklık (50-90°C) ile pres yapılarak işlem bitirilir.

Kuru Krek;

Krek Karışım Formülü: SU = 100 lt

TR 7 = Kırılğan Binder = 25 gr

Grung C = Nayonik Vaks = 10 gr

GV 4 = Tuşe = 5 gr

VPS = Vaks = 10 gr

UHB 15 = Poliüretan Bağlayıcı Binder = 5 gr

7615 = Tuşe = 5 gr

Vaks Karışım Formülü; SU = 100 lt

Grung C = Katyonik Vaks =100 gr

Uygulama; Vaks karışımı 2 el sprej ile deri yüzeyine uygulanır. Vaks karışımların uygulanmasının sebebi; deride yapışmayı önlemektir. Vaks karışımı uygulanan yüzeye hazırlanan krek karışımından 2 sprej uygulandıktan sonra derinin bu karışımı emmesi için ara pres yapılır. Ara preste sıcaklık 90 °C, basınç 30 Bar olmalıdır. Ara pres yapılan deriye 2 sprej krek karışımı tekrar uygulanır. Son aşamaya gelen deri yüzeyi plaka (ayna) baskısıyla 90 °C ısıya ve 100 Bar basınç ile yüzey hazır hale getirilmektedir. Son işlem olarak; kuru krek uygulaması yapılan derilere 2 saat kuru dolap yapılarak derinin tutumunun yumuşatılması sağlanır.

Rugan;

Reçete: VTU 2006 = Rugan Poliüretan Binder = 100 gr

AT 7612 = Parlak Tuşe = 5 gr

LP 4247 = Parlak Kazein Binder = 10 gr

SU = 40 gr

*Parlak Cila (Hidrolak); Parlak cila bayanlık derilerde kullanılır.

LAK 3 = Lak = 100 gr

944 = Tuşe (parlak yağlı) = 10 gr

950 = Tuşe (parlak kaygan) = 10 gr

SU = 100 gr

*Adezyon Formülü; AP 39 = Bağlayıcı Binder = 100 gr

SU = 100 gr

Uygulama; Kürk, süet, nubuk yüzeylere uygulanmaktadır. Rugan uygulanacak yüzeyin düzgün olması gerekmektedir. Bu sebeple yüzeye önce silki anyonik katı uygulanır. Daha sonra ana işleme geçilir;

İlk olarak yüzeye su geçirmez karışım uygulanır. Deri su geçirmez özelliği kazandıktan sonra 3 kat silki (anyonik) karışımı yüzeye uygulanır. Derinin bu yüzey özelliğini kazanması için ara pres yapılır. Ara preste sıcaklık 90 °C ve basınç 100 Bar olmalıdır. Preslenen deri tekrar 3 kat silki karışımı uygulanır. Yüzeyin parlaklık özelliği kazanması için 1 kat Parlak cila (hidrolak) atılır. Parlaklık özelliğinin yüzeyde kendini göstermesi için plaka (ayna) baskıyla; sıcaklık 90 °C ve basınç 100 Bar olacak şekilde yüzeye pres yapılmaktadır.

Daha sonra finisajla ruganı birbirine bağlamak için adezyon (bağlayıcı) katı uygulanmalıdır. Bağlayıcılık özelliği kazandırılan yüzeye 3 veya 4 kat rugan karışımı uygulanır. Parlak silikon kâğıt ile sıcaklık 120 °C, basınç 100 Bar olacak şekilde pres yapılarak işlem bitirilmektedir.

5.BÖLÜM

5. FİNİSAJLI DERİYE UYGULANAN YÜZEY SÜSLEME TEKNİKLERİ

Deri yüzey süslemesinde ise 12 farklı teknik tespit edilmiştir ve bu teknikler aşağıda açıklanmıştır.

5.1.Aplikasyon Tekniği

Aplike Fransızca bir kelime olan Applique'den gelmektedir. Üzerine koyma, uygulama anlamındadır. Bir malzemenin üzerine aynı yada farklı özellikteki diğer bir malzemeyi kesip, yapıştırarak, dikerek vb. şekilde ilave edilerek yapılan süsleme tekniğine aplikasyon denmektedir. Bu teknikte bir fon diğerinde ise fonun üzerine applike süslemeyi meydana getirecek iki unsur söz konusudur. Örneğin; deri metal, kumaş, fört vb. gibi...

Aplike, tekniğinin yapılış biçimi göz önüne alındığında iki çeşit uygulaması vardır. Açık applike ve kapalı applike olarak bilinen çeşitlerinin birincisinde hazırlanan motif zemindeki malzeme üzerine yerleştirilerek oyulgama, makine dikişi, sarma vb dikiş tekniklerinden biriyle tutturulur, sonra motifin sınır çizgilerinden kenarları kesilir. Bu teknik makinede dikilerek de yapılmaktadır. İkincisinde ise daha çok az girintili büyük desenlerde tercih edilir. Hazırlanan motifin sınır çizgilerinden, uçta bırakılan pay arasındaki bölüm önce makasla çitlanır, sonra içeri doğru kıvrılarak gizli dikişle zemindeki malzemeye tutturulur. Kapalı applike denen bu teknikle eğer applike parçalarında kabartma yapmak istenirse parçaların ölçüsünde elyaf kesilir ve parçaların altına koyup kıvrıp teyellenir. Parçalar birbirine sap, zincir işi, hristo tepeli, ilmekli iğne tekniklerinden birini kullanarak tutturulur.

Deri yüzey süslemelerinde kullanılan bu teknik kimi zaman kabartma ve kaplama teknikleriyle birlikte kullanılmaktadır. Fonu meydana getiren malzemelerin üzerine applike edilecek süsleme malzemesine renklendirme, kesme, oyma, yakma teknikleriyle süslerde uygulanabilmektedir. Bunların dışında deriye diğer çeşitli teknikler kullanılarak da aplikeler yapılabilir. Makrome, kroşe, şiş örücülüğü ve

işleme tekniklerinin pek çoğundan yararlanılarak oluşturulan aplikasyon örneklerini de görmek mümkündür.

Eski dönemlerde daha çok eyer örtülerinde ince ve renkli derilerden oluşan desenleri keçe üzerine monte etmek suretiyle oluşturulan bu tekniğin örnekleri bugün Topkapı Sarayı Müzesinde sergilenmektedir. Bunlar içerisinde; kaftanlar, çizmeler, pabuçlar, örtüler vb. gibi pek çok deri eşya yer almaktadır. Aplikasyon tekniği ayrıca günümüzde dekoratif ev ve giyim eşya ve aksesuarının pek çok çeşidinde kullanılmaktadır.

Resim 43: Deri Üzerine Farklı Renkte Rumi Motifleri Aplike Edilmiş II.Selim'in Çizmesi, Osmanlı Dönemi 16 yy. Son Çeyreği(Topkapı Müzesi-İstanbul)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara: TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.101.

Resim 44: Deri Kitap Kılıfı(Sepiciler Koleksiyonu)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.102.

Resim 45: Deri Kupa, Osmanlı İmparatorluğu Saltanat Kayıklarından Birine Ait Olup Meşinden Yapılmıştır. 10 cm Yüksekliğinde, 7 cm Genişliğindeki Kupanın Üzerine "Sıhhat ve Afiyet Olsun" Yazısı Sırma Tekniği ile İşlenmiştir (Topkapı Sarayı Müzesi-İstanbul)

Kaynak: Lütfü Dağtaş, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, 1. Basım, İstanbul: Mas Matbaacılık, 2007, s.65.

Resim 46: Deri Çanta (Beşiktaş Deniz Müzesi)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı,Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.102.

Resim 47: Osmanlı Dönemi Sofra Altlığı, Yekpare Deriden Yapılmış Olup Metalle Süslenmiştir. Yuvarlak Çevresi ile Ortasına Simle Çiçek Motifi İşlemeli (Topkapı Sarayı Müzesi-İstanbul)

Kaynak: Lütfü Dağtaş, Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler, 1.Basım, İstanbul:Mas Matbaacılık, 2007, s.62.

5.2.Kabartma Tekniği

Bir biçim ya da süslemenin düz yüzey üzerindeki çıkıntısına "kabartma" denir. Kabartma (Rölyef) terimi İtalyanca "Relievo" sözcüğünden gelmektedir. Bir yüzeyi farklı derecelerde oyarak, bir biçimin ortaya çıkması tekniği olan kabartma da, bir figürün çıkıntıları zemine bağlı olarak oldukça belirgin bir şekilde ortaya çıkarılmışsa buna "yüksek kabartma" eğer çıkıntılar hafif bir biçimde belirtilmişse "alçak kabartma" denir.

Kabartma tekniği maden,taş ahşap der vb. gibi çeşitli sanat dallarında kullanılmaktadır. Dericilik alanında özellikle ciltçilikte yoğun olarak görülen kabartma, cilt üzerinde oluşturulan alçak ve yüksek bölümler şeklinde belirginleşir. Kabartma tekniği uygulanacak alana göre farklı biçimlerde yapılmaktadır. Cilt için özel hazırlanmış mukavva istenilen ölçülerde kesilir. Süslenecek yerleri oyulmuş ikinci ince mukavva diğerinin üzerine yapıştırılır. Deri, mukavva üzerine yapıştırılarak kaplanır. Oyulmuş kısımlara kalıplar basarak oluşan motifler deri üzerinde kabartma olarak ortaya çıkmış olur.

Resim 48: Kabartma (Rölyef) Tekniği ile Çalışılmış Pano

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.111.

Resim 49: Kabartma (Rölyef) Tekniği ile çalışılmış Pano

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.111.

Resim 50: Kabartma ve Baskı Tekniği ile Yapılmış Eyer (İstanbul Türk İşlam Eserleri Müzesi)

Kaynak: Melda zdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.109.

Resim 51: Kabartma Tekniği ile Yapılmış Deri Cilt rneği (Süleymaniye Kütüphanesi)

Kaynak: Melda zdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.106.

5.3.Oyma (Kati) Tekniği

Oyma; kâğıt, karton, deri, parşömen, ağaç, metal, taş ve mermer gibi maddeler üzerine çizilen bir desenin özel kesici aletlerle biçimlendirilmesidir.

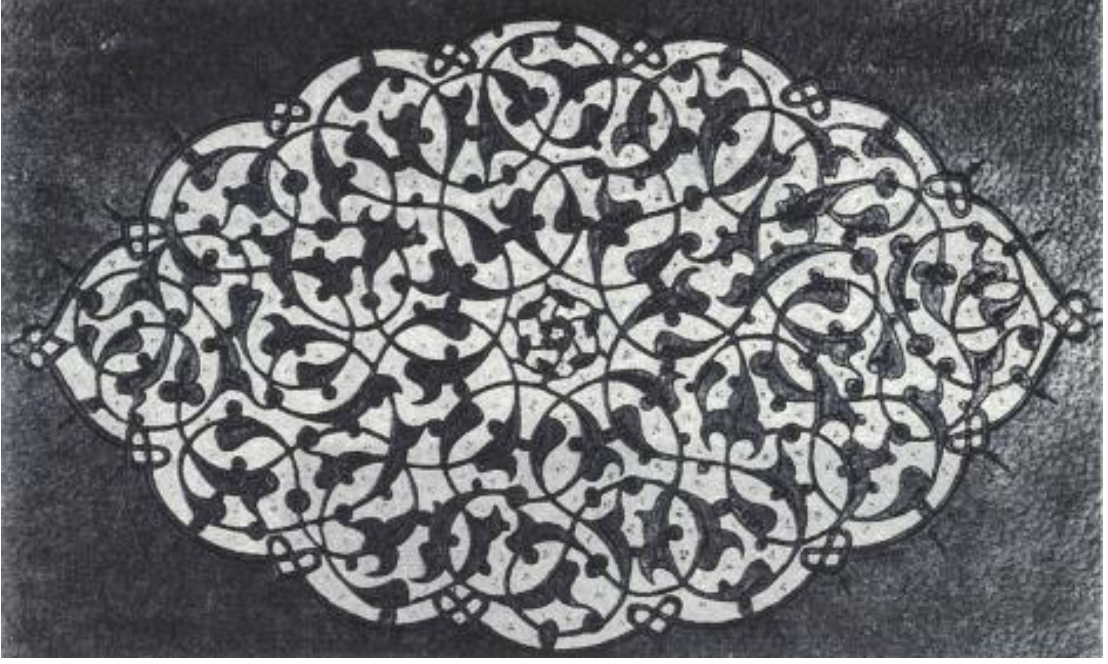
Oyma tekniği, ahşap, alçı, heykel ve taş bezeme de çok kullanılan bir tekniktir. Dericilik alanında ise deri ciltlerin en karakteristik yüzey süslemesidir. Tıraşlanarak inceltmiş derilerin dantel gibi oyularak cilt kapağının genellikle iç yüzeyindeki değişik renkli zemine yapıştırılması suretiyle yapılan ince,güzel fakat o oranda zahmetli bir bezeme tekniğidir.

Çoğu zaman diğer tekniklerle kullanılan oyma tekniği daha çok kabartma, kakma ve aplike tekniği ile birlikte kullanılır.

Deri ürünlerin yüzey süslemelerinde eğer yükseklik verilmek isteniyorsa oyup kesilerek hazırlanan desenin altına yerleştirilen mukavva, karton vb. gibi gereçler konarak yapıştırılır. Bir başka teknik ise belirlenen desene göre kesilip çıkartılan parçalar aplike olarak yüzey süslemelerinde kullanılmaktadır.

Deri ile yapılan oymalarla, ciltlerin dış ve özellikle iç kapaklarında dantelâlar işlenmiştir. Rumiler, hatailer, buketler, güller, karanfiller ve çeşitli motifler, nakkaşlar tarafından stilize edilerek, büyük bir zevkle çizilmiş ve oyulmuş örnekleriyle, kitaplar ve albümlerde karşımıza çıkmaktadır.

İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi başta olmak üzere, çeşitli müze ve kütüphane koleksiyonlarında bu süsleme sanatının çok nefis örnekleri, özellikle kıymetli eserlerin deri cilt kapaklarında murakkalar ve levhalarda görülebilmektedir. Bu teknik günümüzde deri eşya ve aksesuar yapımında kullanılmaktadır.

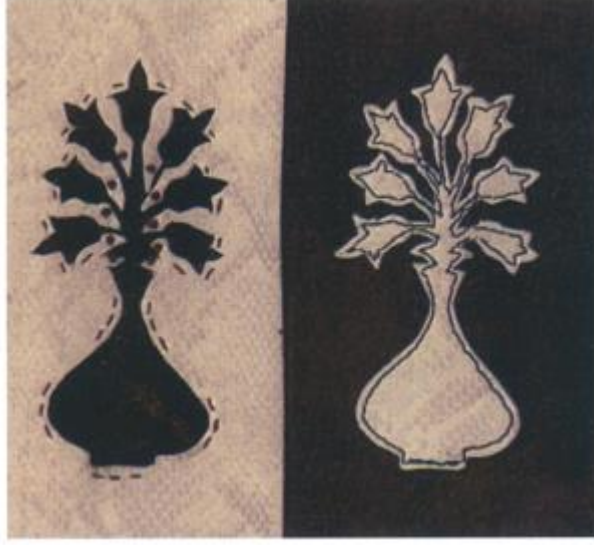
Resim 52: Fatih Sultan Mehmet Devri'ne Ait Bazı Ciltlerden Oyma Süsler

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.112.

Resim 53: Dişi Oyma Tekniği ile Yapılmış Sayfa

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.113.

Resim 54: Deri Üzerine Yapılmış Dişi ve Erkek Oyma Desenleri

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.114.

Resim 55: Oyma Tekniği ile Yapılmış Deri Yastık

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.114.

Resim 56: Oyma Tekniği ile Yapılmış Deri Cilt (Süleymaniye Kütüphanesi)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.115.

Resim 57: Ahşap Üzerine Deri ve Oyma Tekniği ile Yapılmış Şemsiyelik

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.115.

5.4.Kakma (Gömme) Tekniği

Düz bir yüzey üzerinde açılan ve dekorasyonu oluşturan oyuklara taş, maden, cam vb. gibi çeşitli materyallerin sıkıştırılarak oluşturulmasına kakma (gömme) tekniği denir.

Deri ürünlerde kakma tekniği, oyularak çıkartılan kısımlara madeni ve değerli taşlar oturtarak yapılmaktadır. Özellikle ciltçilikte oyma tekniği ile birlikte desene derinlik kazandırmak amacıyla yapılmaktadır. Bunun haricinde oyulmuş yüzeylerin içerisine çeşitli materyaller gömülebilir.

Maden, taş, cam, ahşap sanatlarında da kullanılan bu teknik özellikle Selçuklular döneminde, maden sanatı tarihinde daha önce hiç bir devrede görülmediği ölçüde geliştirilmiştir.

Resim 58: Gümüş Savatlı Eyer (Topkapı Sarayı Müzesi)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara: TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.116.

Resim 59: Kaşığı (İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesi)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.117.

Resim 60: Kaşığı (İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesi)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.117.

Resim 61: Kakma Tekniği ile Yapılmış Deri Kur' an Muhafazası (Topkapı Sarayı Múzesi-İstanbul)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.118.

Resim 62: Deri Üzerine Metal Kakma ile Yapılmış Eyer (İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesi-İstanbul)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.120.

Resim 63: Deri Çocuk Ayakkabısı (Sabiha Tansuğ Koleksiyonu)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.121.

5.5. İşleme Tekniği

İpek, yün, keten, pamuk, metal vb. iplikler kullanarak çeşitli iğneler ve uygulama biçimleri aracılığı ile keçe, deri, dokuma vb. malzemelerin üzerine yapılan bezemeler işleme denmektedir.

Deri işleme tekniği daha çok ince deriler üzerine desenin sim, sırma, ipek, iplik, inci ve boncuk işlenmesiyle oluşturulmaktadır.

İşleme tekniği ile yapılmış eski deri ürün örnekleri bugün Topkapı Sarayı Müzesinde sergilenmektedir. Bunlar içerisinde, eyerler, silah aksesuarı sırma işlemeli ayakkabı ve terlikler, sahan kapakları, sandıklar, şamdanlar, kupalar yer almaktadır. Bu ürünlerde dival işi, sarma kordon tutturma gibi teknikler kullanılmıştır.

16-18. yüzyıllar da Osmanlı saray ayakkabılarının yapımında çok kullanılmış bir süsleme tekniğidir. Deri, kadife, atlas üzerine gümüş veya altın sim ile kılaptan işi yapılmıştır, burada kullanılan simler madendendir ve içinde hiç bir yabancı madde yoktur. Sim ve sırmanın yanında renk renk ibrişim iplikler ve koton ipliklerde kullanılmıştır. Kılaptan işi sarma şeklinde olup, daha ziyade çizmelerde, terliklerde ve çantalarda kullanılmıştır. İşleme yapılırken inci, pul ve mercan taneciklerinin birlikte kullanıldığı bilinmektedir. Ayrıca bazen terliklerde karşılaşılan yaldızlı hasırdan bordürler ve hasır işi dokuma tekniği işleme ile birlikte kullanılmıştır.

Resim 64: İşlemeli Deri Kütüklük (İstanbul Harbiye Askeri Müzesi)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.122.

Resim 65: Türk İslam Eserleri Müzesinde Bulunan Eyer Kolanı

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.125.

Resim 66: Siyah Deri Kaplama Üzerine Gümüş Sırma İşlemeli Deri Tirkeş ve Detayı (Askeri Müze Koleksiyonları)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.124.

Resim 67: İşlemeli Deri Yastık

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.126.

Resim 68: Sırma İşlemeli Deri Terlik (Sabiha Tansuğ Koleksiyonu)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.126.

Resim 69: İşlemeli Deri Takunyalar (Sabiha Tansuğ Koleksiyonu)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.127.

5.6. Dikiş Tekniği

Çeşitli dikiş teknikleri uygulanarak yapılan deri yüzey süslemeleridir. Bunun için değişik iplikler, sırm, sicim v.b. malzemeler kullanılmaktadır. Bunlar lastik büzgü, makine büzgü, fitil büzgü gibi büzgü çeşitleri, pili, nervür, biye v.b. gibi dikiş teknikleri ile değişik süslemeler yapılmaktadır.

Dikiş teknikleri yüzey süsleme tekniklerinin yanı sıra birleştirme teknikleri de kullanılmaktadır. Bunlar arasında, teyel, kenar temizleme, baskı v.b. gibi dikiş teknikleri ile makine dikiş gibi tekniklerle yapılan süslemeler bulunmaktadır. Ayrıca dikiş tekniği bazen çarklı zımba ile delinen boşluklar arasından iplik, sırm, sicim gibi malzemelerin farklı dikiş tekniklerinin uygulanması sonucu oluşturulur.

Dikiş tekniği de diğer tekniklerle bir arada kullanılabilir. Aplikasyon, işleme v.b. gibi yüzey süslemelerinde dikiş tekniğinden yararlanılmaktadır.

Resim 70: Azık Torbası (Sabiha Tansuğ Koleksiyonu)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.129.

Resim 71: Osmanlı Döneminde Deriden Dikiş Tekniği ile Yapılmış Sofra Altığı

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.128.

Resim 72: Deri Hurç

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.129.

Resim 73: Mestli-Çizme (Sabiha Tansuğ Koleksiyonu)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.130.

Resim 74: Dikiş Tekniği ile Yapılmış,Çuval Deri Karışımı Yastık

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.131.

5.7.Yakma (Dağlama) Tekniği

Elektrikli yakma aletleri ile kızgın demir uçların deri yüzeyinde meydana getirdiği şekillerden oluşur. Çeşitli boyda ve biçimde uçlarla yüzeyde istenilen etki sağlanmaktadır.

Yakarak yapılan süslemeler üç değişik şekilde yapılmaktadır. Birincisi yakma makinesi ile olandır. Bu teknikte hazırlanan desen deri yüzeyine geçirilir. Desen özelliğine göre yakma makinesinin kızgın ucu ile noktalar halinde çizgi oluşturarak veya daireler çizerek yakma işlemi yapılır. İkinci yöntemde kızdırılmış sivri uçlarla yakmaktadır. Bıçak, biz, burun ütüsü gibi sivri ve keskin v.b. uçların ocakta ısıtılarak derinin yüzeyinde yakma ile deseninin oluşturulmasıdır.

Üçüncü ve son yöntem ise alevde yakmaktır. Kesilmiş olan deri parçaları aleve tutularak, kenarlarının yakılması veya geniş yüzeylerde belirli kısımlara makinelerden alev püskürtülerek, yüzeyde yanıklar oluşturulması tekniğidir.

Dağlama yöntemi denilen bu teknik Selçuklu Türkleri ve Osmanlılarda genellikle ağaç oymacılığında kullanılmıştır.

Yakarak yapılan süslemelerde istenilen desen ve renkler uygulanabilmektedir. Ayrıca yakma tekniği ile oluşturulan desen, boyandığı zaman diğer boyama tekniklerine göre çok daha kalıcı olmaktadır.

Daha çok ahşap işçiliğinde kullanılan yakma tekniği deri ev ve giyim eşyasında kullanılmaktadır.

Resim 75: Yakma Tekniği ile Yapılmış Deri ömlek

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.132.

Resim 76: Dekoratif Deri Kaplı Çömlek

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.133.

5.8.Baskı Tekniği

Baskı tekniği olarak adlandırılan çalışmalar baskıyı oluşturacak kalıp basılacak düz bir yüzeyi (kumaş,deri,kâğıt vb.) gerektirir. İşlem; tahta, metal, taş gibi dayanıklı bir madde üzerine desenin hazırlanması ile başlar. Kalıplar yüzeyin niteliğine göre seçilir.

Baskı teknikleri; düz, yüksek, çukur ve şablon baskı olmak üzere dört bölüme ayrılır. Düz baskı; baskı plakası üzerinde yükseklik ve çukur bulunmadan yüzeyi hassaslaştırıp boya alıcı bölümler oluşturarak yapılan baskıdır. Çinko, bakır, alüminyum ve taşın kullanıldığı bu yöntemde baskı yüzeyinde hiç bir yükseklik farkı yoktur. Bu plakalar üzerinde yağlı kalem veya yağlı mreккеple desen çizilir. Çalışma kuruduktan sonra üstüne sulu arap zankı-nitrik asit karışımı sıvı sürülür ve baskı yapılacak yüzeye pres aracılığı ile geçirilir. Yüksek baskıda ise linolyum ve ağaç üstüne yüksek yerlere boya srlrerek yapılan baskıdır. Baskı dışı kalan yerlerin oyularak alçaltılması tekniğine dayanır. Çukur baskı tekniği,metalın ukurlaştırılmış yerlerine boya doldurmak suretiyle yapılır. Bu teknikte baskıyı yapan metalin çukur yüzeyleridir. şablon baskı tekniğinde boya geçirgen ve geçirgen olmayan yüzeyler temel alınarak yapılır. Karton veya metal parçalar kesilerek şablon parçaları baskının ana yapısını oluşturur. Maskeleme yöntemiyle ya araları boyanır ya da parçalara boya verilerek baskı işlemi yapılır.

Dericilik alanında klişe baskı, yaldızlı baskı, boyalı baskı ve kabartma baskı teknikleri kullanılmaktadır. Ancak en çok tercih edileni metal baskı tekniğidir. Metal kalıpların boyanarak ya da kızdırılarak basılması ile yapılan desenlemelerdir.

Eskiden daha çok ayakkabı ve izmelerde kullanılan baskı tekniği, genellikle küçük motifler halinde olduğunda ayakkabı dikilmeden önce hazırlanır. Sıcak baskı izleri ayakkabı ve izmelerde çok kullanılmıştır. Günümüzde ise metal kalıplar kullanılmakta ve baskıda renk kullanılmamaktadır.

Resim 77: Sultan IV.Murad'ın Sarı Sahtiyan Üzerine Baskı Desenli Mest Pabucu

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.134.

Resim 78: Deri Eyer Takımına Ait Mahfaza(İstanbul Harbiye Askeri Müzesi)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.135.

Resim 79: Yıldız Sarayı Müzesinde Bulunan Sultan Abdülhamit'in Baskı Desenli Eyeri

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.135.

Resim 80: Baskı Deseniyle Yapılmış Amerikan Servis Örneği

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.136.

Resim 81: Deri Bardak Altığı

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.137.

Resim 82: Deri ile Kaplı İçki Takımı

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.137.

Resim 83: Deri Kaplı Tepsi

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.138.

Resim 84: Deri Satranç Takımı

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.138.

Resim 85: Deri Gözlük Kabı

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.139.

Resim 86: Deri Çanta

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.138.

5.9.Boyama Tekniği

Deri yüzey süslemelerinde analin, akrelik, kumaş, deri ve iek boyaları kullanılmaktadır. Bunlardan analin boya en çok tercih edilen boya türüdür. Boyama genellikle açık renk derilerde uygulanmaktadır. Piyasada toz halinde satılmaktadır. Analin boya etil alkol ile eritilerek deriye uygulanması sonucu yüzeyde kalıcılık sağlar. Yine kumaş, deri ve iek boyaları da su ya da ispirto ile açılarak hazırlanmaktadır.

Bunların dışında kullanım yerlerine göre guaş boya ile renklendirilen deri ürünleri de bulunmaktadır. Ayrıca hazır spreyci boya larla püskürtme yöntemi ile renklendirme elde edilebilmektedir.

Boyama tekniğinde kullanılan ve geleneksel sanatlarımızdan biri olan ebru sanatı ve batik çalışmaları da başlı başına bir sanat ve tekniktir.özellikle batik uygulanacak deri çalışmalarında ince ve kolay şekil alabilen davul derisi tercih edilmektedir.Boyama tekniği ile deri eşya ve aksesuar yapılmaktadır.

Resim 87: Boyama Tekniği ile Yapılmış Deri Tablo

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kùltür ve Turizm Bakanlığı Kùtùphaneler ve Yayınlar Genel Mùdùrlùđù, 2007, s.137.

Resim 88: Keserek İşleme ve Boyama Tekniği ile Yapılmış Deri Tabak

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kùltür ve Turizm Bakanlığı Kùtùphaneler ve Yayınlar Genel Mùdùrlùđù, 2007, s.137.

5.10.Keserek İşleme ve Linol Tekniği

Keserek işleme tekniği deri yüzeyindeki desen oluşturmada grift kısımların kesilerek belirginleştirilmesidir. Hazırlanan desen deriye çizilir ve çizilen desenin üzerinden kesim bıçağı ile hafifçe kesilir.

Linol işlemede ise yüzey önce nemlendirilir daha sonra kullanılacak desenin özelliğine göre farklı uçları bulunan linol bıçağı ile kazılmak suretiyle oluşturulur. Bu teknik genellikle düz hatlar elde etmek ve konturlamak için kullanılır. Keserek işlemeden farklı olarak yüzeyde daha geniş hatlar meydana getirmesidir.

Bu teknikte çeşitli tablolar, çanta, kemer, takı vb. giyim aksesuarı yapımında kullanılır.

Resim 89: Deri Kaplı Bloknot

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.145.

Resim 90: Keserek İşleme Tekniği ile Yapılmış Kösele Çanta

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.146.

Resim 91: Keserek İşleme Tekniği ile Yapılmış Kösele Çanta

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.146.

Resim 92: Deri Kaplı Çömlek

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.147.

5.11.İslatarak Şekil Verme Tekniği

Su içinde ıslatılan derinin elde istenilen forma sokulması ile oluşturulan tekniktir. Mask ve rölyef çalışmaları bu teknikle yapılmaktadır. Bugün mask çalışmaları ile çanta, sigaralık, saat, kemer vb. gibi ürünler yapılmaktadır. İnsan figürü ve yüzü dışında soyut düzenlemelerle oluşturulan çeşitli kompozisyonlar pano, çerçeve, ayna gibi değişik ürünlerde bu teknikle yapılmaktadır.

Deri son yıllarda plastik sanatlarda özellikle heykel alanında çok tercih edilen bir malzeme olmuştur. Bunun nedeni ise derinin kolay şekil alabilmesi, dayanıklılığı gibi özelliklerinden kaynaklanmaktadır.

Resim 93: İslatarak Şekil Verme Tekniği ile Yapılmış Deri Vazo

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.148.

Resim 94: Islatarak Şekil Verme Tekniği ile Yapılmış Masklar

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.149.

Resim 95: Islatarak Şekil Verme Tekniği ile Yapılmış Mask

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.150.

Resim 96: Islatarak Şekil Verme Tekniği ile Yapılmış Mask

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.151.

Resim 97: Deri Saat

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.150.

5.12.Birleştirme Tekniği

Deri rnleri birleştirilmesinde; yapıştırılarak, elde dikilerek, makinede dikilerek, zımba ile birleştirme olmak üzere dört farklı teknik uygulanmaktadır. Elde dikilerek birleştirme tekniğinde pamuk, keten, floş vb. gibi ipliklerin yanı sıra sırim,makine kayışı vb. gibi gereerle çeşitli örgü ve dikiş teknikleri bir arada kullanılmaktadır. Ayrıca bu tekniklerin bazıları süsleme tekniklerinde de uygulanmaktadır⁷³.

Resim 98: Birleştirme Tekniği Kullanılarak Yapılmış Sandık

Kaynak: Melda zdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.152.

⁷³ zdemir ve Kayabaşı, s. 116-152.

Prof. Dr. Nuran Kayabaşı ve Dr. Melda Özdemir' in 'Geçmişten Günümüze Dericilik' adlı kitaplarında; Geçmişte El Sanatları Çerçevesinde Yapılan Deri Ürünleri kullanım alanlarına göre şöyle sınıflandırılmıştır;

GİYİM EŞYA ve AKSESUARLARI;

Ayakkabı, Kemerler, Çantalar, Başlıklar, Elbiseler, Eldiven

Resim 99: Sultan IV.Murada Ait Av Eldiveni

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.159.

Resim 100: Galoşlu Deri Ayakkabı (İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesi)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.149.

Resim 101: III.Murat'a Ait Deri Kaftan

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.163.

EV EŞYA ve AKSESUARLARI;

Mobilyalar, Salıncaklar, Yastıklar, Perdeler, Sandıklar, Hurçlar, Para Keseleri, Tütün Keseleri, Çanaklar, Su Kapları, Sahan Kapakları, Kâseler, Kaşıklıklar, Sofra Altlıkları (nihale, sımat), Mum Altlıklar, Maşrapa, Kutular, Berber Takımları, Makas Takımları

Resim 102: İşlemeli Su Torbası

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.166.

Resim 103: Zembil(Sepiciler Koleksiyonu)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.168.

MÜZİK ALETLERİ;

Kös, Davul, Def, Kudüm, Bendir

Resim 104: Tulum,19.yy (Topkapı Sarayı Müzesi)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.170.

Resim 105: Davul (İstanbul Askeri Müzesi)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.172.

ASKERİ EŞYA ve AKSESUARLAR;

Atçılık ile İlgili EŞya ve Aksesuarlar;

Eyerler, Koşum Takımları, KayıŐlar, Üzengi Parçaları, Kırbaç, Gem, Hayvan Tasmaları

Resim 106: Eyer Takımı 19.yy (Topkapı Sarayı Müzesi)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.174.

Resim 107: Eyer (İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesi)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.175.

SİLAH AKSESUARLARI;

- Yay ve Ok Yardımcı Aletleri;

Tirkeş (ok kabı), Sadak (yay kılıfı), Ok Yatağı

Resim 108: Deri Tirkeş

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.176.

Kesici Silahlara Ait Aksesuarlar;

Kılıç Kabzası, Yatağan Kılıfı, Hançer Kılıfı, Kasatura Kılıfı, Kın (kılıf)

Resim 109: Kasatura(Kın) İle Birlikte (Beşiktaş Deniz Müzesi)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.178.

Resim 110: Silah Kılıfı ve Kemer (Beşiktaş Deniz Müzesi)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.178.

- Savunma Silahları;

Miğfer-Başlık, Zırh (gömlük), Göğüslük, Kolçak, Dizçek (tozluk), Kalkan

Resim 111: Fişeklik Kemer (Beşiktaş Deniz Müzesi)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.179.

- Ateşli Silahlar;

Tüfek ve Tabancalara Ait Donanım;

Barutluk, Kütüklük, Fişeklik, Kuburluk, Silahlık

Resim 112: Harbiye Askeri Müzesinde Bulunan Silahlık,19.yy

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.182.

Resim 113: Barutluk,19.yy (İstanbul Harbiye Askeri Müzesi)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.184.

-Diğer Eşyalar;

Matara, Dürbün Muhafazası, Sancak Kılıfları, Kutular, Kovalar, Ok Nişangâhı, Saka Kıyafeti

Resim 114: Deri Kaplı Dürbün (Beşiktaş Deniz Müzesi)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.185.

Resim 115: Deri Kutu ve Deri Kaplı Kova (Beşiktaş Deniz Müzesi)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.185.

Resim 116: Üzeri Dival İşi Sultan Abdülhamit Tuğralı Deri Kaplı Su Matarası (Beşiktaş Deniz Matarası)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.187.

Resim 117: Barutluk (Türk İslam Eserleri Müzesi)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.188.

Resim 118: Fişeklik (İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesi)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.189.

Resim 119: Barutluk Kemer (İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesi)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.189.

Resim 120: Kaplumbağa Derisi Kalkan (İstanbul Harbiye Askeri Müzesi)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.190.

Resim 121: Timsah Derisi Kalkan (İstanbul Harbiye Askeri Müzesi)

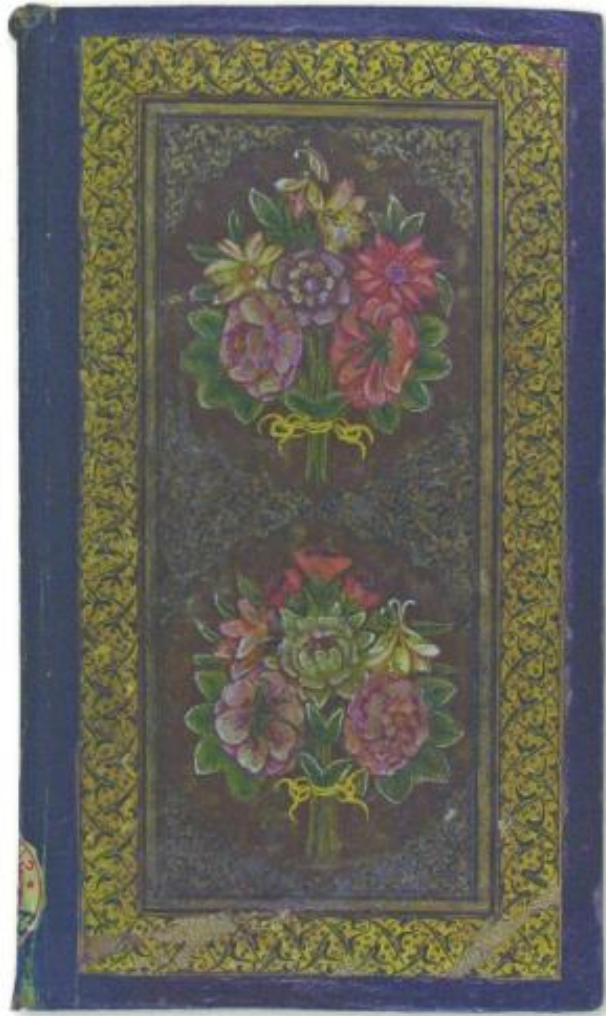
Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.191.

KİTAP SANATLARI

Ciltçilik

Yazı Zemini Olarak (Tirşe)

Yazıcı Aksesuarları

Resim 122: Deri Cilt (Süleymaniye Kütüphanesi)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.192.

Resim 123: Deri Cilt (Süleymaniye Kütüphanesi)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.193.

Resim 124: Deri Cilt (İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesi)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.193.

Resim 125: Deri Cilt (İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesi)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara: TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.194.

Resim 126: Deri Cilt (İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesi)

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.195.

GÖLGE OYUNU ve TİPLERİ

Perde arkasından ışık kaynağı önünde kanan deri, karton, asetat malzemelerinden yapılmış şekillerin hareket ettirilerek, seslendirilmesi esasına dayanan bir oyundur. Türk Gölge oyununa verilen bir diğer ad ise temiz halkı temsil eden KARAGÖZ' dür. Karagöz tasvirleri, deve, manda ve sığır derisinden yapılır. Her Karagöz tasvirinin bir kalıbı bulunur ve kalıptaki çizgiler araya konan kopya kağıdı ile deriye geçirilir. Ucu sivri bir bıçakla deri işlenir. Tasvir boyamada anilin, kök boya ve çini mürekkebi kullanılır. Karagöz tasvirleri günümüzde turistik ve hediyelik eşya mağazalarında yerli ve yabancı turistlere satılmaktadır.

Resim 127: Karagöz Figürleri

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.196.

Resim 128: Karagöz Figürü

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.196.

Resim 129: Karagöz ve Hacivat Figürleri

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.196.

Günümüzde El Sanatları Çerçevesinde Yapılan Deri Ürünleri kullanım alanlarına göre şöyledir;

EV (Ofis, İşyeri vb.) EŞYA ve AKSESUARLARI;

Mobilya ve aksesuarları: Mobilya ve aksesuarları grubunda koltuk, iskemle, sehpa, masa, tabure, abajur, bar takımı ve dolapları gibi ürünler yer almaktadır.

Oturma Grupları: Koltuklar, İskemle, Sehpalar, Masalar, Taburelerdir.

Resim 130: Deri Koltuk

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.198.

Resim 131: Ahşap Üzerine Yapılmış Deri İskemle

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.199.

Resim 132:Deri Kaplanmış Masa

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.200.

Resim 133:Deri Kaplanmış Masa Detay

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.200.

Aydınlatma Grupları: Lambalar, Abajurlar ve Apliklerden oluşmaktadır.

Resim 134: Deri Abajur

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.201.

Resim 135: Gövdesi Deri Kaplı Abajur

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.202.

Bar ve Dolaplar: Bar takımları ve çeşitli Dolaplardan oluşmaktadır.

Doğal bir malzeme olan deri, Kumaşa göre, daha dayanıklı olması, kolay temizlenmesi ve hijyenik olması nedeniyle bugün mobilya yapımında kaplama malzemesi olarak kullanılmaktadır. Deriden yapılan mobilya ve aksesuarlar son yıllarda modanın da etkisiyle, evlerde, ofislerde, restoranlarda özel ve toplumsal alanlarda dekorasyonu tamamlayan son derece fonksiyonel ve dekoratif eşyalardır. Bu ürünlerde deri, genellikle ahşap, demir v.b. gibi alt yapı malzemeleri üzerine kaplanmakta ve zımba ile birleştirilmektedir. Aydınlatma amacıyla kullanılan abajurlar ise daha çok dekoratif amaçlı ve estetik görünümlü objelerdir. Bunların dışında lambalar ve duvara monte edilen aplikler de deri ile kaplamakta ve bu amaçla kullanılan derilerin ince, iyi işlenmiş ve ışığı geçirme özelliği olduğu görülmektedir.

Resim 136: Deri ile Kaplanmış Ofis

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.203.

DUVARDA KULLANILAN EŞYA ve AKSESUAR;

Rölyefler, pano, tablo, nazarlık ve muskalar ayna, duvar saati ve masklardan oluşmaktadır. Bu eşya ve aksesuarlar; rölyef, pano, tablo, nazarlık ve muska, ayna, duvar saati ve masklardan oluşmaktadır. Rölyef çalışmalarında deri, ısıtılınca kolay şekil alması ve kuruduğu zamanda formunu koruması nedeniyle tercih edilen bir malzemedir. Alçı kalıp üzerine derinin hafif nemli iken gerilmesi ile yapılan rölyef çalışması bir çeşit kabartma tekniğidir. İstenilen şekil ya da kompozisyon alçı kalıpla hazırlanmakta ve deri bu kalıplar üzerine uygulanmaktadır.

Deriden hazırlanan tablolar da ise boyama, keserek işleme, yakma, kabartma, ısıtarak şekil verme teknikleri uygulanmaktadır. Ayrıca ahşap boyama tekniğinde kullanılan transfer ya da dekupaj tekniği de uygulanabilmektedir. Bu teknik, isteğe göre seçilen bir resmin, deri yüzeye tersinden yapıştırıcı ile adapte edilmesi ile yapılmaktadır. Bunun dışında deri tablolar da, özgün veya minyatür ve tezhip sanatında görülen desenler, kraft denilen ve çeşitli şekillerde demir uçlardan oluşan kalemlerin çekiç yardımıyla deri yüzeye vurulması ile oluşan dokulardan meydana gelmektedir.

Duvar da kullanılan eşya ve aksesuarlardan nazarlıklarda, deriden yapılmakta çeşitli nazar boncukları, aynalar, bitki ve kumaş parçacıkları ile süslenmektedir. Bazılarının kenarlarında çeşitli saçak ve püsküllerde bulunmaktadır. Bu grupta yer alan ayna, duvar saati ve maskların yapımında da diğ er deri ürün çeşitlerinde görülen yüzey süsleme teknikleri kullanılmaktadır. Mask yapımında, deri ıslatarak elde istenilen forma sokulur. Masklar duvar süsü olarak kullanıldığı gibi ayna, abajur yapımında da uygulanmaktadır.

Resim 137: Nazarlık

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.204.

Resim 138: Duvar Saati

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.204.

MASA ÜSTÜNDE KULLANILAN EŞYA ve AKSESUARLAR;

Sehpa ve masa örtüleri şamdanlar, biblolar, vazolar, kutular (mücevher, sigara, saat vb), masa saatleri, fotoğraf çerçevelerinden oluşmaktadır.

Bu grupta yer alan ürünler; sehpa ve masa örtüsü, şamdan, biblo, vazo, kutu, masa saati, fotoğraf çerçevesi, gibi çeşitlerdir. Sehpa ve masa örtüleri yapımında derinin yanı sıra güderi, çuval ve deriyle uyum sağlayan kumaş çeşitleri bir arada kullanılmaktadır. Örtü yapımında genellikle aplikasyon ve oyma tekniği çok görülmektedir. Desenlerde Türk el sanatlarının Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde, ahşap, deri, cilt ve maden sanatlarında kullanılan desenlerden yararlanılmaktadır. Bunun dışında özgün desenlerde uygulanmaktadır. Bu grupta yer alan ürünler aynı zamanda hediyelik ve turistik eşya grubuna girmektedir. Bugün büyük firmalar yılbaşı, bayram ve özel kutlamalarda bu tür ürünleri satın almakta ve bazen kendi amblemlerini bu ürünler üzerine bastırmaktadır.

Resim 139: Fotoğraf Çerçevesi

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.205.

DİĞER GÜNLÜK KULLANILAN KULLANIM EŞYA ve AKSESUAR

Yastık ve minderler, sandıklar, paravanlar, şemsiyelikler, gazetelik, fener, şişe kılıfları, saksı ve çiçeklik, satranç ve tavla takımları, tepsi, şekerlik, nihale, bardakaltlığı, sigaralık, çakmaklık, anahtarlık, gözlük kılıfı vb.' den oluşmaktadır.

Yastık, minder, paravan, şemsiyelik, gazetelik, fener, şişe kılıfı, saksı ve çiçeklik, çanak ve çömlek, tavla ve satranç takımı, tepsi, şekerlik, nihale, bardakaltlığı, sigaralık, çakmaklık, anahtar ve gözlük kılıfları gibi günlük kullanım eşya ve aksesuarlarıdır.

Dekoratif amaçlı kullanılan yastık ve minderlerin yapımında deri ile birlikte çeşitli kumaş, iplik, sıırım, boncuk, harç, kurdele, şerit v.b gibi süsleme malzemeleri bir arada kullanılmaktadır. Dikiş tekniğinin ağırlıkla uygulandığı bu ürünlerde aplikasyon ve geleneksel el sanatlarımızdan biri olan kırk yama tekniği de sık olarak görülen teknikler arasındadır.

Son yıllarda çok görülen derinin bir başka kullanım alanı da bardak, şişe, likör takımı, kül tablası v.b. gibi cam eşyalar üzerinde görülen deri kılıflardır. Bunlar dekoratif amaçlı ve estetik ürünlerdir. Sigaralık, çakmaklık, anahtarlık, gözlük kılıfı gibi ürünler ise hediyelik ve turistik eşyalar grubuna girmektedir. Çünkü diğer ürünlere göre çok daha ucuz ve taşınması kolay ürünlerdir.

Resim 140: Anahtarlıklar

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.210.

Resim 141: Çakmak Kılıfları

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.211.

GİYİM EŞYA ve AKSESUAR;

Çanta, cüzdan, kemer, ayakkabı (yemeni,çarık), eldiven, şapka, yelek, çizme takılar (bilezik,bileklik,küpe,kolye)' dan oluşmaktadır.

Çanta, cüzdan, kemer, yemeni, çarık gibi ayakkabı çeşitleri, eldiven, şapka, yelek, takı çeşitlerinden oluşmaktadır. El sanatları çerçevesinde deri ürünler içerisinde en çok yapılan ürünler arasında çanta, cüzdan ve kemerler bulunmaktadır. Bu ürünlerin yapımında daha çok kösele kullanılmakta ve çarklı zımba ile kenarları delinerek elde sıırımla birleştirilmektedir. Ayrıca ürünlerin yapımında bitkisel örücülük, örgü çeşitleri ve dikiş, işleme gibi el sanatlarının diğer dallarından yararlanılmaktadır. Çarık, yemeni gibi ayakkabı çeşitlerinin yapımı ise daha çok Kahramanmaraş, Gaziantep gibi Güney Doğu Anadolu bölgesindeki illerimizdedir. Buradan Ankara, İstanbul ve İzmir gibi büyük şehirlere pazarlanmaktadır. Çarık ve yemeni yapımının önemli bir özelliği boyamasında kökboyanın kullanılmasıdır.

Takı alanında da kullanılan deri ile bileklik, küpe, kolye, bilezik gibi ürünler yapılmaktadır. Ürünlerde derinin yanı sıra ara malzeme olarak; boncuk, rozet, tüy, zımba, klips, madeni pafta, para ve turalar, gümüş ve çeşitli taşlar kullanılmaktadır. Takılar, giyimi tamamlanması ve süsleyici bir unsur taşıması açısından önemli aksesuarlardır.

Resim 142: Deri Çanta

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.212.

Resim 143: Deri Ayakkabı

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.216.

BÜRO MALZEMELERİ;

Sümen takımları, dosyalıklar, kalemlikler, bloknotlar, ajanda ve fihristlerden oluşmaktadır.

Büro malzemeleri, Sümen takımları, fihrist, ajanda, defter kapları, kalemlik, kâğıt kutuları, mektup açacağı vb. gibi ürünlerden oluşmaktadır. Bu tip ürünler genellikle büyük firmalar için üretilirler ve üzerlerinde kendi firmalarının amblemini yansıtan etiketler bulunur. Bu ürünlerde alt yapı malzemesi olarak mukavva ya da karton türünde sertleştiriciler kullanılır. Bunların yapımında ıslatarak şekil verme, boyama, kesme ve baskı teknikleri uygulamaktadır.

Resim 144: Sümen Takımı

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.217.

Resim 145: Kitap Kılıfı

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.217.

Resim 146: Kâğıt Kutuları

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.218.

HAYVAN EYER ve KOŞUM TAKIMLARI;

Semer, Eyer, Hamut, Kırbaç, Gem, Yular, Kayış ve Tasmalardan oluşmaktadır.

Semer, eyer, hamut, kırbaç, gem, yular, tasma ve bağlama kayışlardan oluşmaktadır. Eskiden Anadolu' nun pek çok yerinde yapılan saraçlık mesleği dericilik sanatlarının en eskilerinden biridir. Teknolojik ilerlemeyle birlikte otomotiv sanayisinin gelişmesine paralel olarak günümüzde at arabaları ve hayvan gücünden yararlanma gittikçe azalmış ve üretimi de eski değerini kaybetmiştir.

MÜZİK ALET ve AKSESUARLARI;

Davul, Def, Darbuka, Kanun, Kabak kemani, Cümbüş, Tar, Tulum, müzik aleti kutu ve kılıflarından oluşmaktadır.

Resim 147: Kabak Kemani

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.219.

Resim 148: Darbuka

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara: TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.219.

Resim 149: Def

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara: TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.219.

AVCILIK ve AV SPORLARI İLE İLGİLİ EŞYA VE AKSESUAR;

Tüfek, tabana vb. gibi silah muhafazaları (kılıfları) mataralardan oluşmaktadır.

Resim 150: Mataras

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.220.

CILTÇILIK;

Kitap kapakları, Kuran-ı Kerim muhafazaları yazı takımlarından oluşmaktadır⁷⁴.

Resim 151: Kuran-ı Kerim Mahfazası

Kaynak: Melda Özdemir ve Nuran Kayabaşı, Geçmişten Günümüze Dericilik, 1.Basım, Ankara: TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007, s.178.

⁷⁴ Özdemir ve Kayabaşı, s.159-220

6.BÖLÜM

6.DERİ YÜZEYİNE FİZİKSEL YÖNTEMLERLE UYGULANAN YÜZEY SÜSLEME TEKNİĞİNDE KULLANILAN ALETLER

6.1.Kesim İçin Kullanılan Aletler

Deri kesiminde kullanılan araçlar içerisinde; deri kesim bıçağı, deri kesim makinesi, falçata, jilet ve traş makinesi yer almaktadır.

Deri kesim bıçağı;Deri kesim kullanılan, metal bir yay ve çelik bıçaktan meydana gelen bir bıçak çeşididir. Bıçağın takıldığı iskeletin yaylı bölümünün sivri ucu; deri çizim ve yüzey süslemelerinde kullanılır.

Resim 152: Kesim Bıçağı

Kaynak: Doğu Deri Tekstil San. Tic. Ltd. Şti. (İstanbul:2015)

Resim 153: Sap Kısmından Açılarak Körelen Bıçak Değiştirilmektedir

Kaynak: Doğu Deri Tekstil San. Tic. Ltd. Şti. (İstanbul:2015)

Resim 154: Kesim Bıçağı için Kullanılan Zemberek

Kaynak: Doğu Deri Tekstil San. Tic. Ltd. Şti. (İstanbul:2015)

Deri kesim makinesi; Deri yüzeyine öngörülen şekil veya desenin uygulanmasını sağlayan bilgisayar destekli makinelerdir. İyi kalitede bir kesim için makineler de vakum sistemi yer almaktadır.

Falçata; Falçata İtalyancadan 'falcietto' kelimesinden gelmiştir. İtalyanca Falcietto "orak" sözcüğünden alıntıdır⁷⁵.

Deri ve kösele için kullanılan keskin aletin adıdır. Metal veya plastik bir koruma sürgüsü içerisinde ileri geri hareket eden ve kilitleme mekanizması ile sabitlenebilen tek tarafı keskin bıçaklı aletin adıdır. Bıçağı genellikle jilet kalınlığındadır.

⁷⁵ <http://www.etimolojiturkce.com/kelime/falçata> (11 Nisan 2015)

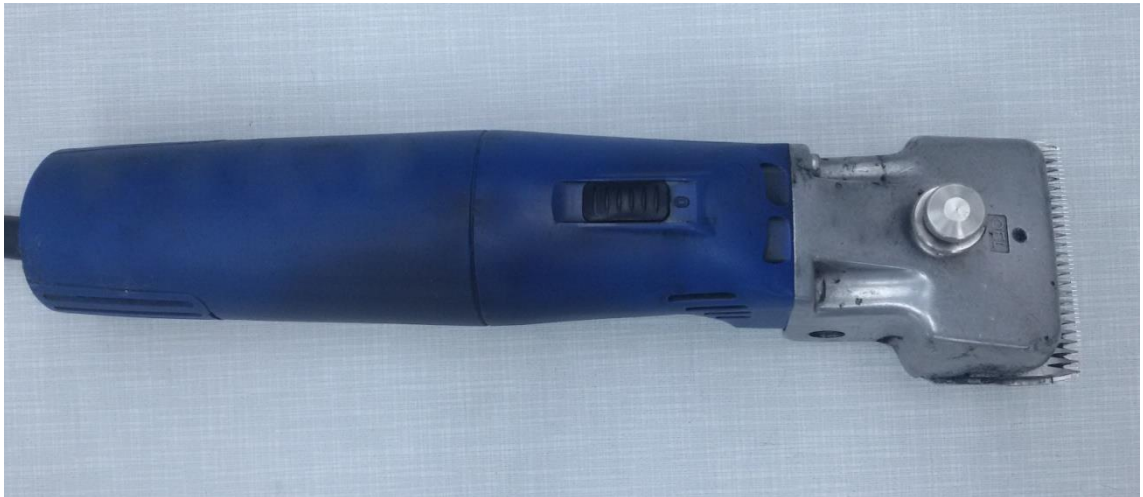
Jilet; İnce çelikten yapılmış her iki tarafı keskin maddedir. Genellikle kürk kesiminde kullanılır.

Resim 155: Jilet

Kaynak: Doğu Deri Tekstil San. Tic. Ltd. Şti.(İstanbul:2015)

Tıraş makinesi; Kürk üzerindeki tüyleri ciltten sıyırmak için kullanılan makinedir.

Resim 156: Tıraş Makinesi

Kaynak: Doğu Deri Tekstil San. Tic. Ltd. Şti. (İstanbul:2015)

6.2.Birleştirmek İçin Kullanılan Aletler

Deriyi birleştirmek için kullanılan araçlar arasında; dikiş makinesi, overlok makinesi, eki-muşta, basa bas, fermejp makinesi, deri iğnesi yer almaktadır.

Dikiş makinesi; Deri parçaları birleştirmek, yüzeye farklı görsel etkiler kazandırmak ve astar işleminin uygulanması için kullanılır.

Resim 157: Dikiş Makinesi

Kaynak: Doğu Deri Tekstil San. Tic. Ltd. şti. (İstanbul:2015)

Overlok makinesi; Çalışma tekniği olarak dikiş makinesi ile aynı özellikleri taşır. Kenarları birleştirmek yada yüzey süslemek için kullanılır. Dikiş makinesi hem kürk hem de deriye uygulanırken; overlok makinesi daha çok kürk için kullanılır. Özel tasarımlarda deriye de uygulanabilir.

Resim 158: Overlok Makinesi

Kaynak: Doğu Deri Tekstil San. Tic. Ltd. Şti. (İstanbul:2015)

Çekiç-Muşta; Yapıştırıcı madde sürülen derilerin birbirine daha iyi yapışmasını sağlamak için çekiç veya mushta kullanılır. Mushta daha çok İzmir ve çevresinde kullanılırken, çekiç İstanbul ve çevresinde kullanılmaktadır. Çekiç; Dövecek ve sap kısmından oluşan bir alettir. Dövecek kısmı; metal, sap kısmı; ahşaptan yapılmaktadır. Deri yüzeylerin yapıştırıldıktan sonra daha güçlü birleştirilmesini sağlamak için kullanılır. Mushta tamamen metaldir.

Resim 159: Çekiç

Kaynak: Doğu Deri Tekstil San. Tic. Ltd. Şti. (İstanbul:2015)

Basa bas; Klips ve fermuar stoperini sabitlemek veya sıkıştırmak için kullanılmaktadır.

Deri iğnesi; Deri yüzeylerde deriyi süslemek yada et kalınlığı fazla olan derileri birleştirmek için; saya ipi veya sırim dikiminde kullanılır.

Fermejüp makinesi; Fermejüp Fransızca kökenli bir sözcük olup çıtçıt anlamında kullanılmaktadır. Yüzeye baskı uygulayarak delik açmak için kullanılan araçtır. Bu

araçla yüzeye delik açılmadan çarklı zımba ile istenilen ölçüde delik açılır. Delik açılan deri fermejüp makinesine yerleştirilerek istenilen uygulama yapılarak uygulanır.

Resim 160: Fermejüp Makinesi

Kaynak: Doğu Deri Tekstil San. Tic. Ltd. Şti. (İstanbul:2015)

6.3.Oyma İçin Kullanılan Aletler

Oyma için kullanılan araçların başında; biz, çarklı zımba, linol bıçağı, delgi zımba kullanılır.

Biz; Tahta sapa sahip, ucunda iğne olan araçtır. Köseleyi delmek için kullanılır.

Çarklı zımba; Delik delme ve delerek süsleme tekniğinde kullanılır.

Resim 161: Çarklı Zimba

Kaynak: Doğu Deri Tekstil San. Tic. Ltd. Şti. (İstanbul:2015)

Linol bıçağı; Deri yüzeyinde desen oyma yada desen kazıma için kullanılır.

Delgi zimba; Deri üzerinde eki yardımıyla delik amaya yarayan çiviye benzer bir alettir. Kauçuk gibi yumuşak bir yüzey üzerinde uygulanır ve çeşitli Şekil ile büyüklükte uçları bulunmaktadır.

Resim 162: Delgi Zimba

Kaynak: Doğu Deri Tekstil San. Tic. Ltd. Şti. (İstanbul:2015)

6.4.İşleme İçin Kullanılan Aletler

İşleme için kullanılan araçların başında; el uygulamalarının yanı sıra; nakış makineleri, kapitone makineleri, lazer makineleri de kullanılır.

Nakış makineleri; Deri yüzeyine istenilen desenler uygulanır, uygulama istenilen ölçü ve genişlikte deri yüzeyine işlenir.

Kapitone makineleri; Deri yüzeylerde hacimli bir görünüm elde etmek için derinin alt yüzeyine istenilen gramajda elyaf konur, astar veya başka bir deri parçası ile altına takviye yapmak suretiyle dikiş yoluyla deri üzerine desenler işlenir. En çok kullanılan desenler düz çizgi, baklava ve kare desenlerdir. Bu teknik yüzey üzerinde hacim oluşturma esasına dayanmaktadır.

Lazer makineleri; Deri yüzeyleri yakarak veya delerek istenilen desenlerin aktarımını sağlar. İşlem uygulanırken deri üzerine kâğıt konarak; lazerin deri üzerinde gezdirilmesi ve desenin aktarımı sağlanır.

6.5.Diğer Kullanılan Aletler

Tokmak; Dövecek ve sap kısmından oluşan bir alettir. Dövecek kısmı; kauçuk veya plastiktir, sap kısmı; ahşaptan oluşmaktadır. Hassas deri yüzeylerinde kullanılır.

Resim 163: Tokmak

Kaynak: Doğu Deri Tekstil San. Tic. Ltd. Şti. (İstanbul:2015)

Çelik cetvel; Deri üzerinde çizim yapmak ve deriyi düzgün kesmek için kullanılır.

Masat; Deri bıçaklarının bilenmesinde kullanılır. Ahşap ve metal olmak üzere; iki kısımdan oluşan yuvarlak hatlara sahip bir alettir.

Rulet; Metal dişli küçük çark; sapından tutularak yüzey üzerinde sürülerek kullanılır. Yüzeyde sıralı izler bırakır.

Resim 164: Rulet

Kaynak; Doğu Deri Tekstil San. Tic. Ltd. Şti. (İstanbul:2015)

Kesim Lastiği; Derileri delmek için kullanılan plaka şeklindeki plastik alettir.

Oya; Derinin esnememesi için kullanılır. Bir yüzeyi yapışkanlı olan oyaların çeşitli boyları mevcuttur.

Fırça; Deri yüzeyine yapıştırıcı veya boya uygulamak için kullanılır.

Sünger; Deri yüzey üzerinde kalmış yapıştırıcı ve kalem izlerini silmek için kullanılır.

Mermer; Derinin kesimden, dikime hazırlanmasına kadar her türlü işlem mermer üzerinde gerçekleştirilir.

Eğre; Kesim bıçağının körelen ağzını açmak için kullanılır.

7.BÖLÜM

7. FİZİKSEL VE KİMYASAL ÖZELLİK KAZANDIRILMIŞ DERİLERİN KULLANIM ALANLARINA GÖRE SINIFLANDIRILMASI

Deri ve deriden mamul ürünleri kullanım alanlarına göre sınıflandıracak olursak;

7.1.Saraciyelik Deri

Ayakkabı ve giysi dışında kalan, çeşitli kullanım ve süs eşyası üreten sanayi dalına saraciye denir. Saraciyelik deri ise bu alanda kullanılan deriye denmektedir.

Saraciye üretiminin kökeni, binek hayvanlar için koşum takımı üretimine dayanmaktadır ve geçmişte; Saraçhane'deki dükkânlarda koşum takımları, askeri alanda kullanılabilecek; silahlık, matara, su kırıbaları, kılıç, silah kılıfları, eyer takımları gibi deri ürünlerin yapıldığı bilinmektedir. Zamanla bir sanata dönüşen deri işlemeciliği; kendini birçok alanda gösterdiği gibi saraciye alanında da göstermeye başlamıştır. Geçmişten günümüze süsleme amacıyla farklı malzeme ve teknikler bir arada kullanılmaya başlanmıştır.

İnsanların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ortaya çıkan el sanatları, bulunduğu toplumun yaşayış özelliklerine ve doğa koşullarına uygun gelişmeler göstererek belirli bir kültürün özelliklerini yansıtır hale gelmiştir⁷⁶.

Osmanlı İmparatorluğu zamanında deri üzerine süsleme sanatı; Kuran kapları, deri heybeler, kalkanların yanı sıra işlevi, çeşitli evrakları saklamak olan mektupluklar, evrak çantalarının yanı sıra para keseleri ve cüzdanlarda sık kullanılan deri ürünler arasındadır. Bu çantaların süsleme tekniklerinde dival işi, tel sarma gibi teknikler kullanılmıştır⁷⁷.

⁷⁶ Dağtaş, s.21.

⁷⁷ Özdemir ve Kayabaşı, s.15.

Bu tekniklerin yanı sıra bugün birçok müzede karşımıza çıkan çeşitli tekniklerdeki saraciyelik ürünlerin; geçmiş dönemler de bu alanda ne kadar gelişmiş olduklarını göstermektedir.

Topkapı Sarayı Müzesi' nde bulunan sırma işlemeli yada değerli taşlar ve altın plakalarla süslü eğerler, altın, gümüş plakalar, mücevherlerle süslü koşum takımları, mücevherli ve sırma işlemeli ok ve yay torbaları, deri aplike işçiliği ile yapılmış su kabı, sırma ile işlenmiş bardak, defter, evrak çantaları ile para keseleri geçmiş dönemlerde deri sanatının ustalıkla yapılmış sanat eserlerini görmekte mümkündür⁷⁸.

Saraciye ürünler incelendiğinde, genelde kıymetli kabul edilen eşyaları muhafaza etmek veya taşımak için üretilen eşyaların genelini kapsadığı görülmektedir. Saraciyelik ürünlerin imal edildiği derinin ince, sağlam ve görsel açıdan kullanıcıyı tatmin etmesi gerekmektedir. Saraciyelik eşyaların genellikle taşıma ve muhafaza etme niteliği taşıması sebebiyle bu özellikleri taşıyor olması gerekmektedir.

⁷⁸ Özdemir ve Kayabaşı, s.100.

7.2.Ayakkabılık Deri;

Tarihte bilinen ilk ayakkabı şekli, düzleştirilmiş ot veya kaba derinin ayağa ilkel iplerle bağlanmasından oluşmaktadır. Mevcut kaynaklara göre ayakkabıya ait ilk bulgulara Avrupa (İspanya, Fransa, İtalya)'daki mağaralarda rastlanmaktadır: M.Ö. 12000-15000 yıllarında İspanya'nın doğusundaki Paleolitik mağara resimlerinde erkeklerin deri, kadınların kürk çizme giydikleri görülmektedir⁷⁹.

Asırlar boyu kullanım alanının genişliği ile deri her alanda karşımıza çıkar. Ayakkabının tarihini incelediğimizde önemli değişikliklerle karşılaşmaktayız. Asırlardan beri birçok uygarlıkta deri; hükümdar, din adamları, yöneticiler ve onların aileleri tarafından kullanılabilirken; Asur'lar zamanında bu tamamen değişmiştir. Deri ayakkabı, çizme ve sandalet artık tüm halk ve özellikle askerler tarafından da kullanılabiliriyordu.

"Y" biçimli ve "T" biçimi bağlantılı ve sağ sol ayrımlı ilk sandaletler Mısır kökenlidir⁸⁰.

Mısır kökenli bu sandaletler, dünyanın birçok müzesinde sergilenmektedir. Bu sandaletler; hakiki deri ve köselenin yanı sıra yaprak ve papirüsten örülmüş olanlarını da görmek mümkündür.

Beş bin yıllık Mısır Uygarlığı ilklerin yaşandığı bir toplum olması sebebiyle çok önemlidir. Tarım, sanat, sanayi, yazın, heykeltçilik, resim boyama, şehircilik, büyük tapınaklar, din çeşitliliği, tek tanrıcılık gibi daha pek çok yapıt, işlem, işlev hep önce mısırdaki başlamıştır.

⁷⁹ <http://www.efelderderi.com.tr/fb.htm> (28 Temmuz 2014)

⁸⁰ Yelmen, s.150.

Resim 165: Sandalet İmalathanesi, Theb Mezar Duvar Resimlerinden (İ.Ö.1500)

Kaynak: Hasan Yelmen, 'Kazlıçeşme' de 50. Yıl/1, Basım, İstanbul: Merkez Matbaası, 1992, s.147.

Hasan Yelmen, 'Kazlıçeşme' de 50. Yıl' adlı kitabında ilk sandalet atölyesi ile ilgili şu bilgileri bize sunmaktadır; "Firavun mezarları duvar resimlerinden, deri ve deriden eşya üretimi ile ilgili pek çok belge ilk defa İ.ROSELLİNİ tarafından bulunmuştur. Yazıma eklediğim resimlerle Theb bölgesinde on sekizinci sülaleye (tahminen İsa'dan bin beş yüz öncelere) ait freskleri sunuyorum. Bunlardan biri çok sayıda sandalet üreticisini bir arada göstermektedir.

Bu fresk tam anlamıyla bir sandalet imalathanesini betimlemektedir. Kesimden, dikime, boyamaya değin pek çok işlemleri bir arada görmekteyiz. Bu resimle, tarihin ilk sandalet atölyesini belgelemiş oluyoruz. Üç bin beşyüz yıllık bu atölyeden önce sandalet atölyeleri olabilir, amma bu ilk belgedir denilebilir. Bravo ve Trupke' nin '100.000 JAHRE LEDER' adlı kitabından aldığım ve sizlere sunduğum çizgi şeklindeki üç resimden sandalet üretimi, Leopar derisi işlemesi, boyaması ve yağlamasını daha açık ve seçik izlemek mümkündür. Dikkat olunursa işlemler tek kişiden çıkmış, çok işçiye, ustaya dönüşmüştür. Mısır'da dericilik bir imalata ve küçük ölçekli sanayiye dönüşmüştür⁸¹.

Diğer uygarlıkların ayakkabı kullanımı ve süsleme çeşitlerini inceleyecek olursak; Hititlerin deri işleme ve deriden ürün yapımında ne kadar ileri olduğunu görmekteyiz. Aynı zaman da Hititler, özellikle burunları kalkık ayakkabıları ile ünlüdürler⁸².

Asurlar; diğer binici toplumlarda olduğu gibi deri çizme giymiş ve ilk ökçeli ayakkabılar onlarda görmekteyiz. Üstten bağcıklı ayakkabılarda Asurların buluşudur.

Sümerler; Mısır sandaletlerine benzer sandaletler kullanmışlardır. İÖ.II. Binden sonra ayağa bantlarla bağlanan sandaletler yaygınlaşmıştır.

İ.Ö. III.Binden itibaren deriyi işlemeye başlayan Mezopotamya da, kırmızı sahtiyani derisinden yapılan ayakkabıların giyildiği bilinmektedir. Bu ayakkabılar kayışlarla kapanabilen, süslü, topuklu ve topuksuz olarak üretilmekteydi. Eski dünya devletlerinden Romalıların kırmızı deriden yapılmış ayakkabıları giymeyi çok sevdikleri ve o zaman da yüksek tabakada bulunanların giydikleri lüks ayakkabıların yapıldığı en iyi cinsten derilerin de şarktan getirildiği hakkında literatürde sık sık tesadüf olunan tarih bilgisi akla gelmektedir⁸³.

⁸¹ Yelmen, s.150-151.

⁸² Dağtaş, s.9.

⁸³ Dağtaş, s.10.

Roma tarihçilerinden Plinius, Beotia'lı (Hyle) Tykhios' u, dericiliğin mucidi olarak gösterir. Tykhios, aynı zamanda deri işçiliğinin yanı sıra ayakkabı yapımcısıdır. Plinius, Tykhios' u, deriden eşya özellikle ayakkabı yapımında usta olarak yazar. Ovidius'da, yine Hyle' li Tykhios' tan '...hiç kimse Tykhios' tan daha yetenekli değildir ve o kadar iyi ayakkabı yapamaz diyerek söz eder⁸⁴.

Eski Yunan' da ise bildiğimiz sandaletlerin yanı sıra, bot tipi ayakkabılar da giyilmiştir. Yunan ayakkabıları üç çeşittir: Kayışlarla bağlanmış basit bir tabandan ibaret olan sandal, ayrıca bir tabanı olmayan aba ayakkabı ve kothornos adı verilen devrik konçlu bir çeşit potin. Aynı tip ayakkabıları Romalılar da kullanmışlardır. Romalılar da ayakkabı modelleri giderek zenginleşip çeşitlenmeye başlamıştır. Eski Yunan ve Romalılar da M.Ö. 500' ler de sahnede boyu uzun göstermek için ökçenin yerini tutan, yüksek mantar tabanlı ve konçlu “kothurnus” modeli ayakkabılar, trajedi aktörlerince giyilmiştir⁸⁵.

Bazı rivayetlere göre de dericiliğin piri Çin Prenslarından Şin-Tang'dır⁸⁶.

Ayakkabı, çizme ve sandalet; deri üretimini yaygınlaşması ve tabakhanelerin kurulmasıyla birlikte belli bir zümrenin kullandığı bir malzeme olmaktan çıkarak, halka inmiştir. Halkın kullanım alanını belirlediği ve görsel anlamda eksiklikleri gidermek amacıyla el işçiliğine yoğunlaşmışlardır. Değişik kayışlarla, yeni formlar kazandırılarak topuklu veya topuksuz, rahat ve dayanıklı ayakkabılar üretilmeye başlanmıştır.

⁸⁴ Dağtaş, s.12-13.

⁸⁵ <http://www.efelerderi.com.tr/fb.htm> (28 Temmuz 2014)

⁸⁶ Dağtaş, s.13.

Günümüzde gelinen noktada derini kolay ulaşılabilir olması, çok farklı tekniklerin bulunması ve insan ihtiyacının yanı sıra farklı tasarım ürünlerinde uygulanması ayakkabı sektörünün gelişmesine sebep olmaktadır.

Bugün ayakkabıcılığın geldiği noktada sanayi devriminin etkilerinin, el işçiliğinin yerini aldığı görülmektedir. Sanayi devrimi; üretimi artan bu alanda görsel ve dokunsal anlamda daha farklı mamül ürün üretmeye olanak sağlar.

Ayakkabılık deriler; koyun, keçi, sığır ve dana vb. hayvanlardan elde edilerek üretilir.

Dana ve sığır derileri; yapıları gereği ayakkabı yüzlük deri üretimine oldukça uygundur. İnce bir yapıya ve sıkı bir cilde sahiptirler. Aynı zamanda daha esnektirler.

Keçi derileri; Keçi derilerinin histolojik yapıları dana derileri ile koyun derileri arasında yapısal bir özelliğe sahiptir. Koyun derilerine göre daha az yağ içerirler. Ayakkabı yüzlük derisi üretimi için oldukça uygundur.

Koyun derisi; Bu deriler giysilik, fantezi, kitap ciltlik ve astarlık deri yapılmaktadır. Daha sıkı strüktürlü olanlar chevrette denilen ayakkabı yüzlük yapımında ve küçük deriler eldivenlik deri yapımında kullanılırlar derinin daha sert ve koruyucu olması için bazı işlemlerden geçer ve dayanıklılığı artırılır. Koyun ve kuzu derilerinin büyük bir kısmı kürk süet üretiminde kullanılır.

7.3. Giysilik Deri'nin Tarihi ve Kullanım Alanları

Giysi için kullanılan derilerin işlenmesi eskiçağlara dayanmaktadır.Hun topluluklarında özellikle deri pantolonlar önemli bir giyim eşyası olarak kullanılmaktaydı.Derinin tercih edilme nedenlerinden en önemlisi; materyal olarak dayanıklı olmasıdır.

Hun toplulukları deri pantolon ve deri çizme kullanımında en önde gelen topluluklardan olmuşlardır.

Bunun yanı sıra Sümer toplumunda; askerlerin giydiği deri giysilere (Aguhhu), yine Sümerlerin giydiği etek ve deri giysiler (kaunakes), Asurlar döneminde giyilen geniş, kolsuz paltolar (quffas); Mezopotamya Uygarlığı döneminde var olan deri giyim ürünleridir⁸⁷.

Deri ürünler yaşadığımız coğrafyanın ikliminden dolayı günümüze çok az sayıda ulaşmış ürünlerdir. Günümüzde bu eserlere sadece müzelerde veya duvar resimlerinde rastlamaktayız.

Louvre Müzesi'nde bulunan Zannatum Steli'nde (İÖ. 2440) deri giysi,yine aynı Müzede yer alan Akad Kralı Naramsin'in (İÖ. 2270-2233) Stelinde deri giysi olduğundan hareketle, Sümerler ve Akadlar dönemlerinde, İÖ. III.Bin yılında deri giysilerin giyildiği söylenebilir⁸⁸.

⁸⁷ Dağtaş, s.16.

⁸⁸ Dağtaş, s.16.

Çatalhöyük' te bulunan bir tapınağın duvarında; kimileri bellerine değin leopar derisine sarınmış, dans eden bir grup resmedilmiştir. Pişmiş topraktan kadın figürleri, tapınaklardaki ana tanrıça heykelleri, kutsal av alanının doğu ve kuzey duvarlarında yer alan siyahlı erkek figürleri siyah benekli, pembemsi leopar derisinden giysiler giymişlerdi. Akrobasi ve dans sahnelerindeki kişiler ile ritüel sahnelerdeki rahipler de leopar, aslan ve geyik derilerinden açık sarı renkli başlık ve elbiseler ile tasvir edilmişlerdir⁸⁹.

Galatlar, Anadolu'da Galat Yaylasına geldiklerinde, buradaki yerli halkın, kunduracılığı çok iyi bildiklerini görmüşlerdir. Ege ve Yunan Tarihinde; Akhaların, bazen hayvan postundan yapılmış uzun paltolar giymekte oldukları ve tahta çerçeve üzerine gerilmiş birkaç kat sığır derisinden ibaret kalkanlar kullandıklarından bahsedilmektedir⁹⁰.

Buradan anlaşılacağı gibi deri giyim ürünleri çağlar boyunca insanların vazgeçemediği bir ürün olmuştur. Günümüzde de deri giyimi çeşitli süs ve aksesuarlarla desteklenerek insanların beğenisine sunulmaktadır.

Giysilik deriler; koyun, kuzu, egzotik deriler (yılan, timsah), kürk hayvanları (tavşan, tilki, sincap, rakun, vizon), oğlak gibi hayvanların derilerinden üretilmektedir.

⁸⁹ Dağtaş, s.18.

⁹⁰ Dağtaş, s.21.

SONUÇ

Eski çağlarda insanlar,hayvanların etinden, derisinden ve sütünden faydalandığı gibi derilerini de örtücü bir unsur olarak kullanılmıştır. Derinin ilk kullanım şekli Prehistorik (tarih öncesi) dönemde; karşımıza post olarak çıkar. İlk neolitik merkez olan ve en büyük ilk kent kabul edilen 10.000 yıllık Çatalhöyük; ilk kapçılığın, ilk tekstilin yapıldığı yer olarak bilinmektedir. Mağara resimlerinde yer alan avlanan insan sahneleri ve üzerindeki işlenmiş derilerin olması zamanla dericiliğin geliştiğini göstermiştir.

Paleolitik (Eski/Yontmataş 6.000.000-10.000) ve Mezolitik (Epi/Paleolitik 10.000-8.000) dönemlerde kabaca işlenen deri, Neolitik (Yeni/ Cilalıtaş İ.Ö. 8.000-5.500) devirde yerleşik yaşama geçilince, hayvanların evcilleştirilmesi sonucu bilinçli olarak işlenmeye başlanmıştır.Boğazköy ve Alişar da yapılan kazılarda, dericiliğin İ.Ö. 1500-1200 yıllarında en parlak devrini yaşadığı sanılmaktadır. Bu dönem Hitit uygarlığının Anadolu'da hüküm sürdüğü süreçtir. Deri işleme konusunda ilk olarak mazıyı kullanmaları bitkisel sepinin ilk olarak Anadolu' da kullanıldığının bir kanıtı olmuştur. Yine Eskiçağ'da günümüz tabaklama şeklinin uygulandığı bilgilerine rastlanmıştır. Bunlar Eskiçağ' da şap ve tuz yardımı ile mineral tabaklama ve aynı çağlarda bitkisel tabaklamalardır.

Anadolu, deri işleme konusundaki geçmişiyle Mısır ve Mezopotamya uygarlıkları ile birlikte kendinden sonra gelen Yunan ve Roma dericiliğini de geniş ölçüde etkilemiştir. Anadolu' da iklim koşullarının derileri korumada yetersiz olması nedeniyle işlenmiş deri eserler günümüze ulaşamamıştır. Fakat Mısır ve Sibiryaya gibi iklim koşullarının uygun olduğu bölgelerde deri eserler günümüze ulaşabilmiştir.

Dericiliğin ileri boyutlara taşınmasıyla deri işlemeciliği bir sanat olarak görülmeye başlanmıştır. Osmanlılar zamanında başta ordunun gereksinimlerini karşılamak için kullanılan deri zamanla bir sanat halini almıştır. Evliya Çelebi Seyahatnamesinde; İstanbul, Konya, Trabzon, Edirne, Urfa, Bağdat ve Mısır gibi İmparatorluğun merkezinde çok değişik derilerin imal edildiği ve bunların renk, kalite ve süsleme açısından üstün özellikte olduğu yazılmıştır.

16-19. yüzyılda yapılan deri eserlere Topkapı Sarayında rastlamak mümkündür. İstanbul' un fethinden sonra, Fatih Sultan Mehmet' in giriştiği yeni yapılanma çalışmaları, dericiliğin önemini arttırmıştır. Halk ve ordunun gereksinimlerinin karşılaması için tüm Anadolu'ya yayılan tabakhaneler tek bir yerde toplanmıştır. Yedikule' de (Bugünkü Kazlıçeşme) 33 salhane ve 360 tabakhane yaptırılmıştır. Fakat buradaki üretimin yetersiz kalması sonucuyla İstanbul'un; Eyüp, Kasımpaşa, Tophane ve Üsküdar semtlerinde de tabakhaneler açılmıştır. Türkiye' deki deri endüstrisi ihtiyaçlar doğrultusunda İstanbul dışında; Kayseri, Konya, Erzurum, Manisa, Isparta, Uşak, İzmir, Sivas, Divriği, İskilip, Antep, Urfa ve Tokat gibi birçok merkezde üretim yapmaya başlamıştır. Bununla birlikte akla ilk gelen deri üretim merkezleri başta Kazlıçeşme olmak üzere BEYKOZ FABRİKASI ve SARAÇHANE' dir.

Burada kullanılan ve ürün haline getirilen deriler; Büyükbaş, küçükbaş, kürklük ve egzotik hayvan derileridir. Deriler kullanılacağı alana göre birçok farklı işlemde geçirilerek mamul deri haline getirilir.

Ham derinin mamul deriye dönüşmesi için; hazırlık aşamasıyla başlayan süreç, tabaklama işlemleriyle deriye karakteristik özellik kazandırılarak devam eder ve son olarak finisaj (bitirme) işlemiyle son bulur.Finisaj işlemi; ham derinin ürün haline gelinceye kadar geçirdiği süreçte kazandırılan özelliklerin bütünüdür. Finisaj; işleminin yapılmasının amacı deriye nihai hale getirmek ve deriyi uzun ömürlü olarak kullanabilmektir. Çünkü deri ham bir maddedir ve ham derinin ürün haline gelinceye kadar geçirdiği süreçte birçok özellik deriye; kimyasal ve fiziksel işlemler uygulanarak kazandırılır.

Finisaj işlemiyle deriye su geçirmezlik özelliği ve uzun süre kullanım kazandırılmasının yanı sıra farklı renk, parlaklık, desen,kabartma gibi özellikler de kazandırılır.

Bunlar deri yüzeyi üzerinde farklı yüzey etkilerinin oluşması amacıyla çok önemlidir.

Bunun yanında derinin sürtünme ve aşınma haslığı,organik çözücülere karşı direnç göstermesi finisaj işlemiyle mümkün olmaktadır.

Deri yüzeylerde farklı yüzey etkileri oluşturmak için gerekli en önemli finisaj tekniği baskı finisajıdır. Baskı finisajıyla çeşitli tekniklerle yüzey süslemeleri yapılabilmektedir. En çok kullanılan baskı çeşitleri; Kâğıt Baskılar, Serigraf Baskılar, Plaka Baskılar, Lazerli baskılardır. Bunlar kendi içinde sınırsız bir şekilde; gelişen teknoloji ve yapılan ar-ge çalışmalarıyla gün geçtikçe daha da artmaktadır.

Finisaj işlemiyle yüzeye son görünümü kazandırılan derilere elle müdahalelerle farklı görsel uygulamalar da yapılabilmektedir. Bunlar; Aplikasyon Tekniği, Kabartma Tekniği, Oyma (Katı) Tekniği, Kakma (Gömme) Tekniği, İşleme Tekniği, Dikiş Tekniği, Yakma (Dağlama) Tekniği, Linol ve Keserek İşleme Tekniği, Islatarak Şekil Verme Tekniği ve Birleştirme Tekniğidir.

Bu uygulamalar el veya makine gücünden yararlanılarak yüzeye işlenir ve kullanım alanlarına göre değerlendirilirler. Bunlar; Giyim, Aksesuar, Kitap ciltçiliği, Saraciyelik, Ayakkabılık, Döşemelik olarak gruplara ayrılır.

KAYNAKÇA

Alpaut, Aziz, **Tatbiki Dericilik**, İstanbul: İstiklal matbaası, 1952-57.

Anonim, "Deri", **Ana Britannica**, 10.cilt, İstanbul: Ana Yayıncılık A.Ş., 1993-94.

Aker, Mükerrerem ve Huriye Bostancıoğlu, **Genel Teknoloji**, 1.Basım, Ankara: Güneş Matbaacılık A.Ş., 1970.

Arseven, Prof. Esad Celal, **Türk Sanatı**, İstanbul: Cem Yayınevi, 1973.

Ataftrat, Enver Remzi, **Dericilik ve Deri Boyacılığı**, İstanbul: Gazetecilik Matbaacılık T.A.Ş., 1936.

Dağtaş, Lütfü, **Anadolu'da Dericilik**, 1.Basım, İstanbul: Dönence Basım ve Yayınevi, 2007.

Dağtaş, Lütfü, **Müze ve Koleksiyonlardan Deri Eserler**, 1.Basım, İstanbul: Mas Matbaacılık, 2007.

Güler, Mediha, '**Kösele ve Köseleden Yapılan Dekoratif Ürünler**', İstanbul: Kültür ve Sanat Dergisi Sayı:23, 1994.

Küçükerman, Prof. Önder, **Geleneksel Türk Dericilik Sanayii ve Beykoz FabrikasıBoğaziçi' nde Başlatılan Sanayi....**, 1.Basım, İstanbul: Apa Ofset Basımevi ve Ticaret A.Ş., 1988.

MEGEP (Meslekî Eğitim Ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi), **Giyim Üretim Teknolojisi, Derinin Yapısı**, Ankara: MEB (Milli Eğitim Bakanlığı), 2007.

MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi), **Kimya Teknolojisi, Büyükbaş Hayvan Derileri**, Ankara: MEB (Milli Eğitim Bakanlığı), 2008.

MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi), **Kimya Teknolojisi, Küçükbaş Hayvan Derileri**, Ankara: MEB (Milli Eğitim Bakanlığı), 2008.

MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi), **Kimya Teknolojisi, Kürk İşleme-1**, Ankara: MEB (Milli Eğitim Bakanlığı), 2010.

MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi), **Kimya Teknolojisi, Kürklük Deriler**, Ankara: MEB (Milli Eğitim Bakanlığı), 2010.

Özdemir, Melda, **Deri Eşya ve Aksesuarların Dekorasyonda Kullanımı**, İstanbul: Standart Ekonomik ve Teknik Dergi Sayı:520,2005.

Özdemir, Melda ve Nuran Kayabaşı, **Geçmişten Günümüze Dericilik**, 1.Basım,Ankara:TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2007.

Palop, Ramon, **Kürk Süet Teknolojisi Ve Üretimi**, Doç. Dr. Nuray Uzunören ve Dr. Ahmet TOPTAŞ ve Ahmet Gürsoy (çev), İstanbul: Sade Ofset Matbaacılık, 1998.

Ryder, Ml. '**Astrakan Kuzu Derileri**', İstanbul: Tekstil İşveren Dergisi Sayı:60, 1983.

Sakaoğlu, Necdet ve Nuri Akbayer, **Derinin Anadolu'da Bin Yıllık Öyküsü**, İstanbul: Creative Yayıncılık,2002.

Tezcan, Hülya, **Osmanlı Dericiliğinden Günümüze Ulaşan İşlemeli Mektup ve Para Çantaları**, İstanbul: Antik Dekor Dergisi Sayı:18, 1993.

Toptaş, Ahmet, **Deri Teknolojisi**, 1.Basım, İstanbul: Sade Ofset Matbaacılık, 1993.

Yelmen, Hasan, **Kazlıçeşme' de 50.Yıl/1**, 1.Basım, İstanbul: Merkez Matbaası,1992.

Yelmen, Hasan, **Türk Dericiliği 2400 Yaşında**, İstanbul: Kesişim Yayıncılık,2005.

Yelmen, Hasan, Derinin Altındaki Tarih; '**Bütün Bulgular Türklerde Dericiliğin En Az İki Bin Yıl Öncesine Dayandığını Gösteriyor**', İstanbul: Hedef Dergisi Sayı:24, 1995.

Yıldız, Nuray, **Eski Çağda Deri Kullanımı ve Teknolojisi**, İstanbul: Marmara Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesi Yayınları,1993.

Züber, Hüsni, **Türk Süsleme Sanatı**, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları Sanat Eserleri Dizisi 6, 1971.

Türkiye Dericiliğın Tarım ve Endüstri Yönünden Sorunları ve Geliştirme Çareleri: Seminer, **11-14 Şubat 1969**, İstanbul: Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları:58, 1969.

Bitlisli, Prof. Dr. Behzat Oral, Ege Üniversitesi- Deri Mühendisliği Bölümü Öğretim Görevlisi, "Kürklük, Yüzlük ve Egzotik Deriler" konulu görüşme. İSTANBUL: 31 Ekim2015.

<http://www.efelerderi.com.tr/fb.htm> (28 Temmuz 2014)

<http://bloggmleather.blogspot.com.tr/2010/10/finisaj-turleri.html> (27 Haziran 2014)

<http://www.etimolojiturkce.com/kelime/falçata> (11 Nisan 2015)

DOĞU DERİ TEKSTİL SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

KUZEY DERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

ONUAN DERİ VE TEKSTİL SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

RESİM LİSTESİ

Resim 1: Deri Kesiti	2
Resim 2:Leopar Deri Üretim, Boyama ve Yağlama İşlemleri- XVIII Sülale Devri, Theb Mezar Duvar Resimleri (İ.Ö. 1500).....	14
Resim 3:Çatalhöyük'te Bulunan Deri Kuşanmış Avlanan Figür Resmi (Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi M.Ö.6000)	16
Resim 4:Boğazköy Yazılıkaya Tapınağında Bulunan Rölyeplerde, Hitit Tanrıları' nın Giymiş Olduğu Burnu Kalkık Hitit Ayakkabıları.....	17
Resim 5:Hitit Bereket Tanrısı ile Kral Varpalavas' ın çizmeleri. Hitit Dönemi tipik çizmeleri. Geç Hitit Stili, M.Ö.730 yılları. İvriz Kaya Kabartması- Konya.....	18
Resim 6: Mezopotamyalı El-Cezeri, XII. yy.da Yaşamış Bir Bilginin Deri Çizmeleri (Topkapı Sarayı Kütüphanesi-İstanbul).....	21
Resim 7: EL-Cezeri' nin kitabında yer alan bu örnekte "Ayın devreleri ve saat başı borazan çalan çalgıcıların" ayaklarında bulunan deriden yapılmış siyah, kırmızı ve sarı Selçuklu çizmeleri görülmektedir (Topkapı Sarayı Kütüphanesi-İstanbul)	22
Resim 8:EL-Cezeri'nin Su Saatlerindeki Deri Çizmeli Çalgıcılar (Topkapı Sarayı Kütüphanesi-İstanbul)	23
Resim 9:Osmanlı Ciltçiliği Örneği (Türk ve İslam Eserleri Müzesi-İstanbul)	24
Resim 10: Osmanlı Dönemi Ciltçilik Örneği (Etnografya Müzesi-Ankara)	25
Resim 11:Sadak Osmanlı Dönemine Ait İçine Yay Koymaya Yarayan Kap Çeşididir. Üzerleri Kumaşlarla Bitki ve Geometrik Motiflerle Süslenir (Askeri Müze-İstanbul) .	26
Resim 12:Osmanlı Dönemi Sadak Örneklerinin Yer Aldığı Savaş Sahnesinden Bir Alıntı(Askeri Müze-İstanbul)	27

Resim 13:Osmanlı Dönemi ok taşımak için kullanılan bir çeşit okluk çeşidi, aynı zamanda tirkeş ve kandil olarak da adlandırılmaktadır. Silindir formundaki bu kap deri dışında; bez, kumaş veya ahşaptan da yapılırdı. Üzerlerin de işleme ve bezeme vardır (Askeri Müze- İstanbul)	28
Resim 14:Osmanlı Dönemi Ünlü Osmanlı Denizcisi Piri Reis Tarafından Deve Derisi Üzerine Çizilen Deniz Haritası,16.yy' a aittir (Topkapı Sarayı Müzesi- İstanbul)	29
Resim 15: Osmanlı Dönemi içi Kürklü Kaftan, Timur Han Adında bir Bey'den Sultan III.Murat' a Hediye Edilmiştir,1581yılında (Topkapı Sarayı Müzesi-İstanbul)	30
Resim 16:Osmanlı Dönemi III.Selim' in Portresi(Topkapı Sarayı Müzesi-İstanbul)	31
Resim 17: Osmanlı Dönemi kılıç kını,16.yy (Askeri Müze-İstanbul)	32
Resim 18:Osmanlı Dönemi 3. Murat Surnamesi, Nakkaş Osman tarafından 1582 yılında minyatürlenen Surname-i Hümayun (Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi- İstanbul) 34	
Resim 19:Osmanlı Dönemi 3. Murat Surnamesi, Nakkaş Osman Tarafından 1582 Yılında Minyatürlenen Surname-i Hümayun (Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi- İstanbul)	35
Resim 20:Derinin Bölümleri.....	43
Resim 21:Deri'ye Basınç ile Sürtünmenin Uygulandığı Derinin Düzgünleştirilmesi ve Ütülenmesi Esasına Dayalı Olan Makinedir.....	78
Resim 22:Deri Yüzeyin Pistole Yardımı ile Boyanması için Deriler Makineye Yerleştirilir.....	81
Resim 23:Deri Pistole ile Boyanarak Zeminde Hareket Eden Teller Yardımı ile İlerler	82
Resim 24:Deri Pistole ile Boyandıktan Sonra, Zeminde Hareket Eden Tellerle İlerleyerek Kurutma Bölüme Hareket Eder	82
Resim 25:Ütü Finisajı ve Plaka Baskı için Kullanılan Hidrolik-Pres.....	85

Resim 26:Desenli Plakalar Özel Raflar da Korunmaktadır	86
Resim 27:Baskı için kullanılan Hidrolik-Pres makinesi ile Uygulama Yapılırken, Deri Açık Alana Yerleştirilir ve Üst Bölme Belli Bir Basınç ile Derini Üzerini Kapatır, Bu Makine Düz ve Baskılı Plakaların Deri Yüzeyine Isı ve Basınç Yardımı ile Uygulanmasını Sağlar	87
Resim 28: Plaka Baskı. Baskıya Hazırlanan Yüzeze Belli Bir Isı ve Basınç Altında İstenilen Desende Baskı Yapılabilmektedir.....	88
Resim29: Plaka Baskı, Silindir ve El Pistolesi ile Yapılan Uygulamadır	88
Resim 30:Kağıt Baskı Makinesine, Uygulama Yapılmak Üzere Deri Yerleştirirken	90
Resim 31:Kâğıt Baskı Makinesinde Deriler Baskı Deseni Olan Yüzeze Basınç ve Isı ile Yapışarak Silindirler Arasından Geçer	91
Resim 32:Jelâtinimsi Desen Yüzeyine Yapışan Deriler Belli Bir Hızla Çekilerek Yüzeyden Ayrılması Sağlanır, Desen Artık Deri Yüzeyine Geçmiştir	92
Resim 33:Kâğıt Baskı Uygulaması Yapılan Deri Yüzeyi	93
Resim 34:Plaka Baskı ve Kâğıt Baskı Uygulanan Deri Yüzeyi	93
Resim 35:Serigraf Baskı için Hazırlanmış İpek Çerçevesel	94
Resim 36:İpek Çerçeve' de Desen Ayrıntısı	95
Resim 37:Serigraf Makinesi	95
Resim 38: Serigraf Baskı ile Yapılan Kabartma Yüzey	96
Resim 39: Deri Üzerine Uygulanmış Serigraf Baskı Tekniği	96
Resim 40: Lazer Baskı Örneği.....	97
Resim 41: Lazer Baskı Örneği.....	97

Resim 42: Dijital Baskı Örneği.....	98
Resim 43:Deri Üzerine Farklı Renkte Rumi Motifleri Aplike Edilmiş II.Selim' in Çizmesi, Osmanlı Dönemi 16 yy. Son Çeyreği(Topkapı Müzesi-İstanbul)	106
Resim 44:Deri Kitap Kılıfı(Sepiciler Koleksiyonu)	107
Resim 45:Deri Kupa, Osmanlı İmparatorluğu Saltanat Kayıklarından Birine Ait Olup Meşinden Yapılmıştır.10 cm Yüksekliğinde,7cm Genişliğindeki Kupanın Üzerine "Sihhat ve Afiyet Olsun" Yazısı Sırma Tekniği ile İşlenmiştir (Topkapı Sarayı Müzesi-İstanbul)	108
Resim 46:Deri Çanta(Beşiktaş Deniz Müzesi)	109
Resim 47:Osmanlı Dönemi Sofra Altlığı, Yekpare Deriden Yapılmış Olup Metalle Süslenmiştir. Yuvarlak Çevresi ile Ortasına Simle Çiçek Motifi İşlemeli(Topkapı Sarayı Müzesi-İstanbul)	110
Resim 48:Kabartma (Rölyef) Tekniği ile Çalışılmış Pano	111
Resim 49:Kabartma (Rölyef) Tekniği ile Çalışılmış Pano	112
Resim 50: Kabartma ve Baskı Tekniği ile Yapılmış Eyer(İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesi)	113
Resim 51:Kabartma Tekniği ile Yapılmış Deri Cilt Örneği (Süleymaniye Kütüphanesi)	114
Resim 52:Fatih Sultan Mehmet Devri'ne Ait Bazı Ciltlerden Oyma Süsler.....	116
Resim 53:Dişi Oyma Tekniği ile Yapılmış Sayfa	117
Resim 54:Deri Üzerine Yapılmış Dişi ve Erkek Oyma Desenleri.....	118
Resim 55:Oyma Tekniği ile Yapılmış Deri Yastık.....	118
Resim 56:Oyma Tekniği ile Yapılmış Deri Cilt (Süleymaniye Kütüphanesi)	119

Resim 57:Ahşap Üzerine Deri ve Oyma Tekniği İle Yapılmış Şemsiyelik	120
Resim 58:Gümüş Savatlı Eyer (Topkapı Sarayı Müzesi).....	121
Resim 59:Kaşağı (İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesi).....	122
Resim 60:Kaşağı (İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesi).....	122
Resim 61:Kakma Tekniği ile Yapılmış Deri Kur'an Muhafazası (Topkapı Sarayı Müzesi-İstanbul)	123
Resim 62:Deri Üzerine Metal Kakma ile Yapılmış Eyer (İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesi-İstanbul)	124
Resim 63: Deri Çocuk Ayakkabısı (Sabiha Tansuğ Koleksiyonu).....	125
Resim 64:İşlemeli Deri Kütüklük (İstanbul Harbiye Askeri Müzesi)	127
Resim 65: Türk İslam Eserleri Müzesinde Bulunan Eyer Kolanı	127
Resim 66:Siyah Deri Kaplama Üzerine Gümüş Sırma İşlemeli Deri Tirkeş ve Detayı (Askeri Müze Koleksiyonları)	128
Resim 67:İşlemeli Deri Yastık.....	129
Resim 68:Sırma İşlemeli Deri Terlik (Sabiha Tansuğ Koleksiyonu).....	129
Resim 69: İşlemeli Deri Takunyalar (Sabiha Tansuğ Koleksiyonu)	130
Resim 70: Azık Torbası (Sabiha Tansuğ Koleksiyonu)	131
Resim 71: Osmanlı Döneminde Deriden Dikiş Tekniği ile Yapılmış Sofra Altlığı	132
Resim 72: Deri Hurç	133
Resim 73: Mestli-Çizme (Sabiha Tansuğ Koleksiyonu)	134
Resim 74: Dikiş Tekniği ile Yapılmış, Çuval Deri Karışımı Yastık	135

Resim 75: Yakma Tekniği ile Yapılmış Deri mlek.....	137
Resim 76: Dekoratif Deri Kaplı mlek	138
Resim 77: Sultan IV.Murad' ın Sarı Sahtiyan Üzerine Baskı Desenli Mest Pabucu ...	140
Resim 78: Deri Eyer Takımına Ait Mahfaza(İstanbul Harbiye Askeri Müzesi)	140
Resim 79: Yıldız Sarayı Müzesinde Bulunan Sultan Abdülhamit'in Baskı Desenli Eyeri	141
Resim 80: Baskı Deseniyle Yapılmış Amerikan Servis Örneği	142
Resim 81: Deri Bardak Altlığı	143
Resim 82: Deri ile Kaplı İçki Takımı	143
Resim 83: Deri Kaplı Tepsi	144
Resim 84: Deri Satranç Takımı	144
Resim 85: Deri Gözlük Kabı	145
Resim 86: Deri anta.....	145
Resim 87: Boyama Tekniği ile Yapılmış Deri Tablo	147
Resim 88: Keserek İşleme ve Boyama Tekniği ile Yapılmış Deri Tabak	147
Resim 89: Deri Kaplı Bloknot	148
Resim 90: Keserek İşleme Tekniği ile Yapımlı Kösele anta	149
Resim 91: Keserek İşleme Tekniği ile Yapımlı Kösele anta	149
Resim 92: Deri Kaplı mlek	150
Resim 93: Islatarak Şekil Verme Tekniği ile Yapılmış Deri Vazo.....	151
Resim 94: Islatarak Şekil Verme Tekniği ile Yapılmış Deri Masklar	152

Resim 95: Islatarak Şekil Verme Tekniği ile Yapılmış Deri Mask	152
Resim 96: Islatarak Şekil Verme Tekniği ile Yapılmış Deri Mask	153
Resim 97: Deri Saat	154
Resim 98: Birleştirme Tekniği Kullanılarak Yapılmış Sandık.....	155
Resim 99: Sultan IV.Murad' a Ait Ev Eldiveni.....	156
Resim 100: Galoşlu Deri Ayakkabı(İstanbul Türk İşlam Eserleri Müzesi)	157
Resim 101: III.Murad' a Ait Deri Kaftan	158
Resim 102: İşlemeli Su Torbası.....	159
Resim 103: Zembil(Sepiciler Koleksiyonu)	160
Resim 104: Tulum,19.yy(Topkapı Sarayı Müzesi)	161
Resim 105: Davul(İstanbul Askeri Müzesi)	162
Resim 106: Eyer Takımı 19.yy(Topkapı Sarayı Müzesi)	163
Resim 107: Eyer(İstanbul Türk İşlam Eserleri Müzesi)	164
Resim 108: Deri Tirkeş.....	165
Resim 109: Kasatura(Kını) ile Birlikte(Beşiktaş Deniz Müzesi)	166
Resim 110: Silah Kılıfı ve Kemer(Beşiktaş Deniz Müzesi)	166
Resim 111: Fişeklik Kemer(Beşiktaş Deniz Müzesi)	167
Resim 112: Harbiye Askeri Müzesinde Bulunan Silahlık,19.yy	168
Resim 113: Barutluk,19.yy(İstanbul Harbiye Askeri Müzesi)	169
Resim 114: Deri Kaplı Dürbün (Beşiktaş Deniz Müzesi)	170

Resim 115: Deri Kutu ve Deri Kaplı Kova (Beşiktaş Deniz Müzesi)	170
Resim 116: Üzeri Dival İşi Sultan Abdülhamit Tuğralı Deri Kaplı Su Matarası (Beşiktaş Deniz Matarası)	171
Resim 117: Barutluk (Türk İslam Eserleri Müzesi)	171
Resim 118: Fişeklik(İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesi)	172
Resim 119: Barutluk Kemerini(İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesi)	172
Resim 120: Kaplumbağa Derisi Kalkan(İstanbul Harbiye Askeri Müzesi)	173
Resim 121: Timsah Derisi Kalkan (İstanbul Harbiye Askeri Müzesi)	174
Resim 122: Deri Cilt (Süleymaniye Kütüphanesi)	175
Resim 123: Deri Cilt (Süleymaniye Kütüphanesi)	176
Resim 124: Deri Cilt (İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesi)	176
Resim 125: Deri Cilt (İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesi)	177
Resim 126: Deri Cilt (İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesi)	178
Resim 127: Karagöz Figürleri.....	179
Resim 128: Karagöz Figürü.....	180
Resim 129: Karagöz ve Hacivat Figürleri	180
Resim 130: Deri Koltuk.....	181
Resim 131: Ahşap Üzerine Yapılmış Deri İskemle.....	182
Resim 132: Deri Kaplanmış Masa.....	183
Resim 133: Deri Kaplanmış Masa Detay	183
Resim 134: Deri Abajur.....	184

Resim 135: Gövdesi Deri Kaplı Abajur.....	185
Resim 136: Deri ile Kaplanmış Ofis.....	186
Resim 137: Nazarlık	188
Resim 138: Duvar Saati	188
Resim 139: Fotoğraf Çerçevesi.....	189
Resim 140: Anahtarlıklar.....	191
Resim 141: Çakmak Kılıfları.....	191
Resim 142: Deri Çanta.....	193
Resim 143: Deri Ayakkabı	193
Resim 144: Sümen Takımı	194
Resim 145: Kitap Kılıfı.....	195
Resim 146: Kâğıt Kutuları.....	195
Resim 147: Kabak Kemani	196
Resim 148: Darbuka	197
Resim 149: Def	197
Resim 150: Matara.....	198
Resim 151:Kuran-ı Kerim Mahfazası.....	199
Resim 152: Deri Kesim Bıçağı	200
Resim 153: Sap Kısmından Açılarak Körelen Bıçak Değiştirilmektedir	200
Resim 154:Kesim Bıçağı için Kullanılan Zemberek	201

Resim 155: Jilet	202
Resim 156: Traş Makinesi	202
Resim 157: Dikiş Makinesi.....	203
Resim 158: Overlok Makinesi	204
Resim 159: Çekiç.....	205
Resim 160: Fermejüp Makinesi	206
Resim 161: Çarklı Zimba.....	207
Resim 162: Delgi Zimba.....	207
Resim 163: Tokmak.....	208
Resim 164: Rulet	209
Resim 165: Sandalet İmalathanesi, Theb Mezar Duvar Resimlerinden(İ.Ö.1500)	213

SÖZLÜK

Abraj: Deri yüzeyindeki lekeli ve bozuk görüntüdür.

Aksesuar: Detay ayrıntı anlamına gelen bu terim, tamamlayıcı objeler olarak kullanılan ev ve giyim eşyası üzerine, resim, yazı, toka, kapsül, pul, boncuk vb. gibi süs malzemeleridir.(Dağtaş 2007)

Angora: Ankara tavşanının yününe denilmektedir.

Asorti: Derilerin renginin birbirine çok yakın olmasına, inceliğin kalınlığının birbirine uymasına, cilt hatalarına varsa tüy yönü ve rengine göre yapılan gruplamaya denir.

Apre: Derinin son görünümünü kazandığı en üst ve en ince finisaj katıdır.

Aplike: Üzerine koyma, uygulama anlamındadır.

Ayak: Uluslararası deri piyasasında kullanılan İngiliz ölçü birimi,1 ayak: 10 dm²'dir.

Barutluk: Tüfek ve tabanca gibi ateşli silahları çalıştıran, barutu koymak için, çeşitli maden, kemik, ahşap, boynuz, deri, kumaş, kâğıt ve fildişinden yapılan kaplardır.(Dağtaş 2007)

Bezeme: Sanat eserlerinin yüzeyinin desen ve motifle süslemedir.(Dağtaş 2007)

Biye: Kendi kumaşından veya başka kumaştan kıvrılarak dikilen ince şerit malzemedir.

Bordür: Kapı ve pencere gibi mimari kısımların, panoların, halıların vb. gibi şeylerin etrafını kuşatan çerçeve biçiminde, süslü veya süssüz, düz ya da çıkıntılı, dar ve uzun parçalara verilen addır.(Dağtaş 2007)

Corium: Öz deri olarak adlandırılır. Vücudu çarpma, vurma, yaralanmaya karşı koruyan ve vücut ısısını dengeleyen fizyolojik bir göreve sahiptir, toplam deri kalınlığının yaklaşık %85'ini teşkil eder.

Çarık: Tek parça derinin topuğu kapatacak şekilde ayağa sarılması ve üst kısmından sırımlarla bağlanmasıyla oluşan, yumuşak deriden yapılan pabuçtur.(Dağtaş 2007)

Çizme: Koncu dize kadar veya dizden yukarı çıkan deri ayakkabıdır.(Dağtaş 2007)

Dağlama: Türk el sanatlarında özellikle ahşap işlerinde, yüzeyleri yakarak süslemedir. Çeşitli eşyaların yüzeyi perdahlandıktan sonra kalemle resim ve desen çizilir.(Dağtaş 2007)

Davul: Daire biçimindeki ağaç bir kasnağın iki tarafında deri geçirilmiş müzik aletidir.(Dağtaş 2007)

Deri: Omurgalılarda vücudun dış yüzeyini saran ve çeşitli deri türevleriyle birlikte gerçek bir organ sistemi oluşturan koruyucu örtüdür.

Debagat: Sepilemenin Arapça kökenli isimidir.

Debbağhane: Sepilemenin yapıldığı yer.

Debağlamak: Derileri kimyasal ve fiziksel yöntemlerle işlemedir.(Dağtaş 2007)

Dekoratif: Dekor olarak kullanılan, süslemeye yarayan nesnedir.

Dival: Kadife üzerine sırma ya da kılaptanla kabartma olarak yapılan iğne işidir. İşlenecek desenler mukavva veya deri üzerine çizilir. Bunlar kesilerek gergel veya kasnağa gerilen kadife üzerine yerleştirilir. Sırma veya kılaptan bu kalıpları örtecek şekilde işlenir.(Dağtaş 2007)

Dizgin: Bir ucu gemlerine bağlanarak hayvanları yönetmeye yarayan kayıştır.(Dağtaş 2007)

Epidermis: Derinin en üstte bulunan tabakasıdır. Üst deri olarak da adlandırılır.

Egzotik Deri: Yabani av hayvanları, sürüngen ve balık derilerine veriler genel isimidir.

Eyer: Binek hayvanlarının sırtına konulan, binek hayvanına binebilmek ve üzerinde oturabilmek ya da yük taşıyabilmek için kullanılan araç.

Finisaj: Kelime kökeni terbiye anlamına gelmektedir. Bugün kazandığı anlam ise deri işleminin son aşaması bitiş işlemidir.

Fişeklik: Fişeklik içinde fişek denilen ruloların tek tek muhafaza edildiği küçük silindirik kaplardır.(Dağtaş 2007)

Floş: Selülozdan yapılan parlak bükümsüz suni kumaş veya ipliklidir.

Gem: Atı yönlendirmek için ağzına takılan demir araç.

Göğüslük: Eskiden savunma silahı olarak kullanılan ve sadece göğüs kısmını örten meşinden yapılmış bir çeşit yeledir.(Dağtaş 2007)

Gölge Oyunu: Bir ışık kaynağı ve önünde yarı saydam perdeden oluşan sahnede saydam veya yarı saydam kuklaların perde önü veya arkasında çubuklarla oynatılması oyununa verilen addır.(Dağtaş 2007)

Gön: Hayvan derisine verilen addır.(Dağtaş 2007)

Ham Deri: Bazı ön işlemler görmüş veya tabaklama için ön işlemlere alınmış derilere denir.

Homojen: Her yerinde aynı özelliği gösteren maddeler için kullanılan isimdir.

Hurç: Eşya veya kıyafet saklamak için kullanılan bez veya deriden saklama kabı.

İskarta: Tespit edilmiş kaliteye göre değersiz post, ham deri veya derilerdir.(Dağtaş 2007)

İmitasyon: Değerli kürk cinslerine benzetmek amacıyla boyama ve mekanik işlemlere tabi tutulmasına imitasyon denir.

İspire: Gön ve derilerdeki bıçak yaralarıdır. Diğer bir anlamı da karnı bıçakla yüzülen hayvan etlerinin üzerindeki dilimdir.

İstif: Bir araya getirme, yığma, stoklamadır.

İşleme: İpek, yün, keten, pamuk, metal vb. iplikler kullanılarak, çeşitli iğneler ve uygulama biçimleri aracılığı ile keçe, deri, dokuma vb. malzemelerin üzerine yapılan bezemelere işleme denir.

Kaftan: Osmanlı padişahlarının giydiği, süslü kıyafet

Kakma: Düz bir yüzey üzerinde açılan ve dekorasyonu oluşturan oyuklara taş, maden, cam vb. gibi çeşitli materyallerin sıkıştırılarak oluşturulmasına kakma (gömme) tekniği denir.

Karagöz: Türk gölge oyununa verilen genel addır.(Dağtaş 2007)

Kamçı: Hayvanları hızla yürümesi veya koşması için vurmak üzere uzunca bir sopanın ucuna bağlanan kaytandır.(Dağtaş 2007)

Kavelato: Derilerin et, yağ ve keselerinden temizlenmesidir.(Dağtaş 2007)

Keratin: Epidermis (üst deri) tabakasının ana protein maddesidir.

Kayış: Bağlamak, tutmak veya sıkmak amacıyla kullanılan, dar ve uzun deridir.

Kılaptan: Sırma katılarak eğrilmiş ipliktir. Bir başka deyişle de altından ya da gümüşten oldukça ince çekilmiş hadde teline ince bükülmüş ipek iplik katılarak yapılan ipliktir.(Dağtaş 2007)

Kırbaç: Tek parça deriden veya uzun esnek bir değneğin ucuna sıırım bağlanarak yapılmış vurmak için kullanılan araç

Kireçlik: Derinin sepiye hazırlanması için yapılan lif açma işlemine denir.

Kispet: Manda derisinden yapılan güreşçilerin giydiği kısa ve dar pantolonlara verilen addır. Önü düşük arkası yüksek, parçaları deri bağcıklarla bağlanan sırimdan oluşmaktadır.(Dağtaş 2007)

Kolçak: Genellikle koltuklarda, bazen de sandalyelerde bulunan, kol dayamaya yarayan eleman.

Koşum: Araba hayvanının kayış takımıdır.

Kolagen: Corium (öz deri) tabakasının ana protein maddesidir.

Konservasyon: Mikroorganizmalar tarafından parçalanabilen bir maddenin çürükçül bakteriler ve küf mantarını öldürmek veya mikroorganizmaların yaşamsal faaliyetlerini engellemek suretiyle dayanıklılığını arttırmak amacı ile yapılan bir işlemdir.

Kös: Diğer bir adıyla ‘kus’, yarım küre biçimindeki bakır ya da ağaç bir gövdeyle, gövdenin üzerine gerilmiş deve derisinin meydana getirdiği büyük vurmali çalgıdır.(Dağtaş 2007)

Kösele: Büyükbaş hayvanların işlenmiş derisi

Kropon (croupon): Kuyruktan ilk boyun çizgisine kadar boyuna kısım, etekler hariç enine olan kısım sırt ve sağrıyı içine alır. Bu bölgeye Kropon (croupon) denir.

Kuburluk: Tabanca kılıfı, sadak.

Kürk: Derilerin üzerlerindeki tüyleri alınmadığı şekline denir.

Kütülük: Kemer köprüleri ile bir kemere takılan ve içine fişekler konulan deri, maden ve kumaştan yapılan muhafazadır.

Lak: Vernik, cila ve organik çözücüler içerisinde çözücünün içerisinde çözücünün buharlaştırılması ile ve kimyasal değişikliklerle hemen hemen şeffaf sert esnek parlak bir koruyucu film oluşturan maddedir.(Dağtaş 2007)

Lif: Elyafın en küçük birimidir.

Matara: Deri, maden ve seramikten yapılan su taşımaya yarayan kaptır.(Dağtaş 2007)

Mamul Deri: Ön işlemleri bitmiş, ürüne dönüşebilecek hale getirilen ham deriye denir.

Merinos: Uzun, çok ince, beyaz ve bol tüylü dokumacılıkta yararlanılan bir koyun cinsi

Miğfer: Savaşlarda başa giyilen deri ile kaplı ya da çelikten yapılmış başı korumaya yarayan zırhtır.(Dağtaş 2007)

Motif: Süslemede bütünü oluşturan parçalardan her birine verilen addır.(Dağtaş 2007)

Napa: Koyun, kuzu, keçi, dana, sığır vb. tüm deri türlerinden elde edilen ciltli ve cilt yüzünden finisaj katı uygulanmış giysilik deri türüdür.(wikipedia)

Natürel: Doğal

Nervür: Derileri belirli aralıklarla katlayarak yapılan dikim işlemidir.

Nubuk: Cilt yüzü düzgün ve cilt yüzünden hafif zımparalanmış giysilik deri türüdür.

Palaska: Bir şey asmak için bele takılan deri kemerdur.(Dağtaş 2007)

Parşömen: Koyun, keçi ve ceylan derilerinden yapılan, üzerine yazı yazmak, resim ve harita yapmak ve buna benzer işlerde kullanılmak üzere özel olarak hazırlanmış derilere verilen addır.(Dağtaş 2007)

Perdahlama: Basınç altında elde yuvarlak ağızlı parlatılmış bir camı derinin düzeyi boyunca çekerek deri yüzeyine parlak bir görünüm elde etmek için yapılan işleme verilen addır.(Dağtaş 2007)

Pikle: Ağartma ve sentetik veya mineral tabaklama maddeleri ile tabaklanması işlemlerine hazırlanan derilerin asitli banyoda muamele edilmesidir

Piklaj: Özellikle krom sepilemeye hazırlamak için veya derileri korumak için kullanılan sodyum klorür ve sülfürik asitten oluşan bir çözeltilidir.(Dağtaş 2007)

Post: İşlenmemiş hayvan derisi

Rumi: Hayvanların kanat, bacak ve bed3nlerinin stilize edilmesi ile yapılan Türk süsleme biçimidir.(Dağtaş 2007)

Sahtiyân: Keçi derisinden elde edilen, tabaklanıp boyanmış, cilalanmış deridir.(Dağtaş)

Salamura: Zararlı etkilere karşı koyacak bir şekilde derilerin krom şerbetine ya da tuza bırakılması işlemidir.(Dağtaş 2007)

Sama: Önceleri kuş, tavuk ve köpek dışkılarından fakat şimdilerde genellikle sentetik olarak üretilen, kireç giderici ve proteolitik enzimler içeren bir preparat ile kılı ve kireci giderilmiş derinin muamele edilmesidir.(Dağtaş 2007)

Saraciye: Doğal deri, suni deri, çeşitli tekstil ve plastik gibi materyalleri kullanarak kemer, çanta, cüzdan, koşum takımları, eğer vb. gibi ürünlerin imal etme sanatıdır.(Dağtaş 2007)

Saraç: Saraciye işi yapan ve bezeyen zanaatkârdır.(Dağtaş 2007)

Saraçhane: Eğer, at takımları, araba koşumları yapılan satılan yer, çarşıdır.(Dağtaş 2007)

Sentetik: Doğal olmayan

Sepi: Kılı ve yünü giderilmiş ham deriyi bir sepi maddesiyle deriye dönüştürmek için yapılan sürece verilen addır.(Dağtaş 2007)

Sepileme: Deri liflerinin yani deri kolegeninin bozunmalara, mikroorganizmalara ve parçalanmalara karşı dayanıklılığını arttıran bir işlemdir. Tabaklama olarak da bilinmektedir

Sırça: Kıl veya yün ve epidermisin uzaklaştırılması ile ortaya çıkan deri yüzeydir.(Dağtaş 2007)

Sırım: İnce uzun deri

Sileks: Prehistorik dönemde deri işleme için kullanılan alet.

Subcutis: Alt deri olarak adlandırılır. Yağ bezleri, ter bezleri, kıl kökleri, damarlar, sinirlerin yer aldığı bölgedir.

Şap: Alüminyum ve potasyum sülfattan meydana gelen bir bileşiktir. Deri, iplik ya da kumaş boyamada ve su saflaştırmada çokça kullanılır.

Şemse: Arapça' da güneş anlamına gelen 'şems' kelimesinden gelmektedir. Güneş şeklinde süsleme motif demektir. Kitap kalıplarının, miklebin üstüne kabartma, sıcak soğuk baskı, tarama, boyama yoluyla yapılan göbeklere ve tezyine, paftalara verilen addır.(Dağtaş 2007)

Tabak: Deriyi tabaklayan kişi

Tabakhane: Derinin işlendiği yer

Tabaklama: Deri işleme yöntemidir, yani derinin fiziksel ve kimyasal işlemlere tabi tutulup endüstriyel bir ürün olarak kullanılacak hale getirilmesidir.

Tanen: Deri tabaklamada kullanılan doğal bitkisel kökenli maddelere verilen isimdir.

Tirkeş: Ok ve yay koymaya yarayan, deriden yapılan silindir formundaki kılıftır.

Tola: Kılı ve yünü giderilmiş, tabaklamaya hazırlanmış koyun derisine verilen addır.(Dağtaş 2007)

Vinileks: Adını karışımındaki kimyasal maddelerin baş harflerinden alan suni deridir.

Yaş deri: Et kombinalarında veya bu işi gören diğer yerlerde kesilen hayvanların derileri dikkatle yüzülür, özürsüz, bütün olarak çıkarılmaya çalışılır. Böylece elde edilen deriye ‘yaş deri’ denir.

Yarma: Derinin cilt tabakasının tamamen çıkarılmış alt kısmına denir.

Yüzlük Deri: Ayakkabının yüz kısmını oluşturan ve ayakkabılık üretiminde kullanılan deri.

Zanaat: Öğrenimin yanı sıra el becerisi ve ustalık gerektiren meslektir.

Zik: Giysilik deri